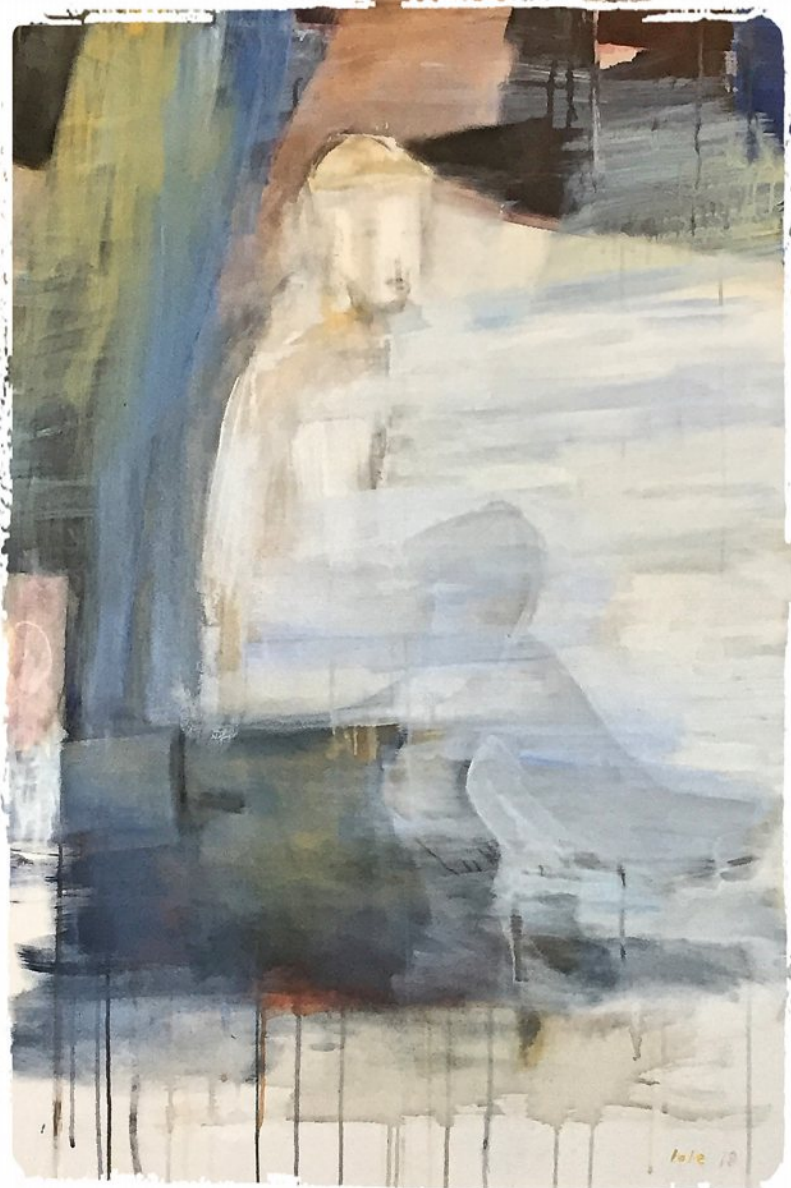

m a n u s

38

m a n u s

Nylands litteraturförening r.f.

m a n u s

Litterär tidskrift utgiven av Nylands litteraturförening r.f.
med stöd av Stiftelsen Tre Smeder och Konstsamfundet.

Tidskriften utkommer en gång om året.

Ansvarig utgivare: Gerd-Peter Löcke

Redaktör: Solveig Williams

Teknisk framställning: Johan Ulfvens

Första sidan: Det osynliga barnet av Lars Leden

Hemsida: nylitt.webbhuset.fi

ISSN 1458-9389 (print)
ISSN 2736-8238 (online)

Tryckt på miljövänligt papper

Oy tt-urex Ab
BORGÅ 2020

Kära läsare!

I föregående nummer efterlystes tips till redaktionen och förslag till debatt. Vi efterlyste också bokrecensioner och texter som inspirerats av resor och det har vi fått. Dem får ni ta del av.

Men debatten lyser med sin frånvaro. Skall man tolka det så, att allt är lugnt och skall så vara i evighet eller åtminstone så länge som vi får vara ifred här i vår ankdamm? Finns det ingenting som vi kunde diskutera här? Något som angår oss finlandssvenskar. Något som vi funderat på.

De litterära föreningarna arrangerar seminarier på olika håll. De som är utanför huvudstadsregionen får plats i press och radio. Men här är alla medier mera intresserade av vad som sker på scenerna i Berlin, inom konstens område i New York och litterärt i Egypten eller Frankrike.

Det är säkert väldigt bra att se ut i världen men det borde också finnas plats för gräsrotternas aktiviteter. Det som du och jag jobbar med och ger vårt hjärteblod för. Eller är det bara för dej själv du gnor på?

Inom våra föreningar vill vi nå nya människor. Vi vill sprida vårt budskap. Vi vill ge en meningsfull fritid. Vi vill så mycket, men vi behöver stöd av massmedia. Det räcker inte med cirkulär till medlemmar. Inte heller räcker det att vi ökar antalet medlemmar.

För några av er låter texten ovan kanske lite bekant. Och ni har rätt. Så här skrev Brita Lönn, dåvarande ordförande 30 år sedan i Stava 1/1990. Stava som var Manus' föregångare.

Texten är ytterst aktuellt även idag. I motsatt till Brita Lönns bekymmer har vi dock (hittills) fått "ökade understöd för att kunna verka", för att kunna ge ut Manus och för att kunna presentera vår verksamhet på bokmässan i Helsingfors.

Jag ska sluta mitt inlägg med ett ytterligare citat ur Brita Lönns text i Stava 01/1990.

"I detta nummer bjuds läsarna på blandad kompott. Dikt och prosa som skrivits av olika åldrar, ur minnet eller i fantasin."

"Ta för dej!"

Gerd-Peter Löcke
Ordförande

Stalker

Porträttet ska vara perfekt. Som hon själv.

Hon tycker inte om att sitta för honom, numera.

-Ta ett foto, mumlar hon när hon går förbi. Mobilens knapp är alltid i hennes öra. Musiken, som fyller hennes huvud, kommer till honom som signaler från rymden. Han ser vapen och små-små kläder i silver och hör musiken. Barbarella. Nej, inte så, han kan inte rå för att han minns allt han ser.

-Bambi, hör du ...

Om blickar kunde bränna till aska.

-Kalla mig inte så.

Hon vänder sig bort och tittar på sin mobil. Ler mjukt. Går därifrån på sitt kiknande graciösa sätt. Han kiknar och hon är Bambi.

Det är så svårt att vara med henne numera. Allt som hon tyckte om är nu gammalt och fel. Pappa är gammal och fel. Han kan inte bli till en annan människa. När han säger det, väser hon som en katt till svar och går in på sitt rum.

Därinne kommunicerar hon med sina kompisar, som han varken ser eller hör. Ibland skrattar hon till. Han tror inte att hon skämtar om honom, han är inte så viktig.

Under tiden letar han rätt på några gamla tavlor, som hon inte låter hänga på väggen. Där lever hon kvar, den lilla flickan som skrattar mot sin sol, mot honom, och lägger sina mjuka armar om hans hals. Och där sitter hon hopkrupen på marken, hon hittade ett kryp och sträcker det upp mot honom i sina kupade händer.

De bilderna suger han in, fäster vid sitt inre öga. För att kunna titta förbi hennes ilsket grinande ansikte nästa gång hon blir arg. För att se den hon verkligen är.

Han ställer ut de bästa bilderna vid väggen och väntar.

-Titta, säger han när hon går förbi.

Hon böjer sig över tavlorna och studerar dem tyst. Han pekar på bilder, där hon är glad, full av skratt och Pappa Pappa!

-Där är du. Och du. Och du.

Hon tittar på honom med sina mörka ögon, utan en min.

-Hmh, säger hon och går in på sitt rum.

Han tittar ännu på bilderna innan han gömmer dem i sitt klädsåp.

Eftersom hon inte berättar något om sitt liv, lär han sig lyssna och iaktta. Han drar slutsatsen, att hon har en kille. Svartsjukt följer han med hur hon går omkring i lägenheten med snabba, förväntansfulla steg. Han dyker in och ut i hennes moln av parfym. Får inte luft.

Så snart han öppnar munnen börjar han pressa henne, och hon går från noll till hundra på en sekund. Han stänger munnen och börjar om från början.

–Vad heter han?

Hon tittar misstänksamt på honom, medan hon sätter på örhängen och skor och letar rätt på sin väska.

–Han heter Freddy.

Han visste det! Freddy Krueger från Elm Street. Skräckfilmernas Freddy med bortbränt ansikte och naglar som knivar. I filmerna fick ungdomarna inte sova. Eller så dog de. Nu, i verkliga livet, får pappa inte sova. Eller så blir han ensam. Det är som att dö.

Han försöker tänka att hon kommer tillbaka till honom. När den första tjusningen är över. Han har gjort allt han kunnat för henne. Gett alla pengar han haft. All sin tid. All sin uppmärksamhet. All sin kärlek. Ja, all sin föraktade kärlek. Det finns inget mer att ge. Ändå har han inget värde för henne, ens som ett skämt. Det hör till upproret, försöker han tänka, det är en fas.

Han ligger och vrider sig i sängen, tills han sent på natten hör henne komma tillbaka. Han vill slänga upp dörren och skrika: Var har du varit och med vem? Men han ligger kvar, helt stilla, ytterst tacksam för att hon lever och lämnar stök efter sig i köket.

Dagarna efter är hon glad och vänlig, vänligare till och med mot honom. Han suger in allt, och svansar omkring henne som en förälskad hundvalp. Tills han kommer alltför nära och hon biter ifrån. Han drar sig tillbaka för att tyst beundra henne.

Hon förbarmar sig över honom, och en kort stund går hon med på att sitta för honom. Han målar snabbt, för han vet att hon är flyktig som ljuset.

Han pratar och hennes blick är slutet för honom. Hon väntar ett samtal på WhatsApp.

Ibland fäster hon blicken vid honom och svarar på något han säger. Han tycker att de kommer närmare varandra, att de är nästan som förut. Då slinter det, och hon glider ifrån honom. Han ser hur det är. De sitter i varsin bubbla, i olika tider, som aldrig riktigt kan mötas. De är skilda.

Han gör allt han kan. Köper mat som hon tycker om. Frågar om hon vill se en film. Aldrig vill hon, alltid frågar han. Lyssnar till spillror av hennes skratt och ord som hennes dörr släpper genom. Tystar ner svartsjukan över att hon inte skrattar och pratar med honom. Han sväljer sina hårda ord och talar mjukt till henne.

Han vågar inte be henne sitta för honom numera. Porträttet var nästan färdigt från början. Nu hittar han mer och mer att ändra på. Hennes blick blir gåtfull. Ansiktet syns dimmigt som på avstånd. Som om han inte längre kunde minnas.

Nästa gång hon ska gå ut med sin kille grips han av ångest. Från hennes första förväntansfulla steg genom lägenheten ökar hans skräck för att hon ska lämna honom där, ensam för alltid, tills hon går ut och lämnar ett flämtande vrak efter sig.

Han vet inte hur han tar sig genom den natten. Och den följande veckan. Det är lördag igen. Han har börjat röka på nytt.

Dörren knäpper efter Bambi, och doften hon lämnar efter sig är godare än någonsin.

Den här gången ska det bli annorlunda. Han vill se den där Freddy. Han tar skorna på sig och rycker nyckeln från kroken. Springer. Han vet närmaste stället där de kan mötas, utan att bli sedda från hennes hem. Han smyger obemärkt efter henne. Hinner nästan i fatt henne, innan han måste stanna för några bilar. Hon går vidare. Bilen, som väntar på henne, är gammal och mörk, rostig och smutsig. Registerplåten är insmord med lera, han ser inte numret. Bilen är inte som de andra. Den är ond.

Stalker. Ordet dyker upp i hans huvud när han stiger ut på gatan. Han stalker sitt eget barn. Men han vill väl. Han vill att hon stannar kvar hos honom. Han vill klä henne i vackra klänningar och lacka hennes naglar. Locka hennes hår. Han vill måla av hennes vita, döda ansikte. Måla.

Nej, nej, var kommer tankarna ifrån? Han kippar efter andan. Det river i bröstet. Infarkt. Eller det att hjärtat rivs ur hans bröst.

Han hinner aldrig se lastbilen, känner bara att han lyfter från marken. Allt blir vitt. Vit som duken, där han penseldrag för penseldrag har målat över allt med vitt.

Lastbilens bromsar hörs in i den väntande mörka bilen. Hon öppnar bildörren och stiger in. I livet. Kärleken.

Han heter Freddy. Han har inga knivar mellan fingrarna.

Bara en i fickan. ■

Boktips: Per Odernstens bok *Horntrollet*, Norstedts.

Fem dagar i februari

Annika lindar halsduken runt ansiktet så att bara ögonen syns. När hon andas genom ylletyget bildas rimfrost på halsdukens ytersida. En tunn ishinna formas på ögonfransarna och vid varje blinkning fastnar ögonlocken en stund mot kinderna. Hon håller ögonen stängda för att sedan öppna dem långsamt. Det känns lustigt när ögonfransarna klibbar mot ansiktet. Några hårtestar som smitit fram under mössan är lika krispigt vita som iskristallerna i björkarnas grenar.

Biblioteksdörren är tung och Annika frestas att slicka på dörrhandtaget för att se om tungan fryser fast. Hon ryser vid minnet då Simon slickade på ett ishockeymål och hans tunga fastnade. I panik hade han rivit bort tungan och blodat ner både sig själv och skridskobanan. Hon skakar av sig det obehagliga minnet och klär av sig halsduken, vantarna och mössan.

Inne på biblioteket är det lugnt och tyst. Det är endast Katrin som sitter bakom lånedisken och några personer som sitter och läser dagstidningar i de mörkbruna fåtöljerna. Annika går till kartoteket och bläddrar bland korten, Lindgren Astrid, Lindqvist Marita och Montgomery, L.M. ... finns det några böcker som hon ännu inte har läst av favoritförfattarna? Plötsligt hör hon pappas röst. Hon ser hur han lutar sig över lånedisken och säger med låg röst:

– Vi ses väl som vanligt efter stängning?

Katrin rodnar och skrattar till.

– Jadå, jag sätter upp dig på bokningslistan och så meddelar jag dig genast jag får in boken.

– Då får jag tacka så mycket och så hör du av dig, säger pappa och sätter på sig sin pälsmössa.

Utan att få syn på Annika lyfter pappa handen till en hälsning och skyndar ut. Annika följer honom med blicken genom panoramafönstren när han försvinner in mot byns centrum. I desperation drar hon ut en bok ur hyllan, *Den gamle och havet*. På pärmen finns ett fotografi av en barbröstad man som fiskar. Tre segelbåtar är tecknade i brunt på ett lugnt hav och himlen är gjord med en teknik som kallas pointillism. Det känner hon till för klassen har fått öva sig på att rita äpplen med hjälp av prickar i olika färger. Hon vet inte hur länge hon blir stående med boken i handen, men plötsligt hör hon Katrins röst.

– Hittar du något intressant? Kan jag hjälpa dig?

– Hm, tvekar Annika. Den här, tänkte jag, säger hon och håller fram Ernest Hemingway.

– *Den gamle och havet*, säger Katrin vänligt. Det är en klassiker. Den handlar om en fiskare som får en stor spjutfisk på kroken. Men egentligen handlar den om att aldrig ge upp, utan att fortsätta kämpa trots motgångar. Jag tror kanske ändå att språket kan vara lite för svårt för dig.

– Jag tar den, svarar Annika.

När Annika räcker fram sitt gröna lånekort tittar Katrin på namnet på kortet och en glimt av igenkänning syns i hennes ögon.

– Stänger ni nu? frågar Annika.

– Ja, det gör vi, vill du ännu ha någonting?

Annika står osäkert kvar och drar med de snöväta vantarna längs låne-disken. De lämnar blöta, lite smutsiga ränder efter sig. Till sist vänder hon och springer fram till ytterdörren, men den går inte att öppna.

– Vänta ett ögonblick, säger Katrin. Jag låste den för att det inte skulle komma in nya kunder. Jag ska hjälpa dig.

Katrin låser upp dörren och Annika knuffar sig ut och börjar springa. Hon stannar när hon kommit en bit från biblioteket och ställer sig bakom en snödriva som plogbilen har röjt till ett litet berg. I skydd av snöhögen ser hon hur Katrin släcker inne på biblioteket, tar på sig ytterkläderna och kommer ut. En skugga frigör sig ur den bruna tegelväggen. Det är pappa.

Nästa kväll tar Annika ut *Ondskans blommor* av Baudelaire ur bibliotekshyllan. Katrin tittar tveksamt på Annika när hon lånar boken.

– Lade du märke till att det är en diktbok? frågar Katrin.

– Jadå, svarar Annika. Jag tycker om dikter.

– Mm, de här dikterna är kanske ändå tänkta för lite äldre personer.

– Är det åldersgräns på diktböckerna? frågar Annika irriterat.

– Nej, naturligtvis inte ... men när diktboken kom ut för länge sen blev sex av dikterna förbjudna i Frankrike. Man tyckte att de var omoraliska.

– Jaha, du menar att de handlade om synd och så?

– Ja, det kan man nog säga, svarar Katrin.

Annika gömmer sig bakom samma snöhög som igår. Det dröjer inte länge före Katrin släcker och låser biblioteksdörren. Annika bestämmer sig för att följa efter henne. Katrin går med snabba steg och det ryker från hennes andedräkt. Annika skulle ha lust att bryta av röken på samma sätt som man bryter av en istapp som hänger från ett stuprör. Knips, och så skulle Katrin sluta andas. Gatlamporna lyser med jämna mellanrum upp Katrin. Hon ser ut som en popstjärna på en scen. In i strålkastarljuset och ut igen i mörkret. Annika smyger efter i ett harmset sårat mörker. Framme vid våningshuset går Katrin mot B-trappan och där står pappa och väntar i porten. De kramas. Annika vänder

och springer hem. Det enda som känns är de iskalla tårna i vinterskorna. Och de iskalla tårarna på kinden.

På onsdagkväll lånar Annika *Fru Marianne*.

– Ojdå, säger Katrin. Det är en speciell bok. Vill du veta vad den handlar om?

– Nej tack, svarar Annika. Det vill jag inte. Jag lånar den för att min mamma heter Marianne.

Hon går via snöhögen igen. Där ligger *Den gamle och havet* och *Ondskans blommor* på marken. De är fulla av snö och sidorna buktar. Annika gräver ut en hylla med handen i snöhögen. Snön är hård och hon klöser tills nagelbanden blöder. Till slut är hyllan så stor och slät att hon kan ställa in alla tre böcker som hon har lånat. Hon behöver inte stanna kvar. Hon vet redan vad som kommer att hända. På hemvägen sjunger hon sakta för sig själv *i bukter och finter, går bra, går bra!* En man med sparkstötting går förbi henne. Medarna skär ner i snön och han skjuter sparken framför sig som en barnvagn. När hon öppnar hemdörren hör hon Simon som gråter.

– Jag vill att pappa ska hjälpa mig med matteläxan!

– Men pappa har kommunstyrelsens möte ikväll, svarar mamma. Det går inte. Han kommer hem sent.

– Jag kan hjälpa dig Simon, säger Annika. Får jag det?

Fjärde kvällen på biblioteket lånar Annika *Den allvarsamma leken*. Idag säger Katrin ingenting utan tittar bara på Annika.

– Ska du inte berätta vad den handlar om och att den inte är för mig? pikar Annika och spänner ögonen i Katrin.

Hon önskar att hennes blick kunde frysa ner Katrin så att hon skulle få tillbringa resten av sitt liv som en isstod bakom disken. Katrin fäster sin blick på henne. Luften dallrar mellan dem. Annika ser syremolekylerna dansa, men hon vet inte åt vilket håll laddningen ska vända. Så sker en förskjutning.

– Boken passar, säger Katrin.

Annika ställer sig utanför bibliotekets panoramafönster och väntar. Hon trycker näsan mot glaset och andas så att det bildas stora dimrosor på glaset. Med handen ritar hon mönster i fukten. Hon andas och ritar och andas och ritar. Det blir spår på fönstret av hennes streck, men hon flyttar sig till nya ställen och ritar allt större och hetsigare. Nu kommer pappa. Han går fram till lånedisken där Katrin sitter. Han tar av sig pälsmössan och lutar sig över disken. Annika ser att Katrins läppar rör sig och hur hon sedan skakar på huvudet. I nästa sekund rusar pappa ut ur biblioteket och får syn på henne.

– Du, säger han och börjar gå hemåt.

Annika ställer in *Den allvarsamma leken* i snödrivans bokhylla. Hon sparar loss en isklump och bollar den mellan händerna. En handgranat. Hon

slungar den mot biblioteket. Tjoff! Projektilen slår ner i biblioteket och kvar finns bara ett hål.

Den femte dagen lånar Annika *Jättehemligt* av Barbro Lindgren.

– Hej Katrin, säger Annika. Vad gör du?

– Jag avskriver böcker, säger Katrin och blinkar åt Annika. Du vet sådana böcker som har försvunnit. Jag ger upp ... dem.

– Vet du att *Jättehemligt* handlar om att det finns saker man inte vill berätta för någon, inte ens för sin egen mamma?

– Jo, jag minns det nu när du säger det.

När Annika går hem den eftermiddagen märker hon att köldknäppen som hållit byn fången hela veckan har släppt. Dagens sista värmande solstrålar träffar ansiktet. Det droppar från bibliotekets tak. Hennes steg är som de första lätta snöflingorna, tvekande men ändå beslutsamma. Det är fredag, hela familjen är hemma och de ska äta varma smörgåsar. ■

Boktips: Fatima Bremmers bok *Ett jävla solsken: en biografi om Ester Blenda Nordström*, Bokförlaget Forum.

Instängd

I leksskolan sjöng vi en liten sång som löd bl.a. så här: ”Så roligt, så roligt att resa kring världen med lyckan och glädjen som sällskap på färden ...” Man färdas med båt och stäven forsar mot vågsvallet och styr sin kosa till främmande kuster, man far med tåg som slingrar sig genom skogar och städer och byar. Flygplanet svävar högt över molnen och vid midsommartiden kan man uppifrån se midnattsolen också i södra Finland. Det är ett äventyr att resa. Men sedan corona tyranniserar vår värld är vi tvungna att finna andra modeller för rese-rutten.

En sådan finner man genast i boken ”Resa omkring i mitt rum” (Voyage autour de ma chambre) av den franska författaren Xavier de Maistre som levde i staden Chambéry i Frankrike på 1700-talet. Hans staty tillsammans med brodern Josephs (en rättslärd) är rest framför Chambéry slott.

”En resa omkring i mitt rum”, varför inte? Vi är inspärrade på obestämd tid. De Maistre hade fått 42 dagars rumsarrest som straff för att ha deltagit i en duell (en ”affaire” som han kallar det). I denna bryda situation företar han en resa inne i sitt eget rum. Och han uppmanar livligt andra att göra efter honom. Att företaga en resa i sitt rum är både billigt och bekvämt och går för sig också om man är sjuk. Och, kan man konstatera nu, om man befinner sig i coronakarantän. Följ alltså efter hans exempel.

Mitt rum, eller kanske man skall kalla det för kabin för att hålla mig till begreppet ”resa” är 32 kvadratmeter stort och befinner sig på latitud 60.10’1020” och longitud 24.55’3179” (Främre Tölö). Som resdräkt har jag en négligé som jag tillsammans med en väninna köpte åt mig i Frankrike.

Fönstret vättar åt norr. Inga problem på sommarn med för mycket solsken, men fönstren på motsatta sidan av gatan reflekterar ljus om dagarna. Från min säng ser jag tidigt på mornarna en solstrimma vid fönsterbrädet och på motsvarande sätt kommer några strålar ovanför min bädd på kvällarna.

Man kan i rummet gå tvärs över golvytan, eller zigzag eller längs väggarna. Till skillnad från de Maistre har vi friheten att promenera ett litet tag ett stycke från hemmet såsom fångar har rätt att gå och ta en nypa frisk luft i en bur. Vad vi är inspärrade för är en annan sak. Det kunde t.ex. vara för en syndabörda såsom man tolkade epidemier i forna dagar.

I likhet med de Maistre kan vi ligga i sängen och meditera eller sitta i en fåtölj och dricka en kopp gott kaffe. Tidsmässigt att se har vi inte bekymmer

med att hålla oss med pudrad peruk som han, men han hade i gengäld fördelen med att ha en tjänare som tog hand om alla praktiska detaljer i hans liv. För mig skulle en hjälpreda vara nog så välkommen, men det går tyvärr inte att förverkliga.

Människan består av kropp och själ. Kroppens omvårdnad tar som alltid mycken uppmärksamhet. Det skulle vara lättare att leva om man hade bara en själ. Man måste tvätta sig och duscha på morgonen och man måste regelbundet låta tvättmaskinen snurra för att få plaggen rena.

Tvättmaskin hade de Maistre nu inte, inte heller hade han mobil eller dator, ifall det överhuvudtaget för honom var tillåtet att kommunicera med yttervärlden. Men han hade en hund, Rosine, att kela med och hund har folk också i coronatider, det är ett bra sällskap.

I mitt rum är ett stort och präktigt fönster. Genom det kan man se folk som vattnar sina hundar. En mängd olika raser paraderar. Föräldrar går med barnvagnar i optimistisk tro på framtiden. Kastanjerna har stora knoppar (detta är skrivet 28.5.2020).

Går man sedan in mot rummet ser man på högra sidan en tavla avbildande ett gammalt hus på det forna Renhållningsverkets gård där numera Hotell Hesperia och Hotell Scandic står. Ett minne från den gamla goda tiden när vi bodde där i närheten. Går vi vidare kommer man till ett kopparstick ovanför min säng som Pappa köpt på någon resa föreställande en mörk gata i nöjeskvarteret Monmartre i Paris med kyrkan Sacré-Coeur långt i bakgrunden.

Vidare blir det mera franskt: en duk på vilken är broderade två änglar i förgrunden och en tredje som kommer flygande bakom dem. Den fick vi av en fransman som inbode hos oss Olympiasommaren. Kanske han anade psykologin i vårt hem: min syster och jag och Mamma som kommer farande till vår undsättning. Underst en gobeläng som jag fick av vänner till, var det till 85-årsdagen, och som är mig kär fastän den sitter litet snett på väggen.

Litet längre bort står ett skåp med en mängd dokument som en vänlig tysk fru ordnade upp åt mig: "Ordnung muss sein." På skåpet står en statyett föreställande en herde. En pendang till den, en herdinna, har förkommit vid någon flyttning. På skåpet står också en keramikfågel i form av en sparv. En väninna har modellerat den och skänkt den till mig.

Den lilla sparven påminner mig om hur jag i verkligheten träffat på en sådan en gång på Helsingfors gator. Den kunde inte flyga och stapplade där i det värsta folkvimlet. Jag tog den och placerade den på en fredad plats under ett träd. Den verkade att titta så tacksamt på mig, men knappast överlevde den i längden.

I tamburen är en rundligt tilltagen spegel. Arkitekten måste ha haft den principen att invånaren bör noggrant kontrollera att han eller hon är korrekt

klädd innan hen går ut. De Maistre konstaterar att både kvinnor och män är intresserad av den tavlan som heter spegel. Men då ensamheten är tryckande p.g.a. karantänen så kan det lätt hända att det kommer för en Frödings dikt:

*Jag såg och såg min egen min av clown som är allena,
hans vissna kind, hans trötta grin, av fiasko på arena.*

Så kommer bokskåpet. I det har jag till stor del ordböcker t.o.m. en japansk trots att mina japanska studier blev på hälft. En präktig tysk ordbok och en rysk har varit till stor nytta. Men språkstudier är det litet som att resa till olika länder. För övrigt står där religiös litteratur t.o.m. Novum (Nya Testamentet på grekiska). I ett hörn har jag samlat böcker om farmors hemtrakt Savoyen bl.a. ett porträttalbum från Bauges-massivet, som jag en gång upptäckte i en bokhandel i Chambéry. Där fann man en stor bild av farmors onkel den katolska kaniken Laurent Morand i full prästmundering.

Mittemot sängen står ett bord med en brokigt färgad lampa som jag helt enkelt inte kunde låta bli att köpa i lampbutiken, den var så tilldragande. Där är också artificiella tulpaner och en liten artificiell blå blomma som jag allt fick till 90-årsdagen av vänner. Och en kanna köpt i Valamo. Trevliga minnen.

Ovanför på väggen hänger en liten tavla som "Faster Lullu" (farfars syster) har gjort. Jag skulle gissa att hon lärde sig tekniken på slöjdtimmarna då hon gick i Smolna-institutet i Sankt Petersburg. Hon har ristat in bilden av en ren med pulka och där står: Spring min lilla ren över berg och sten.

När jag har kommit så här långt i mina funderingar avbryts jag av telefon-signaler. Det är från Helsingforsmissionen som vänligt frågar hur jag mår och så följer en liten pratstund om något trevligt ämne. Finlandssvenskarna har mycket gemensamt att tala om.

Så igen till väggen vid bordet, den avbrutna resan. Där är en väggbonad ägnad EU med bilder av huvudstäder som Unionen berör. Hur länge kommer EU att bli aktuell? Väggbonaden kommer mig att tänka på den internationella kurs för historiestuderande jag var med om 1956 i Garda i Italien. Där förelästes redan om de europeiska gemenskaperna som började uppstå efter andra världskriget. Sedan hänger på väggen brevet för farfars fars utnämning till löjtnant. Han blev sedermera generalmajor, men de senare officersutnämningarna har säkert getts till något museum.

Vi Nikolaj I av Guds nåde ...

Efter det har jag en rya som jag köpt i en affär på Runebergsgatan. Jag ville så gärna ha en äkta rya. Den här är från Borgåtrakten. Under ryan är en länstol

där jag brukar sitta och sticka lappar som sedan fogas samman till ett Moder Teresia av Calcutta-täcke. På väggen hänger en Kyrkornas U-landshjälpkalender. Det passar bra att samtidigt sitta här och begrunda u-landsproblem.

Omsorgen om lekamligt väl inbegriper också måltider vid bordet. De tillreddes för de Maistre's del av hans trogna tjänare Joannetti. Vi moderna tidens barn skaffar oss mat färdig från butiken och värmer upp den i en mikro.

Så till fönstret igen. Där står en miniatyrflaggstång med lettiska flaggan, ett minne från sommaren 1939 då min lettiska kusin med en väninna besökte oss. Flaggan är illa medfaren som ju också Lettlands historia är det och bredvid den är farbror Chouchous porträtt, den lettiska patriotens. Han levde efter kriget i Västyskland med alla dess förhoppningar.

Ute far cyklister förbi. Hur länge skall karantänen vara? Xavier de Maistre längtade efter friheten och vi gör det nu, vi likaledes. Men hans inspärning varade bara 42 dagar.

Vem kommer att överleva coronatiden? I en fransk tidning påpekas att mänskligheten som sådan har klarat av epidemier i alla tider och sägs helt optimistisk att också den här kommer att försvinna och förpassas till mänsklighetens förflutna. ■

Grannosämja

Är förvånad över hur tvånget att hålla sig på avstånd, vara inne, undvika kontakter, bära ansiktsskydd kan kännas så irriterande.

Visste inte att jag kunde vara så småaktig och oresonlig!

Jag ertappar allt oftare mig själv i färd med att fördöma mina oskyldiga grannar som jag betraktar genom fönstret. Det är människor som jag aldrig talat med, inte känner eller vet något om. De råkar bara bo mitt emot över gården. Och jag, jag tittar noggrant på dem och kan bli så förbaskat arg!

Så här till exempel: Mitt emot, två fönster i tredje och fjärde våningen ovanför varandra lyser taklampor dygnet runt. Alltså oberoende av hur ljusstarkt det är. Solen lyser men de som bor där orkar inte släcka sina taklampor. De är dessutom i båda fallen präktiga anordningar med flera ljus i kronorna. Det kan reta mig till vansinne att de inte släcks! Inte klokt att slösa så, jag gnisslar

med tänderna. Har de inte förstått att man ska låta bli att konsumera i onödan, att ALLA människor borde värna sig om att minska förbrukningen.

Jag är ganska säker på att lampslösarna inte heller sparar på sin vattenanvändning. Det är bara det att jag inte kan se hur de, och alla andra i kvarteret, står länge i duschen medan vattnet ohejdat rinner.

Nu är jag redan så förbannad att dagen (solig och varm) är förstörd innan den ens fått en chans att börja.

Så här går det till! Jag iakttar, fnyser och blir arg.

Men i själva verket är det ju huvudlöst, alldeles förryckt. Det som händer med mig, alltså. Hur kan jag bli så provocerad av det jag ser genom fönstret?

Vem är det egentligen som betar sig underligt? Är det i själva verket jag? Jag som hetsar upp mig efter att ha stirrat på fönstren mitt emot, jag som blir hysterisk över osläckta taklampor som inte ens är mina? Fy fasen, nu måste jag skärpa mig och det genast!

Ju mer jag tänker på det här, desto tydligare inser jag att det har hänt något som ändrat min syn på tillvaron fast jag mycket väl inser att det är självförvallat.

Men kanhända en sansad genomgång av fakta kan hjälpa mig ur den här situationen? Inte kan det ju vara vettigt att bli så störd av hur andra betar sig?

Så här försöker jag mota bort det negativa, genom att hitta något vettigare att koncentrera mig på. Sen vi flyttat ut till holmen för sommaren har det ju också blivit slut med stirrandet på hur folk betar sig i grannhusen.

Nu är det alldeles annat som jag sysslar med. Jag har till exempel träffat på helt festliga böcker att läsa. Böcker som jag läst för så länge sen att de helt fallit ur minnet. De har "legat fram sig" som min mor brukade säga. Bland de återupptäckta finns flera stycken som jag nyss läst med stor behållning.

En riktig pärla, faktiskt den absolut finaste av de återlästa försummade verken är Juhani Ahos första roman *Rautatie*. Den boken hade jag totalt glömt bort, som om den inte existerade.

Den långa raden av omlästa böcker består mest av deckare, ganska moderna och försedda med hojtande reklam för sig själva: "The Sunday Times Bestseller", "Side-splitting, darkly humorous", "Wonderful, fantastic, moving" ...

Men jag möter också en del riktigt fulländade mästerverk: Virginia Woolfs "To the Lighthouse" t.ex.

Marcel Prousts mästerverk *À la recherche du temps perdu* på över tretusen sidor läste jag också några hundra sidor till av. Det är ett evighetsprojekt som förutsätter att jag kommer att leva länge än.

Det blev ändå Ahos bok som tog priset!

Jag rekommenderar den varmt till alla som en gång i världen läst *Rautatie* och särskilt till dem som aldrig gjort det! ■

En misstanke

Under de långa veckorna i avskildhet ute på holmen har vi kommit att försöka se filmer på TV oftare än vanligt. "Försöka" är den rätta formuleringen, eftersom det väldigt ofta misslyckas att få fram en dräglig bild.

Det är nämligen många gånger omöjligt att få en hygglig anslutning, ljudet och bilden fladdrar av och an på ett mycket irriterande sätt. Vi har märkt att det har mycket att göra med hurdant vädret är: om det blåser från fel håll kan man inte se någonting.

Men de gånger det lyckas har vi noterat följande: Filmer som utspelar sig i förgången tid har det gemensamt att det röks väldigt mycket. Så mycket att man blir misstänksam.

Det gäller alltså filmer som är gjorda i vår tid men som beskriver en verklighet för några tiotal år sedan.

Jag undrar om filmmakarna får betalt för att ta in rökande personer, av tobaksindustrin? Eller är det faktiskt möjligt att "alla" rökte på den tiden?

Hjältar och busar, män och kvinnor, gamla och unga? Den berömda detektiven, den rika damen som mördas, den stiliga modeskaparen, alla bluffar på för brinn kära livet.

Samtidigt vet vi ju hur tobaksmakarna har det tufft med de allt strängare bekämparna, som nitiskt förbjuder rökandet med framgång.

Jag bara undrar! ■

Mina vitvingade vänner

Vid havet har jag bott en stor del av mitt liv. Född och uppvuxen i Helsingfors har jag alltid dragits till stränderna – till Salutorget, till Sandviken, till Brunns-parken. Stadens badplatser vid havet blev mycket tidigt bekanta för mig. Jag simmade i havet vid Ugnsholmen, Rönnskär eller Sandstranden. Det finns många minnen förknippade med dessa simturer.

Ofta när jag har vistats vid havet har jag konfronterats med havets vita fly-gare – måsarna. Inom mig kan jag återskapa ljudet av deras skrik och skrån el-ler skratt. Alla dessa ljud som så intimt hör samman med sommar och hav. Att måsarna sedan på olika sätt har lärt sig att dra nytta av tanklösa människors godbitar eller utnyttjar de öppna avstjälningsplatsernas middagsbord är ty-värr en mindre angenäm utveckling.

När min man och jag för ett antal år sedan blev ägare till en ötomt i syd-västra Finland fick vi följa med måsarna i en naturlig miljö. Dessa iakttagelser har berikat vårt liv. När vi ankrade båten vid vår brygga, fanns måsen där. Den stod på en sten i havet och blickade över vattnet. Kanske den spejade in fiskar-nas krusningar på vattenytan. Den reagerade inte på vår ankomst.

Senare har jag med stort intresse kunnat se hur den kämpar sig fram i hård motvind. Vinden kan vara så stark att måsen tycks flyga på stället. Sällan ger den sig. Ibland drar en stor skugga fram över talltopparna. Då får jag se gråtru-ten segla över våra huvuden. Den utstrålar både styrka och majestät där den flyger. De små smäckra tärnorna är som balettdansare. Med pilsnabb dykning snappar de upp fisk vid vattenytan. De förefaller att leva sitt liv i luften.

Det finns också sorgliga minnen förknippade med måsen. En gång när vi anlände till holmen såg vi resterna av en mås på strandklippan: lite fjädrar, fötterna och delar av kroppen. Vi antog att måsen blivit antastad av ormvrå-ken som häckar på ön. Jag plockade upp en lång, oskadad vingpenna och stack in den i en väggspringa inne i huset.

Visserligen är det ingen gåspenna, men kanske just fjädern gav mig inspi-ration att skriva den här berättelsen.

Måsen och jag har ett gemensamt intresse: blåbär. Det finns ett begränsat antal blåbärsris omkring vår stuga. Det har varit en glädje för mig att på enkelt sätt kunna plocka lite bär till en pirog eller efterrätt. När blåbären blommar brukar jag kolla blommornas mängd och hoppas att nattfrostn skall hålla sig borta. Ibland blir jag naturligtvis besviken. Men när jag sedan märker en riklig

förekomst av kart, då hoppas jag på en god skörd. Tyvärr måste jag konstatera att någon ofta hinner före mig. Några blåa avföringsfläckar på bryggan är tydliga bevis på att en bevingad gäst har varit framme. Jag får nöja mig med resten.

Men i år beslöt jag mig för att förekomma gästen. Det fanns en, endast en blå fläck på bryggan. Nu hade jag mitt tillfälle! Till min förnöjelse blev det väder med ordentliga störtskurar i två dagars tid och ingen mås syntes till. När ovädret sedan var över tog jag min lilla bytta och började plocka blåbär. Det blev så mycket att det räckte till en god smulpaj efter söndagsmiddagen. Min strategi hade lyckats!

Jag hade tyckt mig märka att de som besökte våra blåbärsris var en eller två stora måsfåglar, kanske gråtrutar. Modigt flög de i en låg båge upp i sluttningen och började plocka i sig av bären. De verkade så likadana år från år, så jag inbillade mig att det alltid var samma fåglar. Jag måste söka fram på mobilen uppgifter om måsarnas livslängd. Mäktiga förvånad blev jag, när jag blev informerad om att måsen kan bli över trettio år gammal. Möjligen har samma måspar gästat blåbärsbacken under många års tid. I år var var det flera besökare. Två större och två mindre. Kanske var det familjen Mås som besökte oss i år och mor och far Mås ville presentera det goda bärstället för sin avkomma.

Jag har trots allt en fascination för dessa uppfinningsrika, modiga och vackra fåglar. Jag beundrar djurens vita vingar och den njutbara flygningen de gör möjlig. Ibland känns det också som om fåglarna skulle vakta vår tomt där de flyger längs stranden framför vår stuga, liksom för att kolla läget: inget att oroa sig för. Allt är under kontroll! De är inte speciellt rädda för människan. När min man pysslade med båten låg en mås och sov helt lugnt på bryggan. Har någon lyckats fånga lite fisk och rensar fångsten på strandstenarna, ja, i ett huj har budskapet förts vidare och snart fylls luften av glada skrån. Hela flocken samlas. Väntande guppar den sedan på vattnet för att nappa åt sig rensen. Både fiskaren och måsarna blir nöjda.

Vad vore en sommar i skärgården utan dessa vitvingade vänner?! ■

Undantagstillstånd

Solljuset silar in i rummet genom nerdragna persienner. En ny dag! Henrietta ligger kvar i sängen med slutna ögon. Tänk att få åka till havet, vandra längs stranden, njuta av friska vindar, havsdoft och måsarnas skri. En solig morgon som denna vimlar det säkert av människor och hundar på stranden. Några sekunder hinner hon drömma innan hon minns.

Hon ska inte besöka platser där folk rör sig. Hon är en av de 70 plussare som landets regering satt i karantän på grund att ett virus. I åtta veckor nu har hon bott isolerad från omvärlden. Den enda människa hon träffat är kassan i snabbköpet dit hon kan gå mellan kl sex och sju på vardagsmorgnarna. Två gånger har hon besökt affären och handlat för flera veckor. Frysboxen är fylld och skåpen fulla med torrscaffning. Konservburkar av olika slag står prydligt uppstapade i köket.

Alla dagar har hon kokat gröt, tillrett lunch och kvällsmål och ätit i ensam med tv-nyheterna som enda sällskap. Dagligen har hon vandrat en timme i den närliggande skogen för att inte stöta ihop med någon människa. Hon har gått omkring på skogsstigarna och talat för sig själv med mobiltelefonen i fickan och hörsnäckorna i öronen. Det är genant att gå och tala för sig själv. Som barn brukade hon skratta åt tanten i granngården som gick längs vägarna och förde långa samtal med sig själv. Och nu är hon likadan. Hon har ingen att tala med, ingen att ringa till. Alla vänner är döda. Två av dem, dog för en vecka sedan. Kvävdes till döds av en osynlig mördare, ett virus som kallas Corona.

Hon har alltid tyckt om att vistas bland folk. Före isoleringen brukade hon sitta på café med en kopp kaffe och en bakelse. Äta lunch på pensionärernas lunchrestaurang, lyssna till sorlet och skrattet och känna sig som en del av samhället. Nu har hon inte hört något skratta på länge. Hon slänger benen över sängkanten och blir sittande. Sträcker på vristerna och vickar med tårna. Stelheten i kroppen blir värre för varje dag. Fingrarna vägrar samarbeta och händerna tappar saker i golvet. Hon sträcker på fingrarna och masserar varje led. Rekommendationen att tvätta händerna ordentligt med vatten och tvål har hon följt. Även om hon bara rört sig i hemmet har hon varit noga med handtvätten. Resultatet är torra och nariga händer. Som kliar och värker. Hon har smort in händerna och tömt alla tuber och burkar. Matolja är den enda fett som finns kvar.

Hon drar upp persiennen och ser ut genom fönstret. I ett hörn av trädgår-

den blommar vitsipporna och koltrastarna sprätter ivrigt i fjolårslöven. Våren har kommit tidigt i år. Gatan utanför huset ligger öde och tom. Inga bilar syns till och inga morgonpigga grannar rastar sina hundar. Grannhusen står tomma. Alla har rest till sina sommarvillor, flytt undan viruset och rädslan för att bli smittad. När meddelandet kom att stadens gränser skulle stängas för de iväg. Själv hade hon ingenstans att fara så hon blev kvar. Samhället stannade av. Skolor, restauranger och caféer stängdes. Mataffärerna fick hålla öppet, men bristen på varor märktes snabbt och hyllorna tömdes. Posten fungerar ännu, några av postbärarna har insjuknat så det är bara en tidsfråga när tidningen slutar att komma.

Hon bor i ett stort hus med två våningar, sju rum, bastu och badrum, På gården finns en gäststuga och ett garage med plats för två bilar. Huset köptes av hennes man Magnus som en investering. Planerna var att sälja huset då Magnus gick i pension. De skulle flytta in på servicehem och njuta av sina sista år. För tjugo år sedan dog Magnus i cancer. De hade inga barn så hon blev ensam kvar med sin sorg och sitt stora hus. Efter begravningen grävde hon ner ett ekollon i trädgården, där växer nu en vacker ek.

Hon går genom hallen, kastar en blick ut genom fönstret innan hon tar trappan till nedre våningen. I köket lyser solen in genom ett smutsigt fönster och avslöjar dammet på bord och stolar. Städskan som brukade komma varje vecka har inte synts till på ett par månader. Nu städar hon själv så gott hon kan och orkar. Innan hon sätter på grötkastrullen går hon sin dagliga rond genom alla rum. I vardagsrummet drar hon gardinerna åt sidan för att grönväxterna ska få mera ljus, plockar bort några vissna blad och kollar om krukningarna behöver vattnas. I arbetsrummet på skrivbordet ligger hennes mobiltelefon. Hon sätter sig och öppnar telefonen. Inga meddelanden, inga missade samtal. Hon läser några gamla inlägg på Facebook och lägger telefonen ifrån sig.

En stund sitter hon kvar. Hon drar med handen över bordsytan. Det är en kär möbel. När hon var barn fanns skrivbordet i pappas arbetsrum. Där satt han om kvällarna och rättade skolelevernas uppsatsskrivningar och räkneuppgifter. Själv brukade hon sitta under skrivbordet vid hans fötter och leka att det var hennes hus. De bodde i en stor skola med många mörka rum. Det var efter kriget och alla levde på sparlåga. Inga lampor brann i onödan. Hon var mörkrädd och tyckte att under skrivbordet vid pappas fötter var det tryggt. Mörkerrädslan har hon burit med sig hela livet. Hon ser ut på skogsdungen utanför. Hon kisar med ögonen. Någonting rör sig bland träden. Det måste vara en hare, tänker hon, de brukar skutta omkring i trädgårdarna nu när inga hundar eller människor skrämmer dem.

Hon är mån om att hålla fast vid sina dagsrutiner. Hon äter vid samma tid-

punkt och lägger sig klockan halv tolv varje kväll. Nattdlampan låter hon lysa hela natten. Medan gröten puttrar på spisen går hon ut till postlådan efter tidningen. Grinden står öppen. Har något varit inne på tomten under natten? Ingen syns till och det enda som hörs är småfåglarnas kvitter. Hon stänger grinden och låser ytterdörren efter sig när hon går in tillbaka.

Hela dagen går hon igenom gamla fotografier. Hon minns sin barndom, den svåra krigstiden då det varken fanns mat eller kläder att köpa. Pappa som odlade tobaksplantor, mamma som sydde klänningar av gardinerna, och spinnrockens surr då mamma spann garn av fårets Snövits ull. Hon minns hemstickade yllestrumpor som stack och kliade. Och hönan Kackeleja som en dag låg nystekt och doftande på matbordet. Hon ville inte äta av den men hungern skrek i magen och övervann allt annat. Så mycket fattigdom och elände men också omsorg och kärlek fanns i hennes barndom. Då lämnades ingen ensam och barnen fostrades i herrans tukt och förmaning. Alla hade en egen uppgift att sköta i hemmet.

Dagen går och det blir kväll. Tv-nyheterna meddelar att viruset sprider sig och att alla ska hållas hemma. En känsla av att vara ensam i världen överfaller henne. Om hon ändå hade någon att tala med. Hon saknar taxen Fanny som hon måste göra sig av med då hon sattes i karantän. Den var sexton år gammal och hennes bästa vän. Ännu kan hon höra den tassa omkring i huset. När stadsveterinären hämtade Fanny knöt hon sina nävar och svalde gråten. Hon måste vara stark för att inte gå sönder, det hade livet lärt henne. Hon gömmer ansiktet i händerna och då kommer tårarna. Hon sitter i sin länstol och gråter hejdlöst.

Långsamt går hon uppför trappan till sitt sovrum. I hallen ställer hon sig vid fönstret. Härifrån har hon en bra uppsikt över hela trädgården. Allting är tyst och stilla. Gatulyktan kastar långa ljusslingor in över gräsmattan och den stora granen vajar i blåsten. Hon för ansiktet närmare fönsterrutan och skärper blicken. Bredvid granen vid komposten står en hund. Den snusar med nosen i marken, ser sig omkring och står med ens blickstill. Hon släcker lampan för att bättre kunna se. Hunden står kvar. Hur har den kommit in på gården? Alla lösdrivande hundar har skjutits, vems kan den hunden vara? Hon är den enda som bor kvar i området.

Hunden går omkring och nosar i allt större cirklar. När den hamnar i ljuset från gatlampan ser hon att det inte är en hund. Det är en varg. Hon ryggar bakåt. Rädslan kryper upp längs ryggraden och intar kroppen. Ett vilddjur i hennes trädgård. Vad ska hon göra? Vargen ser utsulten ut, verkar vara på jakt efter mat. Tack och lov är alla dörrar och fönster är stängda. Hon måste kontakta myndigheterna. En stund står hon rådvill och stirrar på telefonen. Så ringer hon nödcentralen.

Signalerna går fram, en kvinna svarar och frågar hur hon kan hjälpa. Henrietta presenterar sig och säger var hon bor.

– Det är en varg i min trädgård, säger hon, kan en polis komma och skjuta den? Det blir tyst i luren. Hon hör kvinnan tala med någon. Efter en lång stund är hon tillbaka.

– Vargen är fridlyst, den får inte skjutas, säger kvinnan, ursäkta men var sa du att du bodde. Henrietta upprepar sin adress och får till svar att på den adressen borde ingen bo numera, hela området är tomt. Alla poliser är upptagna med att bevaka stadens gränser. Henrietta uppmanas att stanna inomhus och hålla fönster och dörrar stängda.

Hon har svårt att somna den natten. Nu är det inte bara vargen som syselsätter hennes tankar. Vetskapen om att myndigheter tror att ingen bor i huset känns otryggt. Kvinnan på nödcentralen verkade helt ointresserad över att hon bodde kvar. Om jag behöver hjälp, tänker Henrietta, vart ska jag då vända mig? Hon vandrar omkring från fönster till fönster men ser ingen varg. På morgonen vågar hon ändå inte gå ut till postlådan. Hon följer med nyheterna på tv och ser på det ena programmet efter det andra. Hon söker fram strumpstickor och garnrester och börjar sticka sockor. Allt för att hålla tankarna syselsatta.

Så en dag meddelar nyhetsläsaren i radion att en varg skjutits i grannkommunen. Vargen var utsvulten och hade sökt sig in på en gårdsplan. Den saknade en tass på ena benet. Det ansågs vara orsak nog att skjuta den.

Henrietta drar en suck av lättnad. Hon går till postlådan som är fylld med tidningar. Där ligger också ett brev från staden. Kuvertet innehåller en blankett och anvisningar om hur hon ska gå till väga om hon behöver hjälp. Blanketten kan också fyllas i på nätet. Hon läser vidare att hon är berättigad till mathjälp och assistans vid apoteksbesök så länge karantänen varar. Längre sitter hon med pappret i handen. Hon är inte ensam i världen. Det känns med ens underbart att leva. Hon sänder en tacksam tanke till vargen som fick henne att ringa nödcentralen. ■

Förvecklingar

Detta har hänt: Katri har fått diagnosen cancer, som hon inte vill berätta för sin nya vän Carlos som hon träffat på Teneriffa. Carlos har flyttat in hos Katri. Kattris hemlighet leder till misstro i deras relation. Vad kommer nu att hända?

Hon ser hans varmbruna, ledsna ögon. Ändå väljer hon att krypa in i sig själv med sin mörka hemlighet.

– Jag ser att det är något som plågar dej, säger Carlos och ser henne djupt i ögonen.

– Jo det är nånting, men jag ska gå till laboratoriet i nästa vecka. Det är nånting med ...

Orden stockar sig i halsen, hon får det inte sagt. Hon sjunker ner i en stol och brister ut i gråt.

Carlos stryker henne sakta över håret och mumlar:

– Katri, mi cariña, jag kan vänta ... tills du är redo för ...

Carlos går in i köket för att ta itu med middagen. En stund senare sprider sig doften av mat i rummet. Katri gissar att det blir en paella. Vardagen har tagit en plötslig vändning. Den förtroliga stämningen finns inte längre. Så går dagen utan att så mycket blir sagt. Efter maten går Carlos och sätter sig vid sin dator för att slutföra ett arbete.

– Tänker han gå sin väg och lämna mig undrar hon.

Katri tycker det är pinsamt, varför säger Carlos ingenting. De går förbi varandra som främlingar utan att röra vid varandra som de gjorde tidigare. Den ordlösa tillvaron fortsätter i flera dagar.

En morgon meddelar Carlos att han måste åka hem för att träffa sin uppdragsgivare och för att hjälpa sin bror med en konstutställning. Hon vet från förut att det finns en konstnär i familjen. Carlos åker iväg till Teneriffa med sin stora resväska.

– Sköt om dej, jag ringer dej när jag vet något, mumlar Carlos och kramar henne hårt. Dörren åker fast med en smäll och med ens är hon ensam med sina tankar och tvivel. För att förvissa sig om att det inte var ett slutligt avsked går hon till garderoben och ser att hans kostymer och skjortor hänger där som de brukar. Hon nyper i dem för att bli absolut säker.

Den första natten utan Carlos är plågsam och hon somnar sent. Hon sjunker in i en dröm, där hon vandrar med Carlos på en skogsstig ... med ens kan

hon inte röra sig framåt, fötterna har vuxit fast i marken och hon ser hur Carlos bara skyndar vidare utan att se sig om och till sist försvinner han i skogs-dunklet. Hon minns drömmen med obehag när hon vaknar och ryser ...

– Skönt att det inte hände på riktigt, säger hon högt för sig själv.

Följande dag vankar hon av och an i lägenheten utan att orka företa sig någonting. Lägenheten är stum och tyst. Ibland lyssnar hon efter steg i trappan och ibland tycker hon sig höra att det ringer i mobilen, men det är bara i hennes huvud det ringer.

Hon tänker ständigt på Carlos. Om han inte kommer tillbaka ... hur ska jag klara mig då? Hur lång tid har jag kvar att leva? Vad kommer laboratoriesvaren att visa? Kom jag ihåg att ta tabletten som jag ska ta genast på morgonen? Tankarna snurrar runt i hjärnan. Hon hinner knappt tänka tanken till slut, när ångester slår till med full kraft. Hon drar efter andan. Det känns som om hon håller på att kvävas. Flämtande tar hon sig till ett fönster som är öppet och drar in så mycket luft i lungorna som hon kan. Det blåser friskt där ute. Granna höstlöv virvlar omkring nere på gatan. Hon ser mammor promenera med sina barn i parken.

Då får hon plötsligt en idé. Jag ska ringa till min svärdotter och fråga om jag kan ta hand om Oskar. Hon längtar plötsligt intensivt efter att få träffa barnbarnet.

– Carlos har åkt till Teneriffa. Han hade något viktigt att sköta, säger hon glatt. Kan jag ta hand om Oskar under veckoslutet? Vi kunde göra något roligt!

Följande lördag ringer det på Katris dörr. Utanför står Oskar med sin mamma.

– Hej Oskar, så roligt att du ville komma till famo.

Katri böjer sig ner och lyfter upp hela hans femårskropp och ger honom en kram.

– De e länge sen. Du har ju vuxit! min lilla gullevän!

Pojken går runt i alla rum, han tittar t.o.m. in i badrummet.

– Var e farbror då, frågar han.

– Vet du. farbror har åkt hem till Teneriffa, men han kommer tillbaka.

Pojken ser snopen ut ett tag.

– När kommer han tillbaka. Jag sku visa min brandbil åt farbror.

– När du kommer nästa gång är han säkert här, säger Katri tröstande.

Oskars mamma säger hej då och går snabbt ut. Det dröjer inte länge förrän Oskar har tömt innehållet i sin ryggsäck på golvet i sovrummet, där han helst brukar hålla till. Legobitar, brandbilen och andra bilar finns i en salig röra på golvet. Han sitter en lång stund alldeles tyst och koncentrerat. Sen tar han itu

med legobitarna. Det blir en bondgård med kor, hästar och får och människor som jobbar på gården.

Efter en stunds lek föreslår Katri att de kunde gå till parken. Medan solen ännu är framme.

- Vad tycker du Oskar? Oskar är genast med på noterna.
- Jo, där finns den där rutschbanan, den e rolig.

Katri och Oskar ger sig i väg. Längs med gatan ligger högar av hopkrtade löv. Oskar tar famnen full av löv, som han kastar upp i luften.

– Titta famo, de regnar löv! Han skuttar iväg till följande hög och till följande och löven flyger i luften.

- Katri skrattar, det är bra att pojken trivs och jag känner mig bättre till mods.
- Men nu räcker det Oskar ropar Katri.
- Du bara smutsar ner dina kläder.

Det är många mammor som kommit till parken med sina barn. Oskar är inte ensam i rutschbanan. Han provar också på att klättra i olika klätterställningar. Katri sitter på en bänk i närheten med ansiktet vänt mot solen som värmer skönt.

Det känns konstigt att tänka att barn lever i nuet. Det är t.ex. födelsedagsfester som gäller. När man är äldre börjar man tänka bakåt, framtiden känns alltmer oviss, den är inte självklar. Har jag gjort det som jag velat göra i mitt liv, funderar hon.

- Titta famo, jag är så här högt, ropar Oskar.
- Det är en bra bit till himlen, ropar Katri finurligt.

Snart blir Oskar trött och vill gå hem och det passar också för Katri.

När de har kommit hem är det dags för middagen. Det blir mos och köttbullar, för Katri vet att det tycker Oskar om.

Dagens höjdpunkt är sagostunden, innan Oskar ska börja sova. Katri har flera barnböcker i bokhyllan och hon väljer ut en bok om Emil i Lönneberga.

- Kan famo läsa om Ida när hon blir hissad upp i flaggstången, ber Oskar.

Katri börjar läsa och Oskar kiknar av skratt.

- Famo sku du tycka om att bli upphissad i en flaggstång, frågar Oskar.
- Nej, det tror jag inte, jag är nog alltför tung och jag misstänker att linan skulle gå av, svarar hon.

– Mamma har inte alltid tid att läsa för mej, suckar Oskar. Ibland är hon så trött, att hon somnar i stolen, de e då när hon och pappa dricker röd saft. De e inte riktig saft. Jag får inte smaka på den för det är sånt som vuxna dricker, när de är riktigt ledsna eller har för mycket jobb. Det säger mamma. ■

Krigsminnen

Jag var bara ett barn när kriget började. Egentligen minns jag inte så mycket av själva kriget. Ett barn uppfattade det som hände inte på samma sätt som en vuxen. Man tog det inte på allvar. När alarmsignalerna gick skulle alla så snabbt som möjligt ta sig till skyddsrummet. Ryssen kommer, ryssen kommer ropade kvinnorna. Alla vuxna män låg ju vid fronten.

Om söndagarna minns jag att min bror och jag gick med vår mor till kyrkan och där fanns en mängd kistor uppradade som väntade på jordfästning. Man hedrade krigshjältarna med att skjuta salut för dem. Min bror och jag tyckte att det var roligt och vi räknade skotten. Vi tänkte inte alls på varför det fanns svartklädda tanter med svart flor på hatten vilka grät och snyftade.

Visst minns jag att vi hade ont om mat hemma. Potatisen frös i källaren och den smakade vidrigt men åt den gjorde man i alla fall. Ofta hade vi fisk på middagsbordet under krigstiden. Vi födde också upp kaniner i min barndom. De fördes till en granne som tog livet av dem och därefter skulle de bli middagsmat.

Men jag och min bror kunde inte förmå oss att äta dem. Det kändes illa i hjärta och själ. Vi hade ju lekt med dem och haft roligt. Vi bodde på Veitsiluoto i en tjänstebostad med tillhörande täppa. Den tiden var det vanligt att man hade djur att föda upp, vilket var till stor hjälp när det gällde att dryga ut maten. Vi födde upp en gris och ibland hade vi också en kalv.

En gång blev jag så fäst vid en av dessa kalvar. Den blev min lekkamrat och när det kom till mina öron att den skulle avlivas försökte jag gömma den i vår källare. Jag förde hö och vatten åt den, men tyvärr blev vi ganska snart upptäckta och kalven togs om hand för att slaktas. Det var min första stora och äkta sorg.

Ett får hade vi också en gång. Det hette Pekka. Om sommaren fördes fåren på sommarbete ut till en holme utanför Veitsiluoto. Jag kunde aldrig glömma Pekka. Första gången då vi skulle föra Pekka med roddbåt ut till holmen kom Pekka simmande efter oss när vi rodde tillbaka. Han trodde att vi hade glömt honom. Vi försökte på nytt övertala honom att det var bra att vara på holmen, där fanns mycket härligt grönt gräs och buskar med löv. På hösten skulle vi komma och hämta hem Pekka.

Men ingenting hjälpte. Varje gång kom Pekka simmande efter roddbåten. Till slut kom min far på idén att binda fast Pekka med ett band av papper som småningom skulle slitats sönder. Då först insåg Pekka att det var allvarligt menat. När hösten kom och vi skulle hämta hem Pekka blev vi vittne till flera små söta lamm. Pekka hade fullföljt livets mening.

Kemi blev svårt sargat av bombplan. I det skedet då man insåg att Finland

skulle anfallas av Tyskland evakuerades befolkningen i Lapplands och Uleåborgs län. Då beslöt våra föräldrar att jag och min bror skulle flytta till Raumo till en faster som bodde där. Jag var tvungen att fortsätta gå i skola i Raumo. Föräldrarna trodde att det skulle vara tryggare där. Det var inte så roligt att börja i en ny skola. Jag blev retad av kamraterna, kanske det var för att jag var liten till växten, men jag hade hårda knytnävar.

Det var speciellt en pojke som ställde till bråk och i synnerhet på hemvägen från skolan kunde han plötsligt hoppa fram och börja slåss. Utan någon riktig orsak. Det hände flera gånger. Till slut tänkte jag att nu får det räcka. Anfall är bästa försvar hade jag hört någon säga. Jag slog till min plågoande så kraftigt att näsan började blöda och han sprang så fort han kunde hem.

Följande dag blev jag inkallad till rektorn. Jag blev syndabocken. Jag var en slagskämpe och hade utan orsak slagit min kamrat. Rektorn trodde inte på mina förklaringar och jag blev tilldelad kvarsittning. Till saken hör att plågoandens far hade hög ställning på orten. Men innan kvarsittningen skulle verkställas ringde min far till skolans rektor och förklarade att pojkarna skulle hämtas hem. Det hade blivit fred i landet. Jag blev i alla fall benådad. Lyckan hade vänt till min fördel. ■

Den här berättelsen bygger på vad en äldre man har berättat om vad han tänkte som barn då kriget började. Han var ung, åtta år då kriget bröt ut.

Tyngdförskjutning

*När man lägger ifrån sig en stor tyngd
är det bra att ha bly i skorna*

Sött som spunnet socker

*natten har klätt dalen
i åtsittande gipsvitt
framhävandes smärta
vidjor, runda former
överklighetens orgie
avstannad, saltstodsläk*

*mitt i orörligheten viftar
en hund på morgonsvansen
medan ljuset kommer
med ett motsträvigt knarr
mornar sig dagen då
mesarna dansar menuett*

Stabilisering

*våga vara instabil
balansen är inte statisk
stabil inte stabbig*

Recept

*Diagnos: LIV
Ordination: LEV!!!*

När man sitter högst uppe

*När man sitter högst uppe,
så högt man kan komma,
på ruinen av ett liv
visst kan man tala om att få
perspektiv på tillvaron,
ingredienser till
en livssyntes?*

Haiku

*tre ringduvor
i tystnad, en endaste
näktergal i sång*

Haibun

*Gammeldanskdagen:
en ros i bröllopsvasen
till Ditt minne. Skål!*

Varför är det värre att säga hen än v***u ?

Vårt språk är ett redskap i våra händer, vi slår vakt om det och reagerar på ny-modigheter som strider mot de regler vi lärt oss. Nya begrepp duggar över oss dagligdags. Själv minns jag det fantastiska genomskinliga limbandet från barndomen, det som först stavades tape. Skrivningen respekterade inlånet, vi fick uppleva olika sorter av limpappersrullar – och en vacker dag skrevs ordet tejp. Det hade limmat in sig i våra svenska skrivögon i analogi med skriv-öronen.

Så fick Sverige sin lag om jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetsli-

vet och Finland så småningom sin egen jämställdhetslag. Hur olika tacklades inte jämställdheten i de två länderna!

Ett enda belysande exempel: I Sverige kunde man plötsligen vårdas av syster Bror, så starkt respekterades den kvinnliga yrkestraditionen. I Finland valde man att stympa ordet. Landets sjuksköterskor ersattes mangrant av sjukskötare. Trots att utbildningen var oförändrad förmanligades yrkesbeteckningen. Detta i landet som yvs över att kvinnorna i landet var bland de första som fick rösträtt. Respekt!

En vacker dag dök så det feministiska ordet ”hen” upp i vår svenska ankdam. Genialt! tyckte jag, som länge saknat en svensk motsvarighet till finskans behändig pronomen ”hän”, som betyder både hon och han. Att referera någon händelse utan namns nämnande, utan att av misstag säga han eller hon och därmed ändå komma att brista i diskretion, det var omöjligt eller mycket svårt på svenska, men lät sig göras med elegans på finska. Nu kom då äntligen ett universalord, en svan i ankdammen!

Reaktionerna lät inte vänta på sig. Att ge sig hän i protester var lätt för svenskar på båda sidor om gränsen. Ett engelskt ord! Som betyder höna! Själv föredrog jag att se det som en felstavning av finskans hän, även om jag visste att jag gjorde mig skyldig till en språkhistorisk förvanskning av verkligheten. För visst tog det också för mig mer än sju snäpp innan jag började anlita nykomlingen i andra än rikssvenska sammanhang. Motståndet mot förändring har vi väl alla inbyggt i oss. Det må sedan kallas hönshjärna eller tupphjärna, valet är fritt, Ditt.

De stora förändringar som idag duggar ner över oss ger kanske en aning om vad våra äldre generationer på sin tid fått uppleva när telefonen, telegrafan, kristallmottagaren, radion, televisionen, datorn, trafikljusen kom. Envar revolutionerade något i vår tillvaro. Idag har vi vår trådlösa kommunikation med ständigt nya ord att lära sig. LOL och APP och WhatsApp är förmodligen glömda om något år. Husen byggs i en annan stil än vi vant oss vid, dagens musik är annorlunda än den vi växte upp med.

Inte heller språket stagnerar, det rusar fram med ord och begrepp som tidigare var onämnbare i ett vanligt samtal. Idag exponeras vi för dem i ord och bild, i reklamer, filmer, sånger. Här i vårt tvåspråkiga lands huvudspråk torde det mest frekventa ordet vara v***u oavsett ur hens mun ordet slängs. Ofta i stället för det förr så frekventa ”tuota noin” och ”liksom, liksom”, de forna hjälperden i väntan på att hitta ordet man letade efter. Lika ofta används ordet som svordom, i stället för perkele och en rad andra ilskeyttringar. Beklämmande ofta lika naturligt av i bägge språkgrupperna.

Ur det perspektivet finner jag det obegripligt och tragiskt att också kvinnor, från småttingar till närapå seniorer (där tycks en viss gräns gå?), förnedrar

sig, rätteligen nedvärderar sig själva så att de svär vid sitt kvinnliga könsorgan, V***U! Att de inte har stake att i ilskone i stället svära vid det manliga.

Inlån mellan språken är naturliga. Ändå händer det att vissa gemensamma ord inte är synonymer. Som danskans ”rolig” och svenskans. Som norskans ”anledning” och svenskans. Och någonstans, där mittemellan, står vi och reagerar, förundras, ilskas. Trilskas. Vi inser sällan hur vi själva förändrat språket, märker inte att också vi förändrats av språket, ett ord i sänder.

Hen är ett gammalt svenskt ord – inget pronomen, utan ett substantiv. En skärva av en slipsten kallades hen. Kanske är det bara så att nyordet ”hen” är en av de många ordskärvor vi gammelhjärnor borde ta till oss för att slipa våra tankar och formuleringar? ■

Källor: Svenska Akademiens ordlista (SAOL:s upplaga 2015) har införlivat pronominet hen i vårt språk. Svensk Ordbok (SO) känner inte till ordet, medan Svenska Akademiens Ordbok (SAOB) år 1930 tar upp substantivet hen.

Ordning på torpet?

Det är mer regel än undantag att bänkarna för alla sorters människor med någon form av handikapp – markerade med tre bilder ovanför fönstret: en figur med enorm mage, en krokig gumma, en gubbe med foten i gips – är upptagna av blippande skärmar i händerna på ungdomar, blinda och döva för omgivningen, dessutom ofta skeletalt bristfälliga att döma av att fötterna med skor på måste stödjas på bänken mittemot. Det är den nya generationen, landets hopp ... I Sverige sitter dekalen på själva sätet, och är läsbar: Prioriterad. I Finland anses kanske ikoner lättare att förstå av dagens unga.

Ibland händer det att någon Vän av Ordning kliver in och gör anspråk på en sittplats. Vänner av Ordning har ibland själva ett handikapp av något slag, och rätt ska vara rätt. I synnerhet om handikappet är synligt.

En sådan situation uppstod häromdagen i en buss där åtta skolungar lagt beslag på handikapplatserna. Under livligt samspråk tjoades det och visades – kolla här, jag har ett eget Instakonto – och jag har lagt ut den här selfien, kolla, kolla kommentaren! makee – grym, va! De levde i sin kamratbubbla, och det tycktes som att ljudkontrollen gått i olag. Då tystnade en av killarna, pekade

uppåt på en ny dekal – en man med ena foten i gips, en krokryggig man med käpp och en kvinna med mer än rund mage. Ögonblicket gled förbi och ungarna kastade sig åter in i ”konversationen”. Fönstren höll, även om väggarna bågnade.

Då steg en personifierad dekal – en gråhårsman med käpp – på bussen. Här i stan är bussarna kraftiga och krängande, tempot uppdrivet. Förarna väntar inte tills man hunnit sätta sig. Det är alltså lite äventyrligt att hinna dimpa ner på ett säte, oskadd. Och nu var ju alla upptagna. Eländes elände!

Mannen passerade de upptagna bänkarna, tog ett stadigt tag om en ledstång och snarare röt än frågade: ”Har ni ingen lärare här!!!!?” Det var bäddat för Konflikt med Kujonering och Arga Ord. I det avgörande ögonblicket stiger en yngling av obestämbare ålder upp och blandar sig i dramat. Läraren? Å, nej. Men något att lära gav han alla oss medresenärer.

”De här barnen såg skylten, men det fanns ingen med käpp på bussen då de satte sig. Nu kom det en, och självklart ger någon av dem sin plats åt er”.

Fyra ungar flög upp som små sparvar och gråhårsmannen satte sig, gemytligt skrockande att ”nog räcker det bra till med en plats för mig, inte behöver jag flera.”

Ynglingen i den obestämbare åldern steg av med ett vänligt hej till alla då bussen kom till följande hållplats. Och vi andra? Vi fick oss en lektion i konsten att medla. Kanske också att förebygga hatreaktioner mellan generationerna. Vem vet, förresten, kanske hela gruppen satte sig på de här platserna för att en i gruppen hade rätt att sitta just där? ■

Uppgårelsen

”God dag! Vill han kanske ha något att dricka?”, frågar Mina.

De ser ner en stund. Sen tittar de tysta på varandra och deras blickar möts. Det är ett intensivt, underbart och förfärligt ögonblick. Det är svårt att veta om det går en lång eller kort tid. De känner varandra väl och är glada över återseendet, en förlorad person men åter levande person är nära. De är nu båda drygt fyrtio år gamla – medelålders – äldre människor. Men det spelar ingen roll för de ser varandra som den första gången på dansen i Härkmeri.

Embla sover i vaggan. Blöjorna hänger på tork framför spisen. Det luktar söt mjölk i stugan. Har tiden stannat upp? Situationen är ju som för tio år sedan, tänker Henry. I vaggan ligger ett spädbarn. Men det barnet är inte mitt, funderar han villrådigt.

”Jag har hört att du inte är ensam här”, säger Henry.

”Nej”, medger Mina och ser ner. ”Vi är flera som arbetar här.” Hon tar upp Embla i famnen. Det känns bra att ha något i händerna. Embla är hennes skydd, ett oskyldigt barn. Hon är ju främst en mor som försvarar sitt barn. Hon är ingen ung flicksnärta som man kan kommendera, hon har värdighet, hon är en mor.

”Det är en tid sen vi sågs”, konstaterar Henry.

”Det kan man säga”, svarar Mina.

”Hur har du haft det då?”

”Tja... hur har du haft det?”

”Nåja.”

”Har du tänkt komma hem nu?”

”Så hade jag tänkt det.”

”Men du ser ju att jag har Lennart här och ett barn.”

”Är ni gifta?”

”Nej, men...”

”Är du lycklig?”

”Det här är en svår diskussion.”

”Ja...”

”Jag trodde att du skulle sköta gården medan jag förtjänade pengar åt oss”, säger Henry argt. ”Du har bedragit mig. Det här är faktiskt min gård.”

”Men du skrev inte.”

När diskussionen blir alltför svår blir båda tysta. Henry plockar upp presenterna och sätter dem på bordet. Mina kan inte låta bli att snegla på klännings-tyget. Det är mörkblått muslin. Henry har också köpt en brosch. Det är en oval pärlemorbrosch med en målad ros. Den liknar den hon fick i förlovningspresent. Det är länge sedan Mina fick något nytt. Mor Ellida visste vad hon lärde då hon sade att en gift kvinna sällan hinner tänka på sina egna kläder, då hon har en familj att sköta. Lockelsen att bli beväkt av gåvorna är stor. Men Mina tar inte upp presenterna. Hon vänder sig bort och fortsätter med kökssysslorna. Embla gråter.

Då tar Henry upp violinen. Han sätter sig tveksamt på bänken. Han spelar bröllopsånger och en psalm om kristet liv. Han spelar också kärlekssånger och amerikansk musik. Embla lyssnar och tystnar. Till slut kan Mina inte låta bli att se på Henkka. Han har inte glömt henne, han minns de sånger Mina brukade tycka om.

Skvaller-Stina gör sig ärende till Bennasgårdarna. Det är en specialkastrull hon behöver få låna. Hon vädrar ingen katastrof på gården. Men man vet ju aldrig. Nyfiket ser hon sig omkring och besluter sig för att gå över till Lennart och Mina. Snart kommer hon till Elvan. Hon vill låna socker av Mina. Men av någon anledning går dörren till stugan inte att öppna och trots att hon knackar både länge och intensivt öppnas den inte. När hon tittar in genom fönstren har hon svårt att se för de röda pelargonerna är så många, de vita gardinerna är fördragna och det är så mörkt i stugan.

Mina och Henry fortsätter att prata. De många årens besvikelser och sorgen över det som inte blev, uttrycks med anklagelser och gråt. Embla är inte van vid upprörda röster och gråter litet. Då behärskar de vuxna sig och minns att de är föräldrar, som kan visa också lugnare och bättre sidor. Mina ber Henry komma igen på eftermiddagen följande dag.

När Lennart kommer hem från dagens arbeten finner han att allt på gården är förändrat. Han ser Minas av gråt svullna ansikte och bortvända blick. Hon svarar honom enstavigt. Han förstår utan flera förklaringar att han snart måste åka iväg. Han ser förstulet på Embla och vaggar barnet.

”Har Henkka varit här?” frågar han.

”Ja, det här är ju hans gård”, säger Mina.

Lennart går till bryggan. Han sätter sig på bänken och sitter länge och ser ut över ån. Det duggar, men han bryr sig inte om vätan. Det grå vädret stämmer med hans inre. Han har egentligen ingenting än sin arbetskraft och omsorg att erbjuda Mina, Edda och Embla. Om han hade pengar borde han nog i första hand skicka dem till Åland och till underhållet av barnen och hustrun där. Han kan inte försörja flera barn utan Bennas, det vet han. Han kan inte gifta sig heller. Han har ju inte berättat riktigt allt för Mina om sitt liv på Åland.

Han känner ibland dåligt samvete då han tänker på sina barns mor, som han försökt glömma. Men hon var ju en så ilsken kärring – i synnerhet då hon blev sjuk. Han trivdes inte i äktenskapet. Och svärfar tyckte han var falsk och oduglig. Han har hoppats kunna bli husbonde på Bennas så småningom, men får väl söka sin lycka på annat håll. Efter några timmar går han in för att tala med Mina.

”Hur länge har jag arbete här nu då?”, frågar han kallt.

”Jag måste nog gå ut och se till korna nu, kan du se till Embla?”, säger Mina nedslaget.

Den kvällen flyttar hon ut till köket och försöker sova på kökssoffan nära Emblas vagga. Hon slumrar till en stund på morgonnatten. Inte heller Henry eller Lennart sover gott den natten.

Följande dag återkommer Henry och grälen och diskussionen mellan makarna fortsätter. Vem har svikit värre? Henry anklagar Mina som är skuldmedveten och tyst. Ibland kan hon inte låta bli att gråta när hon tänker på de svåra åren då barnen dog. Och hur det varit att leva som enesam kvinna. Kan Henry förlåta henne? Kan hon förlåta Henry? Men egentligen var det väl barnens död, fattigdomen, hot om värnplikten, drömmen om ett bättre liv och musiken som gjorde att de skiljdes åt. De var båda så sorgsna att de inte kunde stöda varandra som de bort. Ska hon nu drabbas av det öde hon såg kvinnorna under nödåren? Ska hon köras bort och få dra på tiggarrått med Edda och Embla? Eller finns det en piggtjänst för henne någonstans? Eller tar Lennart hand om dem alla? Men Lennart har ingen gård.

Edda kommer från skolan och ser sin olyckliga mor som fadern i grälets hetta tänker köra ut. Men hon blir också glad över böckerna och tygerna som Henry hämtat till henne. Mina ser kärleken mellan dem.

Edda blandar sig i diskussionerna. Modern ska inte bli beskylld och bortkörd från hemmet, hon har ju gjort sitt yttersta. Hon har arbetat så hårt, väntat och sörjt.

”Ska hon gå så går jag ock”, säger Edda bestämt till Far Henry. Landsvägen skrämmer inte henne, som blivit så väl omhändertagen av sin mor. Hon är ju vittne till allt och känner att Mina efter allt sitt slit, blir mycket orättvist bemött.

Henry ser förvånat på Edda och tystnar. Inte för inte har man varit nämndmän på Bennasgårdarna i många sekel. Rättvisa är ett relativt begrepp, men ändå något man ska sträva till.

”Vad säger nu kronvittnet!?”

Nu är det Henrys tur att gå ner till bryggan och tända sin pipa. Han funderar. Problemet gäller inte ju endast den stora synderskan, frun, arbetshjonet, den litet tråkiga kvinnan som är hans fru. Mina är en dam utan glamour, utan vackra klänningar, smycken och vågigt hår och hattar. Detta gäller också hans barns mor som kämpat för sina barn. Det bestämda inlägget från den egna dottern hade Henry inte väntat sig. Edda skulle nog bli kvar och sköta hushållet och hålla Henry sällskap och ta hand om honom, hade han tänkt. Dottern vill han inte köra ut på landsvägen. Edda är ett vackert, begåvat barn och arvinge till Bennas nr.11. Hon liknar honom själv och den vackra Mor Martina.

Hon har redan blivit Henrys ögonsten och hans stora svaghet. Henne vill han inte förlora.

”Nåja, det får väl vara då.” Han blir nog kallad vekling och toffelhjälte och utskrattad i byn. Men han vet ju vad byborna går för. Det är få som lyssnar på kyrkans predikningar. De flesta förstår inte psalmernas innehåll eller läser katekesen. Kärlek och förlåtelse är det viktigaste om man vill nå den eviga staden, står det i *Kristens resa*. Dessutom har Mina bett om förlåtelse för otroheten. Man ska förlåta sju gånger sjuttio gånger enligt Bibeln. De riktiga männen ska skydda kvinnorna och barnen. Inte kom han tillbaka för att trassla till det och för att alla i hans omgivning skulle gråta och vara olyckliga. Även om han blivit kränkt. Kan han vinna igen familjens kärlek? Om han förlåter Mina innebär det att han får tillbaka gården och sitt hem, en flitig, duktig hustru, släktingarnas och kyrkoherdens gillande. Äktenskapet är ett sakrament, förklarade Benjamin Ross. Egentligen var det så att han reste till Amerika för att Minas och barnens tillvaro skulle bli lättare.

Henry går in och sätter sig i gungstolen och gungar försiktigt fram och tillbaka. Mina och Edda ser spänt på honom.

”Lennart får se till att ta sina saker och försvinna”, säger Henry. ”Jag flyttar hem i övermorgon.” ■

Utdrag ur boken *Henkka och Mina, spelmannen och hans jordbrukarhustru*, som vår Nylitt-medlem Kerstin Persson skrivit under pseudonymen Linnéa Landelin.

Lars Leden

Uppståndelseglädje

*Var är barnet?
Osynligt?
Sök
Lyssna på forsen
Lyssna på fågelsången
Go gåå gåå
Go gåå gåå
Där i hjärtat av forsen
Där finns barnet
Göken lockar i fjärran
Go gåå gåå
Go gåå gåå
Go gåå gåå*

*Ko ko ko gåå
Lärkan drillar på ängen
Lammen betar i hagen
Herden kommer till oss
Jag presenterar dig för hen
Hen tar oss i famn
Kärlek
Uppståndelseglädje*

Paulo Coelho och jag

Mitt emot mig sitter Paulo Coelo. Han är klädd i en grön kavaj. På bordet ligger en blodapelsin och hans bok "Segraren står ensam". "De flesta av oss har blivit förledda att tro att de enda saker som är värda att sträva efter är pengar, makt och berömmelse", står det på omslagets baksida.

Jag instämmer, tänker jag.

Om jag inte tänker på kärleken är jag ingenting, säger Paulo.

Jag ser honom rakt in i ögonen och frågar honom om jag får ge honom en kyss.

Visst!

Och så vaknar jag upp, bredvid ligger Tuu och snusar.

Jag kysser henne tre gånger lätt.

Tre noll till GAIS, säger hon med en yrvaken blick.

Boktips: Paulo Coelho's bok *Segraren står ensam*, Bazar Förlag.

Söndag

”I tjuugo år har jag druckit av det här vattnet och inte dött”, sa jag och petade bort de svarta grynen ur risotton på tallrikskanten. Det var inget fel på hennes påstående men jag ville inte heller ge henne rätt. Stugans friska källvatten var ett grönt dike i sommarvärmen och gav en doft av kål bland virkade gardiner, sjökort och metspön på verandan. Jag hade glömt köpa ris men hittat ett öppnat paket nere i båten från i fjol. Jannike satt där solbränd med kortklippt sommarhår och tuggade.

Stolen hakade i skarvarna på plankgolvet när jag reste mig. Såg min spegelbild mot bladverket i fönsterrutan mittemot. Några änder jagade över vassen in i viken och försvann bakom två nystan av fiskargarn på fönsterbrädet.

”Får det vara vittvin istället”, sa jag, ”det som blev kvar igår?”

”Blev det kvar”, sa hon?

”Ja, hemvinet. Det som är lagat på vildäpplena i sluttningen, de som blev kvar av hjortarna i höstas. Satt undan några flaskor i kylskåpet igår. Jästen har lagt sig om man håller försiktigt”, sa jag.

En fluga gick fram och tillbaka över fönsterglasat, flög ibland virrigt upp och ner, landade. Borstade av och an med frambenen på ett sätt som verkade tvunget, flög.

”Nä”, sa hon.

Svaret var kort med miner från premiären på stadsteatern i förrgår. Hon var fortfarande där på tiljorna på väg till amirika med mördar Anders, guldets Robert och falskmyntaren på skeppet Krösa-maja. Dominant, blodröd och självklar bland träramar, stolpar utan stöd, repstegar, säcktyg och sjörök som spred sig till publiken och luktade krita. Samtalade med skeppshoran Gerd om löss. Äcklad och sömndrucken i bordsändan fast det var efter lunch. Var det sådant man lärde sig i scenskolan.

Änderna landade i vikbotten. Vattnet var stilla.

”Kom”, sa hon, reste sig, gick mot ytterdörren men vände sig om i dörröppningen.

”Krister ringde. Han saknar en sko”, sa hon, ”den ligger väl på stigen i skogen, när vi gick till stranden och du skulle visa ditt Gondolprojekt och den nybyggda vinkällaren”.

”När märkte han det”, sa jag.

”På morgonen i bilen. När de hade åkt och han skulle byta om.”

”Äh, misstänker Kata”, sa jag. Hon var förbannad redan i går kväll. Hon ska alltid köra på Kride”.

”Stina och Patrik rodde”, sa Jannike, gick ut på trappan och satte sig i skuggan. Jag gick till kylskåpet, tog två Vichy under armen och gick ut efter Jannike, satte mig bredvid henne.

”Gick till butiken på förmiddagen”, sa jag, ”efter mera ris. Det ligger en sko på vägen.”

Höll upp flaskan mot ljuset. Bubblorna vandrade mot ytan i det klara vattnet, rimfrosten samlades kall vid ytan på ett sätt som verkade märkligt, på något sätt frikopplat från den varma omgivningen.

”Konstigt”, sa Jannike och tog flaskan. ”Det ligger en stövel nere på bryggan.” ■

Haiku

*Måndag, på bryggan
Talar tyst med fiskarna
De vet mest på ön* ■

Limerickar

*En dam som bodde i Vasa
fejade mycket med borste och trasa.
Hon städade ständigt
både in- och utvändigt
och brände allt skräp i sin brasa.*

*Det var en hund ifrån Strosa
som dagligen gick ut för att nosa
efter ord för verser att rimma.
Han sökte i sol och i dimma
men blev sen tvungen att skriva på prosa.*

Livet i Småkrafts

Småkrafts är en pytteliten by vid foten av lilla mösskullen. Stigen ner från kullen kantas av tre små stugor. Tillsammans formar de en trekant. Trots att Småkrafts ser trevlig och inbjudande ut, så råder det en förfärlig tystlåtenhet i byn. Men fast ingenting hörs, så finns det folk i byn.

Den minsta av de tre stugorna i byn ligger längst borta från kullen. Den är byggd av hårda bergstenar, som kallas för flinta. Stugan har fått namnet Stjärnhem. I Stjärnhemmet bor en ung, nyfiken trollflicka. Hon har ögon som glödande kol i mörkret.

Trollflickan kunde vara en riktig skönhet, bara hon inte gick omkring med eld i rumpan. Trollflickans svavelluktande eldpruttar förorsakar mycket obehag bland byns övriga invånare. Därför kallas trollflickan Eldfis.

I byn bor också den gamle lyktgubben Surputte. Surputtens stenstuga ligger vänster om trollflickans flintstuga. Stugan har ett tjockt tak av björnmossa.

Surputte är av naturen småsur på riktigt. Alltjämt påpekar han att ”det tyvärr inte går”, och att ”man inte brukar göra så här”. När lyktgubben är på bättre humör, brukar han ströva omkring med sin flackande lykta i kärr, träsk och farliga skogspartier. Det händer dock mer sällan, att Surputte är på bättre humör.

Byns tredje invånare är det gamla skogsrådet Nucka-Nora. Hon har en rygg lik en urholkad trädstam. Nucka-Nora är sällskaplig. Hon tar gärna kontakt med ensamma skogsvandrare. Nucka-Nora lär ha makt att ge lycka åt den, som behagar henne, och olycka åt den, som misshagar henne.

Till Nucka-Noras hem tar man sig över en liten bro. Bron består av en gammal bananlåda, som har vänts upp och ner. Där bor det gamla skogsrådet Nucka-Nora i Rosornas Slott. I verkligheten är slottet inte ens ett riktigt hus, utan snarare en usel jordkoja. Stugan är nästan nergrävd i kullen.

Trollflickan Eldfis tycker att livet i Småkrafts är tråkigt. Det händer helt enkelt ingenting under dagarna. Tankarna kring det onda, som styr byn, vill inte alls lämna hennes huvud. Den enda omväxlingen i trollflickans trista liv är kvällen innan fullmåne.

I boken *Midsommar i Småkrafts* beskriver personer med varierande funktionsnedsättning fantasifullt hur olika stötestenar och osynliga band försvårar deras vardagliga liv. ■

Midsommar i Småkrafts är skriven av Gerd-Peter Löcke och Bokkåren 17 i Lätt läst format. Lingva Poetica ISBN 978-952-69532-0-5 (hft), ISBN 978-952-67797-8-2 (PDF) och ISBN 978-952-67797-9-9 (EPUB)

Boktips: Yrsa Stenius *Orden i min makt*, Förlaget.

Corona lime (-ricks)

*Det var en man från Corona
Som länge varit gift med sin Ona.
Att läsa böcker var dem en ära.
Från innehållet fick de sig lära
Hur vardagen berörs av Corona.*

*Det var en man från Limerick
Som kallades för Frederik
En Corona De Luxe han ägde
I söndags en fasan han väjde
Och var sen dess i sämre skick.*

*Det var en man från Nyland
Som gick omkring med halsband
Sin Corona köpte han i burk
Dagligen på torget av en skurk
Och fortsatte som heltidsdoktorand*

Bra att tiga

I

*Ibland är det bra att tiga om sanningen.
Om sanningen tiger, är det bra ibland.
Är det bra om sanningen tiger ibland?
Är det bra att tiga om sanningen ibland?
Är det bra att tiga ibland?
Är det bra att tiga?*

II

tiga om sanningen tiga om sanningen! tiga om sanningen
tiga om sanningen tiga om sanningen? tiga om sanningen
tiga om sanningen tiga om sanningen? tiga om sanningen
tiga om sanningen tiga om sanningen? tiga om sanningen
tiga om sanningen tiga om sanningen! tiga om sanningen

III

Tala är silver, tiga är guld.
Är tala silver? Är tiga guld?
Är tala guld är tiga silver!
Guld talar, silver tiger.

IV

Med tanke på dessa orimligheter och osanningar
kanske vi ska vara glada över
att jag nu valde att tiga i ämnet.

Vi ska vara glada över
att jag nu valde att tiga i ämnet.

Vi ska vara glada över
att tiga.

Vi ska vara glada!
Vi ska tiga!

Kanske ska vi tiga om
att vara glada
över dessa orimligheter och osanningar. ■

Texten är skriven i form av konkret poesi som ärvde mycket av dadaismen. Första gången termen nämndes var 1954 när den svenske poeten Öyvind Fahlström publicerade sitt *Manifest för konkret poesi* i tidskriften *Odyssé*.

På väg bort

Jag rensar bort några maskrosor i den förvildade, skuggiga trädgården utanför servicehemmet, medan jag väntar på mamma. Idag är hon så pass vaken att vårdarna lovat hämta ut henne för en pratstund på gården.

En liten, försjunken mamma med ögon som små springor sitter i rullstolen iklädd en vit solhatt som hotar flyga iväg i blåsten. En vårdare i blå arbetsdräkt och engångsmunskydd räcker mig ett munskydd.

– Hur kan ni andas i dessa? undrar jag. Tur att vi är utomhus för det känns svårt.

– Ja, det gör det verkligen tungt att andas, hett och obekvämt, svarar vårdaren.

– Jag trodde att ni har mer avancerade modeller, säger jag. Sådana där med ett hål framtill.

– Nej, de är alldeles för dyra, suckar vårdaren.

Jag räcker vårdaren en bukett prästkragsblommor som jag plockat på gården före avfärden.

– Mamma tycker om prästkragor, säger jag. Vet inte om hon kan se dem, men kanske ni kan sätta dem i en vas på hennes bord.

Utanför servicehemmet blåser alltid. I solen alltför hett, i skuggan kyligt. Vårdaren parkerar mamma under cykeltaket i skugga och i lä för vinden. Senare ser jag två andra besökare sitta med sina föräldrar ute på gården intill den ljusbruna boxen, till vilken man kan boka tid. Kanske jag gör det nästa gång.

Vårdaren säger att jag inte får röra vid mamma och inte heller skuffa rullstolen. Hon ber mig ringa och meddela, när de ska avhämta mamma.

Jag pratar och pratar, berättar om saker som hänt barn och barnbarn under våren. Mamma verkar anstränga sig att se vaken ut och lyssna. Från cykeltaket kan man se höghusbygget på granntomten, men det är ingenting som mamma tycks lägga märke till.

– Känner du igen mig? frågar jag. Blinka, om du känner igen mig.

Mamma blinkar. Ingen tvekan om att hon vet att jag är där. Om mamma förstår vad jag berättar eller om hon är intresserad av mina nyheter, är sen en helt annan sak.

Det börjar kännas kallt i skuggan under cykeltaket. Mamma är visserligen iklädd tröja och långbyxor, men jag själv har bara en tunn blus och shorts på mig.

– Fryser du? frågar jag. Blinka, om du fryser.

Mamma blinkar. Jag trotsar förhållningsorderna och rör vid rullstolen, flyttar den så pass mycket att den delvis står i solen. Sen märker jag att mamma sluter sina ögon. Jag vet inte om det beror på solljuset eller trötthet men beslutar mig att ringa till kansliet. En timme har redan gått.

En vårdare avhämtar mamma och jag bekänner min olydnad. Jag har rört vid rullstolen. Vårdaren ler vänligt och tycks inte bry sig om saken.

– Ni höll på riktigt länge, säger vårdaren. Din mamma behöver kanske vila.

– Ja, jag berättade allt som jag kom på, skämtar jag. Tänkte komma på nytt nästa vecka.

Vårdaren kör iväg med rullstolen, i vilken mamma sitter med slutna ögon. Jag vet inte om hon är vaken eller om hon sover.

Dikten är skriven två år före besöket hos mamma som ägde rum i juni 2020. Åldringsprocessen har pågått länge.

*De dagar som du inte talarskall jag höra dig ändå,
i tystnaden som råder mellan oss skall jag lyssna och förstå.*

*När du tittar på mig med en blick som döljer vem du innerst är,
böjer jag mig saktat ner mot dig och förklarar tydligt jag är här.*

*Du känner ännu igen mig på såväl tonfall som på röst,
jag hoppas att min närvaro, min omsorg kan ge tröst.*

*Jag ville gärna skriva till dig en hälsning djupt i sanden,
men ensam är din lott att vandra mot dolda mål på stranden.*

*I månader du färdats, lämnat bakom dig ditt jag,
en gång var du min mamma, vad är du nu idag?* ■

Utdrag ur boken *Corona, dag för dag*, Books on Demand.

Corona m.m.

I lekskolan sjöng vi en liten sång som löd bl.a. så här: ”Så roligt, så roligt att resa kring världen med lyckan och glädjen som sällskap på färden ...” Man färdas med båt och stäven forsar mot vågsvallet och styr sin kosa till främmande kuster, man far med tåg som slingrar sig genom skogar och städer och byar. Flygplanet svävar högt över molnen och vid midsommartiden kan man uppifrån se midnattsolen också i södra Finland. Det är ett äventyr att resa. Men sedan corona tyranniserar vår värld är vi tvungna att finna andra modeller för rese-rutten.

En sådan finner man genast i boken ”Resa omkring i mitt rum” (Voyage autour de ma chambre) av den franska författaren Xavier de Maistre som levde i staden Chambéry i Frankrike på 1700-talet. Hans staty tillsammans med brodern Josephs (en rättslörd) är rest framför Chambéry slott.

”En resa omkring i mitt rum”, varför inte? Vi är inspärrade på obestämd tid. De Maistre hade fått 42 dagars rumsarrest som straff för att ha deltagit i en duell (en ”affaire” som han kallar det). I denna bryda situation företar han en resa inne i sitt eget rum. Och han uppmanar livligt andra att göra efter honom. Att företa en resa i sitt rum är både billigt och bekvämt och går för sig också om man är sjuk. Och, kan man konstatera nu, om man befinner sig i corona-karantän. Följ alltså efter hans exempel.

Mitt rum, eller kanske man skall kalla det för kabin för att hålla mig till begreppet ”resa” är 32 kvadratmeter stort och befinner sig på latitud 60°10'1020” och longitud 24°55'3179” (Främre Tölö). Som resdräkt har jag en négligé som jag tillsammans med en väninna köpte åt mig i Frankrike.

Fönstret vättar åt norr. Inga problem på sommarn med för mycket solsken, men fönstren på motsatta sidan av gatan reflekterar ljus om dagarna. Från min säng ser jag tidigt på mornarna en solstrimma vid fönsterbrädet och på motsvarande sätt kommer några strålar ovanför min bädd på kvällarna.

Man kan i rummet gå tvärs över golvytan, eller zigzag eller längs väggarna. Till skillnad från de Maistre har vi friheten att promenera ett litet tag ett stycke från hemmet såsom fångar har rätt att gå och ta en nypa frisk luft i en bur. Vad vi är inspärrade för är en annan sak. Det kunde t.ex. vara för en syndabörda såsom man tolkade epidemier i forna dagar.

I likhet med de Maistre kan vi ligga i sängen och meditera eller sitta i en fåtölj och dricka en kopp gott kaffe. Tidsmässigt att se har vi inte bekymmer

med att hålla oss med pudrad peruk som han, men han hade i gengäld fördelen med att ha en tjänare som tog hand om alla praktiska detaljer i hans liv. För mig skulle en hjälpreda vara nog så välkommen, men det går tyvärr inte att förverkliga.

Människan består av kropp och själ. Kroppens omvårdnad tar som alltid mycken uppmärksamhet. Det skulle vara lättare att leva om hade bara en själ. Man måste tvätta sig och duscha på morgonen och man måste regelbundet låta tvättmaskinen snurra för att få plaggen rena.

Tvättmaskin hade de Maistre nu inte, inte heller hade han mobil eller dator, ifall det överhuvudtaget för honom var tillåtet att kommunicera med yttervärlden. Men han hade en hund, Rosine, att kela med och hund har folk också i coronatider, det är ett bra sällskap. Kastanjerna har stora knoppar (detta är skrivet 28.5. 2020).

Går man sedan in mot rummet ser man på högra sidan en tavla avbildande ett gammalt hus på det forna Renhållningsverkets gård där numera Hotell Hesperia och Hotell Scandic står. Ett minne från den gamla goda tiden när vi bodde där i närheten. Går vi vidare kommer man till ett kopparstick ovanför min säng som Pappa köpt på någon resa föreställande en mörk gata i nöjeskvarteret Monmartre i Paris med kyrkan Sacré-Coeur långt i bakgrunden. Vidare blir det mera franskt: en duk på vilken är broderade två änglar i förgrunden och en tredje som kommer flygande bakom dem. Den fick vi av en fransman som innebodde hos oss Olympiasommaren.

Kanske han anade psykologin i vårt hem: min syster och jag och Mamma som kommer farande till vår undsättning. Underst en gobeläng som jag fick av vänner till, var det till 85-årsdagen, och som är mig kär fastän den sitter litet snett på väggen.

Litet längre bort står ett skåp med en mängd dokument som en vänlig tysk fru ordnade upp åt mig: "Ordnung muss sein". På skåpet står en statyett föreställande en herde. En pendang till den, en herdinna, har förkommit vid någon flyttning. På skåpet står också en keramikfågel i form av en sparv. En väninna har modellerat den och skänkt den till mig. Den lilla sparven påminner mig om hur jag i verkligheten träffat på en sådan en gång på Helsingfos gator. Den kunde inte flyga och stapplade där i det värsta folkvimlet. Jag tog den och placerade den på en fredad plats under ett träd. Den verkade att titta så tacksam på mig, men knappast överlevde den i längden.

I tamburen är en rundligt tilltagen spegel. Arkitekten måste ha haft den principen att invånaren bör noggrant kontrollera att han eller hon är korrekt klädd innan hen går ut. De Maistre konstaterar att både kvinnor och män är intresserad av den tavlan som heter spegel. Men då ensamheten är tryckande p.g.a. karantänen så kan det lätt hända att det kommer för en Frödings dikt:

*Jag såg och såg min egen min av clown som är allena,
hans vissna kind, hans trötta grin, av fjasko på arena.*

Så kommer bokskåpet. I det har jag till stor del ordböcker t.o.m. en japansk trots att mina japanska studier blev på hälft. En präktig tysk ordbok och en rysk har varit till stor nytta. Men språkstudier är det litet som att resa till olika länder. För övrigt står där religiös litteratur t.o.m. Novum (Nya Testamentet på grekiska). I ett hörn har jag samlat böcker om farmors hemtrakt Savoyen bl.a. ett porträttalbum från Bauges-massivet, som jag en gång upptäckte i en bokhandel i Chambéry. Där fann man en stor bild av farmors onkel den katolska kaniken Laurent Morand i full prästmundering.

Mitt emot sängen står ett bord med en brokigt färgad lampa som jag helt enkelt inte kunde låta bli att köpa i lampbutiken, den var så tilldragande. Där är också artificiella tulpaner och en liten artificiell blå blomma som jag allt fick till 90-årsdagen av vänner. Och en kanna köpt i Valamo. Trevliga minnen.

Ovanför på väggen hänger en liten tavla som "Faster Lullu" (farfars syster) har gjort. Jag skulle gissa att hon lärde sig tekniken på slöjdtimmarna då hon gick i Smolna-institutet i Sankt Petersburg. Hon har ristat in bilden av en ren med pulka och där står: Spring min lilla ren över berg och sten.

När jag har kommit så här långt i mina funderingar avbryts jag av telefon-signaler. Det är från Helsingforsmissionen som vänligt frågar hur jag mår och så följer en liten pratstund om något trevligt ämne. Finlandssvenskarna har mycket gemensamt att tala om.

Så igen till väggen vid bordet, den avbrutna resan. Där är en väggbonad ägnad EU med bilder av huvudstäder som Unionen berör. Hur länge kommer EU att bli aktuell? Väggbonaden kommer mig att tänka på den internationella kurs för historiestuderande jag var med om 1956 i Garda i Italien. Där förelästes redan om de europeiska gemenskaperna som började uppstå efter andra världskriget. Sedan hänger på väggen brevet för farfars fars utnämning till löjtnant. Han blev sedermera generalmajor, men de senare officersutnämningarna har säkert getts till något museum. "Vi Nikolaj I av Guds nåde ..."

Efter det har jag en rya som jag köpt i en affär på Runebergsgatan. Jag ville så gärna ha en äkta rya. Den här är från Borgåtrakten. Under ryan är en länstol där jag brukar sitta och sticka lappar som sedan fogas samman till ett Moder Teresia av Calcutta-täcke. På väggen hänger en Kyrkornas U-landshjälpkalender. Det passar bra att samtidigt sitta här och begrunda u-landsproblem. Om-sorgen om lekamtligt väl inbegriper också måltider vid bordet. De tillreddes för de Maistre's del av han trogna tjänare Joannetti. Vi moderna tidens barn skaffar oss mat färdig från butiken och värmer upp den i en mikro.

Så till fönstret igen. Där står en miniatyrflaggstång med lettiska flaggan,

ett minne från sommaren 1939 då min lettiska kusin med en väninna besökte oss. Flaggan är illa medfaren som ju också Lettlands historia är det, och bredvid den är farbror Chouchous porträtt, den lettiska patriotens. Han levde efter kriget i Västyskland med alla dess förhoppningar.

Ute far cyklister förbi. Hur länge skall karantänen vara? Xavier de Maistre längtade efter friheten och vi gör det nu, vi likaledes. Men hans inspärning varade bara 42 dagar. Vem kommer att överleva coronatiden? I en fransk tidning påpekas att mänskligheten som sådan har klarat av epidemier i alla tider och sägs helt optimistisk att också den här kommer att försvinna och förpassas till mänsklighetens förflutna. ■

Gumman med säcken på ryggen

Jag upptäckte henne genast när hon kom gatan fram, gumman med säcken på ryggen. En ovanlig syn i storstaden. Hon gick långsamt och stannad efter några steg för att vila ut och ordna säcken tillräta.

I alla tider har kvinnor haft tunga bördor att bära. De har haft ett stort hushåll, de har haft bestyr om ladugårdar och lador. De har haft en stor barnaskara att ta hand om.

Gumman tog vägen längs Museigatan och svängde om vid hörnet upp mot Apollogatan till. Hon stannad ett tag i backen och gick sedan vidare. Gick vidare ännu längs Apollogatan.

Doktor Karin Allardt Ekelund, för det var hon, gick in med säcken på ryggen genom grinden på Laguska skolan som det då hette. Hon öppnade dörren till skolan och steg in med bördan på ryggen som bestod av en säck med halm.

Doktor Allardt Ekelund hade haft ett initiativ – och har man en idé så får man vanligen stå för den själv och utstå besvärligheterna ensam. Hon skulle ordna så här före julen för sina flickor en kurs i att knåpa med halm och göra figurer av den: tomtar, bockar, julstjärnor. Av den anledningen hade hon beställt halm från Kardrag gård i Borgå skärgård i närheten av sitt sommarställe. Säcken med halm hade sänts per järnväg till Helsingfors och rektorn själv hade avhämtat den från stationen.

Kursen leddes av Saga Hemmer, Jarl Hemmers hustru. Den blev en succé och eleverna fick ta figurerna med sig hem till julen. ■

Behåll din krona

Friherrinnan Sophie Mannerheim har en dröm som inte ger med sig 1909

På morgonen slumrar jag till vid mitt arbetsbord. Jag drömmer en dröm som ofta återkommer. Jag går i snö och lera. Jag är sjuksköterska och ser ut som en sjuksköterska med lång klänning och hätta. Jag står tillsammans med nunnor och sköterskor på ett sjukhus som är som Kirurgiska sjukhuset men detta sjukhus har raserats till oigenkännlighet. Bara trappan finns oskadd kvar. På trappan står läkare i blodiga läkarrockar. De vinkar bort mig som om de inte ville ha mig där, men det kommer in fler och fler krigsoffer från slagfälten och läkarna hoppar undan.

Nu blir vi fult sysselsatta. Jag sväller och blir större än de andra. Jag går i leran. Hur jag än försöker försvinner inte den kletiga leran. Jag hör hur vattnet plaskar när jag dras till sjuksalarna som inget annat är än baracker som den turkiska armén lånat ut till de brittiska soldaterna. Då hukar jag och går in genom dörren och är Florence Nightingale. Ingenting kan hålla mig tillbaka. Förhållandena på de provisoriska avdelningarna är förskräckliga, salarna är överfulla och de sårade ligger bredvid varandra i samma säng, och en del även på golvet i sina egna blodiga soldatkappor.

En präst ber mig sätta sig vid en av dem och jag sätter mig bland flugorna. Vi skriver en sista hälsning från soldaten som är döende. Jag tar ett vitt ark. Mina fingrar lämnar spår av leran på pappret och jag måste gång på gång borsta bort löss från arket. Det känns som om lössen byggde ett bo i också i mitt hår. Soldaterna invid mig dör som flugor. Jag vaknar upp och ryser till och ställer mig framför spegeln. Mitt ansikte är vått av tårar.

Syster Olga, som ska städa hos mig, knackar försynt på dörren. Hon ser förskräckt ut när hon ser mig stå vid spegel, rödögd och ovårdad. Sådan har hon aldrig sett mig. Hon springer inte fram. Hon stannar fast det ser ut som om hon skulle ha velat hålla om mig och låta mig berätta precis allting om drömmen. Men jag är alldeles tyst och önskar att också hon skulle vara det. Jag skulle vilja borra ansiktet i hennes bröst och känna hur hennes hjärta bultar. Men jag är Friherrinnan Mannerheim. Jag är en Florence Nightingale, men på mitt sätt. Kanske jag borde ta lite ledigt ibland för att slippa de hemska drömmarna. Jag berättar inte till någon om henne, Florence som kommer på natten inte ens för mina bästa vänner eftersom Kirurgiska sjukhuset inte är en barack på

ett blödande slagfält. Jag är översköterska på Kirurgiska sjukhuset och här har vi en fungerande sjukvård och sjuksköterskeutbildning och jag har annat att tänka på som att ta emot den blivande sjuksköterskan Anna Appelgren.

Anna Appelberg möter Friherrinnan Mannerheim 1909

Jag vaknar och gör min morgontoilett och går ner till sjukhuset. Att Kirurgiska sjukhuset är en imponerande byggnad har jag redan sett kvällen innan. Jag går upp för den lilla stigningen som leder till huvudbyggnadens ingång. Dörren slår tungt igen bakom mig och jag kommer in i en halvskum vestibul en svag doft av eter svävar över rummen. Det är liv och rörelse: städerskor, vaktmästare, läkare och sjuksköterskor rör sig av och an under sitt morgonarbete.

Också patienter med provisoriska förband och svårare sjuka som bärs på bår från vagnen vid ingången fyller nedre våningen. Hela den snabba rytmen gör att jag genast känner mig hemma i ett centrum av ett sjudande men viktigt arbete. Här ska jag få arbeta en gång. Det är utmanande att jag den unga flickan som lämnar sitt vanliga vardagliga liv i Åbo för att bli sjuksköterska. Och jag kan bättre än så. Om jag med min ringa härkomst klarade mig med att bli antagen till en sjuksköterskekurs, klarar jag minsann av allt annat också.

Jag hälsar med att niga lätt och går vidare uppför en väldig trappa med barriärer och kommer till andra våningen. Höstsolen lyser in. Hur stort och luftigt är det inte och hur lite skrämmande fast huset är lidandets boning. Dörrarna är höga och står på vid gavel. Jag ser vitklädda läkare röra sig i de ljusa rummen. Sköterskorna går förbi mig när jag för första gången går upp för mig ännu okända trappor.

En blå klänning i tunt ylletyg skymtar bakom en av dörrarna. Det måste vara Friherrinnan Sophie Mannerheim. En svag men mycket svag doft av parfym väller över mig när jag beslutsamt stiger in.

Friherrinnan Sophie Mannerheim ler brett och räcker mig handen. Håret ligger tätt mot det vackra huvudet och en liten hätta vickar på lockarna. Hon är klädd i blått från topp till tå och går hon sätter sig i en högkarmad stol. Ett märke sitter fast nålat på hennes bröst. Hon är lång och smal och betraktar mig ingående och sätter sig rakryggad bakom det stora skrivbordet.

– Anna Appelberg, trevligt att träffas. Fröken kan kalla mig Friherrinnan. Trots att ett leende sprider sig över hennes distinkta ansikte har jag respekt för hennes auktoritativa uppenbarelse.

– Du är en av de utvalda som ska få en ordentlig utbildning hos oss. Och jag har förstått att du har en naturlig fallenhet för vårt kall. Det är inte längre så att vi anställer kvinnor av folket som tar tjänst hos oss, som om de tog tjänst som tjänarinnor eller barnsköterskor. Eller som sjuksköterorna som tidigare kom från överklassen som inte förväntades ha lönearbeten, utan försörjdes av sina

familjer. Sjuksköterskeyrket har länge uppfattats som just ett kall, som man inte ska ha någon lön för. Flickorna gjorde sin sak så gott de kunde med mindre eller större fallenhet.

Så börjar hon och från hennes barska läppar flyter de mest spännande orden fram. Jag lyssnar utan att försöka flytta bort blicken och ser stint på den långa och smala gestalten. Hennes klara blick ser mig rakt in i ögonen och den ljusa rösten är mjuk och tydlig.

Friherrinnan talar om hur vi ska hjälpa barn med tuberkulos, ros och sårfeber. Hon talar om arbetet som ett kall och vill att eleverna ska smittas av hennes entusiasm och att jag ska förstå att arbetet inte är en daglig pliktuppfyllelse. Jag är rädd för att hon börjar darra inför mig, men hon fortsätter lika rak. – Sjuksköterskearbetet är ett kall i mänsklighetens tjänst. En personlig insats som belönas tusenfalt med patienternas tacksamhet, deras lyckliga leende blickar och läkarnas uppskattande ord och främst genom att de sjuka blir friska. Hon ser ut att vilja gripa tag i min arm men hon står för långt borta ifrån mig.

Jag tittar på hennes vita manschetter och krage. Någonstans djupt inom mig växer glädjen fast jag egentligen inte gillar principen om oavlönade sjuksköterskor. Jag niger. Friherrinnan ler och jag lämnar rummet. Doften av eter följer mig. Så går jag ner för trapporna och stiger in i den nya värld som öppnar sig för mig. En värld som kommer att kräva alla mina krafter där det antligen ska provas vad jag duger till. Jag får ingen lön, men under kurstiden får jag få mat och husrum och kläder. När jag blir klar med studierna får jag en liten lön också. Mötet jag väntat på är över. Jag skall bara ordna i mitt rum i vindsvåningen till platsen som är högst belägen i staden full av södersol med utsikt över det ändlösa havet. ■

Utdrag ur romanen *Behåll din krona*.

Lästips: Tove Janssons *Sommarboken*, Förlaget.

Stugliv – efter Coronavåren

I

*Till midsommarhelgen kommer
barnen och barnbarnen
äntligen ut till stugan*

*mormor och morfar har åkt
ut på förhand för att
ställa i ordning*

*de har handlat på distans och
hämtat lådan
vid bakdörren*

*med munskydd, avstånd
och plasthandskar
Stadsbor, ni vet*

*de får nog vara
i karantän i minst
två veckor, minsann*

II

*Vattnet glittrar lite
glittrigare än förut
havet doftar mer hav*

*Våren har satt sina spår
med distansjobb, distansskola
och för mycket Corona-snack*

*Nu vill alla bara andas
den friska vinden, simma,
simma och fiska*

*pojarna älskar att fiska
men flickorna gillar inte
att diska*

*men alla vill glömma viruset,
Covid-19 och ingen vill höra
om brylee-håret från usa*

III

*Det blir goda smörstekta
abborrar med nypotatis
och jordgubbar*

*tomater till och gurka
som smakar sol
utan gifter*

*det firas födelsedagar
namnsdagar
och söndagseftermiddagar*

*syrenbersåns gräsmatta hinner
bli väldigt torr
innan regnet kommer*

*I byn har man sett allt mer
purfinska familjer med
bil eller båt*

IV

*Simskolan börjar med
regnet som blir
väldigt persistent*

*Värmen sjunker till 16 grader
både till lands och
till sjöss*

*Men barnen njuter och
vill vinna sina
poäng*

*medan föräldrarna vankar
utanför grindarna
och hejar på distans*

*Simläraren och lekledaren
klarar av det hela med glans
trots en helt galen ekorrsvans*

V

*Den sista juli när vi öppnar
upp gardinerna
för morgonsolen*

*står de plötsligt där
alla tre
Herr, fru och baby Fasan*

*att man kan bli så
innerligt glad av
naturens under*

*av att få glädjas åt
barnbarnens framgångar
med sommarcaféet*

*och bara njuta av ännu
en sommar
ute vid havsbandet.*

Boktips: *Scener ur hjärtat* av Malena Ernman, Svante Thunberg, Greta Thunberg och Beata Thunberg, Bokförlaget Polaris 2019.

Smällen i Gumfors

Med tåget åker en tyst man. Han har dragit sig till sin fönsterplats i andra-klasskupén, läser samma tidning för tredje gången, gnuggar sig i pannan och förbannar sig själv. Den fryntliga husbonden som sitter mittemot, som försökte göra bekantskap i början av resan har somnat och snarkar tyst. Konduktören går förbi, öppnar dörren och säger: ”Nästa Kouvola, byte till Viborg och Helsingfors”, och samma på finska, fast litet klumpigare.

Franz Küschler, som mannen hette, var på väg hem från en resa under vilken han skulle ha köpt en fabrik åt sin farbrors verkstadsmanufakturaktiebolag, men affären gick i stöpet. Jävla humanistfjant, svär han för sig själv, konstigt att pengar inte duger! I Kouvola skulle han ha tid att skicka ett telegram, och dricka ett par glas portvin i stationsrestaurationen, innan han skulle fortsätta med kvällståget till Viborg.

Patronen på Gumfors, Kristian Kuhl bom hade blivit känd för sitt originella beteende och humanistiska värden. I nästan trettio år hade han drivit en fabrik som bland annat tillverkade mjölkseparatorer i rostfritt stål och sjukhus-tillbehör. Gumfors är beläget i Savolax, på finska heter orten Kummikoski. Verkstaden tillverkade på licens Alfa-Lavals berömda mjölkseparatorer, som hade varit en succé på gårdar, och sjukhusförnödenheter hade varit så efterfrågade under första världskriget att produktionen måste ökas för att fungera i fem skift, inklusive helgdagar.

Arbetarna hade alltid fått bra betalt, så de hade inte varit speciellt ivriga att ansluta sig till Röda gardet när inbördeskriget bröt ut 1918. Mat hade också delats ut till alla i som behövde, eftersom säden hade lagrats i flera år. Kuhl bom var till sin utbildning både präst och ingenjör, han skulle en gång ha velat bli upptäcktsresande, men hans fars död när han var 23 år hade tvingat honom att bli fabrikschef. På sin fritid samlade han insekter och grammofonskivor, han hade en så omfattande samling av båda att biologer från olika europeiska universitet ofta besökte Gumfors herrgård, och världsberömda operasångares produktion spelades upp flera söndagskvällar.

Han hade också byggt en apparat som kunde spela in musik själv och göra grammofonskivor, och den hade också använts för att föreviga fabriken blåsorkesters uppträdanden. Fabriken hade alltid gynnat blåsinstrumentspelare när den anställde nya arbetare, och kunskaper i svenska var en fördel.

Den lokala folkskolan undervisade arbetarnas barn både på svenska och

finska, lärdomsskolan på svenska och lärdomsskolan hade också en kvot för mindre bemedlade barn som i folkskolan utmärkt sig med sin begåvning. Gumfors var på så vis en språkenklav, liksom många andra bruksorter i annars helt finstalande provinser. Fennomankretsarna betraktade inte sådana med blida ögon. Omedelbart efter inbördeskriget hade en delegation besökt orten för att kräva att kommundirektören och kommunfullmäktige fastställer att finska måste vara det enda officiella språket i kommunen och att skolor endast bör undervisa på finska. De kommunala beslutsfattarna hade lyhört lyssnat på kraven.

Franz Küschler skickade ett telegram till sin farbror från telegrafkontoret vid Kouvola järnvägsstation, den enda meningen löd: ”gubben sa nej”. Därefter gick han in i första och andra klassens salong på stationens restaurang, som var full av människor som väntade på kvällstågens avgångar till Helsingfors och Viborg. Vid ett bord satt Carl-Erik Huldén, hans gamla bekant från kadettskolan i Fredrikshamn. Carl-Erik hade ett par damer i sitt sällskap, lite äldre än han, lade Franz märke till, och konstaterade att så typiskt honom!

”Slå dig ner”, upprepade Huldén och Franz kunde inte låta bli att lyda, eftersom han hade varit en årskurs äldre. ”Här är min kamrat Franz Küschler och här är Isabelle och Desiré Mannerström” när han presenterade nya bekanta för varandra. Carl-Erik var på väg till Helsingfors, åt det motsatta hållet, och Franz suckade av lättnad att han inte behövde förklara sina fabriksaffärer desto mera. Men ett ämne i sällskapet steg över de andra. Om en knapp månad, den första juni, 1919 skulle förbudslagen, som redan hade stiftats av lantdagen 1907 men ratificerats först 1917, till slut träda i kraft, trots alla andra sociala omvälvningar som kommit däremellan.

”Att det kan finnas såna klantskallar, som de där agrarförbunds- och socialdemokrattölparna”, hade Carl-Erik upprepade gånger uttryckt sig i denna stationsrestaurang, där man kunde ana elektricitet i luften, inte minst på grund av åskfronten som närmade sig. Franz hade haft tid att dricka ett glas portvin innan han gick tillbaks till perrongen för att vänta på tåget.

”Han ljöt en ögonblicklig död”, berättade Katarina Lönnblom för länsman Evert Hopia efter att ha undersökt patronens, pastor och ingenjör Kristian Kuhloms kropp, sittande vid sitt skrivbord, huvudet på bordsskivan. Lönnblom var fabriken sjuksyster. ”Men vi väntar fortfarande på doktorn från St. Michel”, fortsatte hon. Kuhloms ansikte hade fått en blå färgton och det låg en blodig pöl av kräk under hans huvud. Herrgårdens hovmästare och hushållerska, direktörens sekreterare och Kuhloms son hade samlats i arbetsrummet, de stod tyst i en rad som länsmannen befallit. Han undersökte kroppen länge tills han började förhöra och började med sonen, Wilhelm Kuhlom.

Wilhelm var en 25-årig ung man, han hade anslutit sig till Jägarrörelsen

och kämpat på den vita sidan i inbördeskriget, inklusive i erövringen av Tammerfors. I själva verket var Wilhelms mamma ett tysk hembitråde som far Kristian hade träffat på en studieresa till det tyska Ruhrområdet i slutet av 1800-talet. En dag hade en 3-årig pojke med följesedel anlant till Gumfors med postvagn. Direktör Kristian Kuhlborn hade aldrig gift sig, en längre romans hade han upplevt, men kvinnan hade snurrat på flera förhållanden samtidigt och gift sig med en rysk kavalleriofficer. Det pratades att Kuhlborn, klädd i ett nattlinne, nattetid fångade insekter med håv i herrgårdens lund. Han höll morgonbön varje måndag åt fabriksarbetarna i en stor gjuterihall, klädd i en prästrock, och det påstods ibland att han ibland inte ens hade byxor under manteln.

Nu satt han orörlig, med huvudet på skrivbordet, och kocken hade berättat för länsmannen vad han hade ätit och druckit under denna dag och dagen innan. Inget ovanligt. Igår hade det dock kommit en gäst från Viborg och de hade ätit middag i salongen. Gästen var en ingenjörlöjtnant Franz Küschler. "Vad handlade besöket om?" frågade länsmannen av Wilhelm Kuhlborn. "Förmodligen affärer, men jag vet inte vad", svarade Wilhelm. Wilhelm hörde inte till fabriksledningen, han hade varit för bohem enligt sin fars uppfattning, och det är ganska grovt sagt av en sådan far.

Fadern hade anställt kvalificerade ingenjörer för att driva varje produktionslinje och gjorde det klart för sin son att det inte är värt att blanda sig i. Sonen hade åkt till Helsingfors för att studera till provisor och besökte sin hemstad bara under sommaren, och arbetade som praktikant på ett apotek. "Jag kan ge dig protokollen för den här månaden", sade sekreteraren, fröken Ulla Flinck, åt länsmannen och överlämnade mappen, som troligen kommer att klargöra besökets orsak.

Den tysta mannen sågs inte i Viborg den kvällen hans tåg skulle anlända. Ingen saknade honom. I restaurang Espilä samlades samma bekanta busgäng vid sitt stambord, kadettskolskamrater, vapenbröder från inbördeskriget och oidentifierbara representanter av 'Petite bourgeoisie' som kunde röra sig i sociala kretsar likt fiskar i vatten och förmedla hälsningar från intellektuella som hade flytt till Sovjetryssland. En av dem fnös att "inte kan Franz låta bli att komma vid ett sådant här tillfälle", men de andra skakade bara på huvudet och fortsatte sitt supande.

Franz hade i Kouvola stigit på ett nattposttåg som gick tillbaka till Savolax, och steg av i Gumfors klockan halv fem på morgonen. Han hade sakta vandrat längs den dammiga vägen genom byn och lagt sig ned för att sova invid stammen på en stor ek vid forsén. På morgonen skulle han överraska folkskolelärarinnan Cecilia Björk och be henne komma för att dricka te i byns konditori. Nu var det söndag, så till skolan behövde hon inte gå. Cecilia Björk hade gjort ett

outplånligt intryck på honom, hon hade blont, långt och yvigt hår som hon inte hade satt upp i en knut som folkskolelärarinnorna vanligtvis brukade, hon gick ofta klädd i en rödbrun klänning med mystiskt broderi, och visade upp en säker och moderlig min.

De hade träffats för några månader sedan när Franz första gången bekantade sig med Gumfors-bruket. Cecilia var samtidigt där med skolklassen och Franz hade uppmärksammat hur skickligt den unga läraren hade gjort barnen hänföra över fabriken, dess bullriga maskiner och det skinande elektriska ljuset. Fabriken var verkligen ren och modern, Franz hade stått bredvid Cecilia när hon med sin sjungande accent hade berättat att hon faktiskt var arkitekt till utbildningen och deltagit i ritandet av fabriksbyggnaden, men bestämde sig sedan för att stanna kvar som lärare på skolan. Tiderna var svåra, skolan hade också barn som blivit föräldralösa i inbördeskriget, ett barnhem hade inrättats i Gumfors dit föräldralösa barn hade inackorderats från andra delar av Finland.

Efter första gången de träffats hade de börjat korrespondera, men nu under det andra besöket hade Cecilia varit tvungen att hjälpa till barnmorskan under lördagen när en arbetarkvinna födde tvillingar. Nu skulle Franz ha tid att spendera mera tid med henne, hans farbror visste att köpet av fabriken inte blir av, och att han inte behövde komma till Viborg före måndagen. Han vaknade klockan tio och tänkte att det skulle vara bäst att snygga upp sig genom att tvätta ansiktet och överkroppen i floden innan han gick till stugan där Cecilia bodde. Han tänkte att en drömtjej som hon inte skulle komma emot varje dag! Han kom fram till Cecilias hus och knackade på dörren många gånger, men ingenting hördes. Ovanligt, för hon är så noggrann av sig.

Franz var inte hennes enda beundrare. Wilhelm Kuhl bom var ganska tydligt intresserad av henne, han var, enligt Cecilias åsikt, trevlig och vänlig på sitt eget sätt, men på något vis så osäker. Att leva som son till en sådan far, som var petnoga på alla sätt, var inte så lätt. Och det var inte allt. Cecilia träffade en annan, eller om man nu skall vara exakt, en tredje man.

Franz vände sig redan bort och gick nedåt längs huvudstråket i brukssamhället när en man ropade: "Där är han, den slyngeln från Viborg, han har kommit tillbaka!". Mannen var expedit på järnvägsstationen. Det räckte inte länge innan Franz satt i handbojor i länsmannens kärra, misstänkt för att ha dödat direktör Kristian Kuhl bom. Hans väska undersöktes, men inget annat än osignerade kontrakt och en chokladask tillverkad av chokladfabriken Kalev i Reval samt en liten flaska konjak hittades. På länsmanskansliet bad Franz att få träffa en advokat, hans familjevän, men han visste att det skulle ta tid. Därefter bad han att träffa fröken Cecilia Björk.

Den yngre polisen åkte på runda och kom tillbaka på eftermiddagen med

Cecilia. Hon frågade: ”Vem är den där mannen? Jag känner honom inte alls” och gick sin väg. Franz kunde inte tro det. Vad i helvete menar Cecilia riktigt? Att han skulle vara någon skummis? Franz bad att få telegrafera till advokaten om att han skulle ta med sig de brev som Cecilia hade skickat honom, när han kommer. Den yngre polisen nickade, men av någon anledning skickades telegrammet inte omedelbart iväg.

Länsmannen inledde förhöret, frågade Franz skälen till sin vistelse på orten och skrattade bakom sitt skägg när Franz hade förklarat att han kom för att köpa fabriken på sin farbrors begäran. ”Sekreterare Flinck har inte hittat någon handling eller protokoll i frågan.” ”Men jag åkte hit i går, till direktör Kuhl-bom, och åkte till Kouvola med tåg och återvände idag halv fem på morgonen”, försökte Franz förklara.

Länsmannen fortsatte med att driva med den unga mannen med sin arroganta ton. ”Det är sant, men läkaren har just bekräftat att Kuhl-bom dog av förgiftning efter åtta på morgonen, var var du då? Förmodligen inte tillsammans med fröken Björk, ha ha! ” Franz kände sig som om han blivit lurad på allt han äger, men återhämtade sig hoppandes att då advokaten äntligen kommer med breven skulle saken redas ut, det finns ingen brådska här, tänkte han.

Cecilia blev lika chockad över sin älskares död som de andra. Men hon förstod hålla tyst. Sprätten från Viborg kunde vara till nytta, men eftersom han hade kommit tillbaka oanmäld på morgonen, täcktes hon, en värdig kvinna som hon var, inte avslöja att hon hade något att göra med honom, annars sprider sig skvallrena som en löpeld! Hon tvingas låtsas att hon sällskapar med Wilhelm, så att inget pinsamt avslöjas.

Maj månad var het och åskväder som strök över södra Finland avlöste varandra. Efter att ha passerat Salpausselkä tilltar åskvädren i styrka, nu närmade sig grymma svarta moln Gumfors. Franz hade redan lagt sig för att sova i finkan när han vaknade till en smäll som lät som ett kanonskott. Det hördes rop och skrik då folk sprang förbi länsmanskansliet.

En stor markblix, tiotals miljoner volt och ampere, hade slagit ner i fabri-kens oljelager och det började genast brinna. Branden spred sig längs rörled-ningarna till pannrummet, och hela ångpannan exploderade. Det var torrt och elden spred sig längs takkonstruktionerna i den stora verkstadshallen, till slut måste hela fabriken evakueras, frivilliga brandkåren försökte släcka elden, men efter ungefär en timme fick de ge upp och låta hela fabriken brinna. Lyckligtvis var försäkringarna i ordning.

En ung man förstod att han borde lämna orten. Fadern var död, fabriken brinner, brudkandidaten hade varit av bedrägligt slag. Han kunde helt enkelt försvinna och börja ett nytt liv någonstans, kanske utomlands. Innan han gick, smög han in i herrgården medan alla andra släckte fabriksbranden. Han

öppnade kassaskåpet på sin fars kontor, tog 50 000 tyska mark därifrån, packade dem i en väska och gick mot stranden, varifrån han tog en forsbåt och lät den glida mot forsarna. Han hade åkt många gånger med en sådan, tillsammans med flottarna. Efter att båten hade passerat den svåraste delen av forsarna, virvlade båten runt och den enda passageraren försvann i djupet. Han var slutligen borta.

Franz släpptes till slut ut ur häktet efter att advokaten hade visat upp de brev som Cecilia skickat honom. Cecilia hade svårt att erkänna hur det låg till, eftersom hon fruktade att Franz inte skulle förlåta. Men han förlät, och så småningom fick de varandra.

TVå år senare driver Franz och Cecilia den återuppbyggda fabriken i Gumsfors som Franz farbror köpt. ■

Albatrossen, min pappa

– Måste du?

– Jag *måste* iväg, det vet du lika bra som jag, Inge!

Rolf är märkbart på defensiven, men skrattar omotiverat och gällt. Ett skratt som verkligen inte hör hemma här.

– Men läkaren sa att du *inte* är frisk, revbenen ska ju ännu röntgas.

Rolf sitter på sängkanten och drar försiktigt pyjamasjackan över sin inlindade överkropp. Det tar emot och Inge märker att hans ansikte förvrids av smärta.

– Låt mig hjälpa dig.

– Tack.

Rolf lägger sig försiktigt bredvid Inge. Han makar sig närmare henne och stönar svagt. Det smärtar ordentligt i de åtta revbenen som inte läkts efter fallet ner i lastrummet.

– Jag märker ju att du har ont. Ordentligt ont!

– Inge ... det blir hela tiden bättre ... och jag ska vara *riktigt* aktsam, det kan du ... svarar Rolf. Men meningen känns ändå svår att få till.

– Nå just, på hala däck med sjögång och rullningar!

– Ja, jo ... och han letar bland möjliga ord, men hittar inga.

– Säg ingenting mera, Rolf.

Rolfs blick har blivit uttryckslös, till sist harklar han sig och tvingar sig ändå att fortsätta prata:

– Ger du mig cigarettasken på bordet, är du snäll? Det lugnar.

Inge stiger upp och knackar ut en Chesterfield och tänder den. Hon sticker in den i Rolfs mungipa.

Den blåa skymningen övergår till svart utanför fönstren i Munksnäs. I sängkammaren lyser två sänglampor. Rolf ligger rak i dubbelsängen, belyst av skuldkänslor. Inge stryker sig över ögonen och låter armen bli liggande där. Magen krampar. Samtidigt är hon både rädd och arg, och ilskan verkar felriktad.

– Rolf, överger du din familj? ...

– Vad menar du, Inge? Du vet att du är mitt allt! Hur sku mitt liv ha blivit *utan* dig och ... säger Rolf och borstar irriterad bort aska som hamnat på pyjamasen.

Rolf älskar Inge och sin familj. Brevet han skrivit hem under åren till sjöss dryper av längtan, kärlek och ensamhet. Men nu ska han ut igen!

– Har du rökt färdigt så ge mig fimpen ... du har ju försäkring, Rolf!

– Jaa ... här har du.

Rolfs röst är torr som avvalnad aska, och han torkar sig trött med handens avigsida över pannan. Han vet att läkaren på det bestämdaste har avrått honom från att resa, men han skjuter undan tankarna. Vet att han måste, han har ju lovat.

Kvällen innan Rolf ska iväg ligger han och Inge i egna tankar på dubbelsängen. Det blir igen svårt att tala. Där är ett avstånd och stillatigande mellan dem. Tryggheten har fått sig en hård törn, Inge ligger bortvänd. Så vänder sig Rolf som ett skedblad runt hennes rygg. Men hon gör sig fri, sätter sig upp och andas djupt in, som om hon hade syrebrist. Då står Leif i dörren.

– Papi, can you read Uncle Remus for us?

Leif har "Brer Rabbit and the Tar Baby" i handen. Leslie kommer lufsande efter.

– Next time I'll read the whole book for you. I promise! Now Papi has to get some sleep. Come give me a goodnightkiss, boys.

Anna knackar sakta på sovrumsdörren.

– Är det något ni ännu vill ha innan ni somnar?

– Nej tack, mamma.

Inge har inte mycket till röst. Förtvivlan skär igenom och så är det tystnad igen. Hon ligger länge vaken.

Rolf drömmer att han är ute på Lövlunda. Det doftar sommar, stora björken på gården har redan fått en del gula blad, höet på ången är slaget och snejsat. Han och sönerna är tidigt ute på Emsalöfjärden och fiskar. De sitter i "Albatross", livbåten, som Rolf köpt som roddbåt. I samma ögonblick ser han sig själv: Han faller ur båten, sjunker, sjunker. Medan han hör sina pojkar förtvivlat gråta. Och han vaknar med ett ryck som gör ont i bröstkorgen.

Rolf vill egentligen prata om drömmen med Inge, men munnen är tom.

Kanske är drömmen en föraning? Vid hemkomsten senast har Rolf berättat: När vi lyfte ankare i Gdansk, låg där ett lik. Jag började må så illa att jag kastade opp, Inge, det må inte vara ett omen!

Följande dag blir försvinnande lite uttalat. Inget mer finns att tillägga för Rolf, tycks det. Inge tar sats mot hans ihärdighet och försöker ännu tala honom till rätta. Han står mitt emot hennes ängslan som övergår i ilska. Hon slår med ens sin knutna hand på stolsryggen.

– Jag blir så ledsen, ja, *arg!* Orden snubblar ur Inge. Du har ju redan en utlovad lotstjänst, varför gör du det här, Rolf?

Rolf lägger sin arm om hennes axlar. Närheten verkar ha kommit tillbaka en aning för hon trycker sig ändå emot honom. Han gör rösten så fast som han kan.

– Inge, vi får väl sol i morgon i alla fall? säger han med ett ömt leende, och tittar ut över snötäcket på ”Rabbit-ängen”. Och barnen kan bygga en snökoja.

Morgonen är stilla med en blek vintersol. Snöslasket som vräkt ner under natten har upphört, men molnbankarna ligger mörka vid horisonten. På avstånd låter det som åska. I februari?

Rolf rakar sig i badrummet då han hör Anna ropa att maten är färdig.

Hon har dukat upp morgonmålet vid stora matsalsbordet, gjort rågmjölsgröt och fyraminuters ägg, som Rolf älskar.

– Jag är strax klar, och han drar med rakhyveln över de sista partierna under hakan.

Rolf berömmar sin svärmor, ingen kan koka ägg som hon! Inge sitter tyst. Hon äter ingenting, dricker snabbt upp kaffet och går in i sovrummet.

Rolfs guldklocka ligger på nattduksbordet, den som han alltid bär. Men Inge märker den inte, hon har tankarna på annat håll. Så blir det tid för avfärd.

Rolf kramar hårt om sina barn. Leslie klamrar sig fast och Rolf måste bända honom fri. Så försöker han lyfta upp sin dotter, men smärtan blir för stor så han drar in henne i sin famn och ger henne en puss på huvudet. Svärföräldrar och svägerska, omfamnar han också varmt. Rolf försöker se glad ut där han står med sjömanssacken under armen. I den ligger nytvättade och strukna kläder som Anna skött om, sin vana trogen.

– When do you come home, daddy? Leif ser frågande ut.

– Pretty soon. Be a good boy and do your homework. I’ll have something for you all when I’m back.

– Jag följer dig till spårvagnshållplatsen.

De går tysta bredvid varandra, Inge håller Rolf under armen. Hon ser rakt fram när hon säger:

– Ibland blir jag bara så rädd ...

– För vad då? frågar Rolf fast han väl vet.

– ... dina resor, ditt jobb och speciellt nu med revbenen.

– Men jag har *lovat* vara med på den här resan till Sydfrankrike. Känner du förresten snölukten? Den är så kännspek, tycker jag.

Inge suckar. Fyrans vagn kommer skramlande och de får skynda för att hinna. Rolf kramar om Inge, kysser hennes öra och viskar något, ser spjuveraktig ut och lyfter upp säcken.

– *Farväl*, Rolf!

Inges kinder har skiftat färg vid de sista orden, blivit genomskinliga.

Hemma går Inge direkt in i sitt rum, bärande på sin tystnad, som en osynlig rensel. Där stökar hon och bäddar dubbelsängen. Då ser hon Rolfs guldur. Hur har han glömt det efter sig? Varför? Tankarna snurrar, det blir svårt att få stopp på dem.

Så kommer eftertankar, som inte alls känns bra. Varför åkte hon inte med honom till Hangö? Mamma Anna sköter ju barnen.

Inge bestämmer sig för att ta nästa möjliga tåg till båten, så det blir bråttom. Hon rafsar ner ett nattlinne och toaletsakerna i en kasse, för hon vill stanna över natten hos Rolf.

Framme är hon vid femtiden, och beger sig direkt till hamnen. Eftermiddagssolen skymms av tunga moln över havsytan. Himlen ligger järngrå och trist. När Inge är uppe på fartyget stöter hon ihop med Försten. De byter några ord om avresan, och Inge frågar var Rolf är. Hon får till svar att han troligen ligger i hytten.

Utanför dörren gör hon sin tredubbelknackning så att Rolf vet att det är hon. Där inne sitter han framåtlutad mot det lilla bordet vid sängen, har en uppslagen räkenskapsbok framför sig. Han försöker kalkylera utgifterna, läkarbesök och annat.

– Inge, du kom ändå! Skrattrynkorna växer.

– Henriksson sa att du ligger i hytten, men jag ser hur svårt det är ... förstår inte hur du kunde glömma klockan, här är den.

– Den ja ... jag tänker köpa en ny i Frankrike. Håll du dendär, Inge. Leif kan få den när han blir lite äldre, svarar Rolf medan han lägger undan boken och tänder sänglampan.

Han vill helst inte möta Inges blick, istället stirrar han mot ventilen, och säger:

– Vi ber in lite kaffe, det vill du väl ha?

– Usch, jag tycker den här båten luktar illa, och så rostig. En riktig skorv!

– Det är nog pappersmassan som stinker. Snart är den lastad. Själv påpekade jag igår för Försten att vi tar för stor last, Karhula ligger redan för djupt. Det ringde för döva öron, men jag har sagt mitt!

– Alltid har den här båten haft en otrevlig lukt, men jag tänker ändå stanna över natten.

Ett minne dyker upp hos Rolf.

– Minns du hur vi låg sammanflätade på vår bröllopsresa, på Kemi? Ja, det är en oförglömlig tid. Visst var vi lyckliga då! Inga sorger tyngde oss. Våra hjärtan bultade i samma takt, tyckte jag ...

– Jo, före vardagen tog vid. Innan jag blev ensam i Staterna, med barnen. Och du ute till sjöss under krigstid. Det kändes inte som lycka. Knappast för dig heller.

– Nä, det förstås ... svarar Rolf och knölar ner fimpen i askkoppen. Han vet precis.

Kaffet de fått in kallnar i kopparna.

Ute är det februarimörkt.

Kojen är inte bred och lakanen känns otrevligt kallfuktiga. Rolf har svårt att somna. Han får inte bukt på sina tankar.

Inge somnar medan Rolf smeker henne över ryggen. Efter en stund knycker hon till och vaknar. Hennes irritation skorrar i bröstet. Från sidan ser hon Rolfs öga glänsa i mörkret.

– Sover du inte alls, Rolf?

– Jag ligger och drar in min ”Ingedoft”! Inge doftar Sunlighttvål och nystruket nattlinne.

Till långt in på natten ligger hon vaken. I tankarna söker hon efter de rätta argumenten, men hittar inga hon inte redan använt.

Tjänsten som lots vid Helsingfors lotsstation har Rolf blivit lovad. Varför gör han då ännu den här resan, sjuk som han är ... ? Sömnen kommer till slut men blir ändå ingen vila, varken för henne eller för Rolf.

I öster börjar mörkret försiktigt tunnna ut och en blekgul dager syns utanför ventilen. Onsdagsmorgonen är något ljusare då snön tidigt har börjat yra igen.

De sitter tysta bredvid varandra och dricker morgonkaffet de fått in i hytten.

En mörk skugga drar över Rolfs ansikte.

Båda försöker forma djupare ord som inte hittar ut och blir osagda. Samtalets väv är ovanligt gles, och snart ska Inge iväg.

I tåget mot Helsingfors sitter hon med huvudet fullt av korsande tankar. Hon anar på något plan att hon rör sig i närheten av en katastrof.

När Inge stiger in i spårvagnen till Munksnäs verkar hon inte ha fast mark under fötterna och hon får dra sig upp med hjälp av ledstången. Där inne sitter hon med huvudet lutat mot fönstret och känner sig redan övergiven. ■

Texten är ett utdrag ur min nästa bok.

Bokförslag: Alex Schulmans böcker *Glöm mig* och *Bränn alla mina brev*, båda utgivna på Bookmark Förlag.

Biblioteket, drömjobbet

Jag kom för första gången i kontakt med Helsingfors stadsbibliotek år 1966 då jag fick mitt första bibliotekskort och småningom kom jag att jobba där i 37 år. Det har hänt en hel del, både i samhället och på biblioteken, under alla dessa år. Kanske det skulle vara roligt och intressant att höra några minnen. Här har jag skrivit en intervju med mig själv.

Hur kom du först i kontakt med biblioteket?

Redan som liten älskade jag att läsa, vi hade mycket böcker hemma. Mitt första bibliotek var skolbiblioteket i Annegatans folkskola, vars intressanta och roliga utbud jag läste igenom rätt grundligt. När jag sen kom till läroverket Lönkan (officiellt Nya svenska samskolan) var skolbiblioteket en besvikelse. Man fick inte ens låna de få böcker som fanns.

Men min pappa visste räddningen. ”Vet du det finns ett särskilt hus som är fullt med böcker som kan lånas!” Till det paradiset ville jag ju! Tio år gammal stegade jag in i huvudbiblioteket på Richardsgatan tillsammans med min pappa. Jag fick mitt första bibliotekskort, en vit kartongbit i ett plastfodral. Sen blev det biblioteksbesök sådär en gång i veckan, ofta tillsammans med en kompis.

Fortsatte du att besöka bibliotek också som tonåring?

Självklart fortsatte jag! Det kom också ett annat bibliotek in i bilden. Tölö bibliotek öppnade julen 1970 och blev ett viktigt utfärds mål. Dit gick jag oftast direkt från skolan. Det är ju bara några hundra meter mellan Lönkan och Tölö bibliotek.

Hur kom du sen in på biblioteksbranschen?

På något sätt drömde jag alltid om att få jobba på bibliotek. Det blev ändå några utflykter åt andra håll innan jag insåg vad jag egentligen ville. Vintern 1980 såg jag i tidningen att man kunde söka in till den sista bibliotekariekursen vid Soc&kom i Helsingfors. Det blev lite bråttom, men jag lyckades fixa en praktikplats på Grankulla bibliotek. Man måste ha 3 månaders praktik för att kunna söka in. Granibibban var en fantastisk praktikplats, där fick jag pröva på alla slags biblioteksarbete, kundtjänst, att sätta böcker i hyllorna på ett effektivt sätt, bokval och uppsökande arbete på sjukhus, för att nämna den del.

Småningom kom jag in på kursen, som var två år lång. Den gav en massa insikter och kunskap och inte minst vänner för livet.

Sen kom du småningom till Helsingfors stadsbibliotek, berätta!

I något skede trodde jag att jag skulle börja jobba på vetenskapliga bibliotek, men det var inte min väg. Den 17 januari 1983 är ett viktigt datum för mig, då började jag som vikarierande amanuens på Helsingfors stadsbiblioteks inköps- och katalogiseringsavdelning i huvudbiblioteket på Richardsgatan. Jag katalogiserade böcker, mest svenska och engelska om jag minns rätt, och så var jag en av dem som svarade i "Keskuskortisto" Centralkartoteket. Där fanns alla titlar i alla bibliotek i Helsingfors stadsbibliotek. Varje titel hade sitt eget "lakan", ett stort kartotekskort där det förutom kataloguppgifter också fanns noterat i vilka bibliotek boken fanns, eller borde finnas.

Biblioteken var noterade med gamla koder med bokstäver eller med de nyare sifferkoderna enligt postnummer. Hit ringde man från alla bibliotek för att få veta var en bok KUNDE tänkas finnas, några utlåningsuppgifter fanns förstås inte. Så det var nog ett drygt jobb att få tag på specifika böcker åt låntagare. Men vi som svarade i telefonen hade en trevlig roll som en levande spindel i nätet. Under det år jag svarade i "Keskuskortisto" lärde jag känna stadsbibliotekets filialer och deras personal, trots att jag bara besökt en bråkdel av dem.

Sen blev det kundtjänst, eller hur?

Mitt vikariat på Inköpsavdelningen tog slut, men jag fick fortsätta med andra intressanta uppdrag. Ett kort gästspel på drömplatsen huvudbibliotekets vuxenavdelning följdes av lilla Botby bibliotek. Där gick arbetet mycket ut på att förbereda öppningen av stora Botbyhöjdens bibliotek (senare Östra Centrumets bibliotek), som invigdes i oktober 1984. I Botby fungerade utlåningen ännu med det gamla Detroitssystemet, där alla låntagare hade sitt nummer, i Botbyhöjden togs sedan språnget till ett datorbaserat lånesystem. I Grankulla fick jag bekanta mig med mellanformen med kameror, så jag har åtminstone lite erfarenhet av alla slags utlåningssystem.

Hur trivdes du i Botbyhöjden?

Att få vara med om att öppna ett stort splittrnytt bibliotek var en viktig erfarenhet. Jag jobbade i Botbyhöjden ett par år, faktiskt mest med barnarbete. Det var nog en rolig tid, jag fick pröva på att ta emot skol- och dagisgrupper och jag lärde mig mycket om barnböcker och annan barnkultur på båda språken.

Sedan blev det Tölö, eller hur?

Ja, sedan fick jag en kallelse till barnavdelningen på Tölö bibliotek därifrån jag rätt snart fick flytta till vuxenavdelningen. Bibliotekets barnarbete är naturligtvis otroligt viktigt och också roligt, men det var ändå inte min uppgift i biblioteksvärlden.

Vilken var din uppgift då?

För mig var vuxenavdelningen rätt plats. Jag tyckte mycket om kontakten med låntagarna. På den här tiden handlade det ännu mycket om att söka fram specifika böcker, men också regelrätt informationssökning. Arbetet med bokval och avskrivning var förstås också centralt. Att ibland ordna in kartotekskort i lådorna var faktiskt inte ett så trist arbete som det kanske låter.

Du började lyfta det svenska, eller hur?

Allt mera insåg jag att samlingen och verksamheten på svenska behövde betonas för att alls i framtiden ha service för våra svenskspråkiga låntagare. Det behövdes samarbete mellan oss som jobbade på svenska på de olika biblioteken. Svenska gruppen föddes på ett naturligt sätt, många av oss kände ju varandra från Soc&kom-kursen. Men också de som inte gått där blev fort bekanta och vänner. Först var mötena rätt informella – och högljudda – kaffekalas, som föddes ur ett stort behov av att utbyta tankar. Småningom blev gruppen en mera formell temagrupp med ordförande och sekreterare och protokoll. Det var också i ett tidigt skede naturligt med samarbete över stadsgränserna, särskilt sedan datasamarbetet Pääsky, embryot till Helmet, kom till. Att samarbeta är livsviktigt för en minoritet.

Vad gjorde ni rent konkret?

Vi jobbade mycket med bokvalet, vi försökte på olika sätt se till att allt viktigt svenskspråkigt material fanns i vettiga mängder. Vi arrangerade program på svenska i olika bibliotek. Det blev t.ex flera populära författaraftnar i samarbete med Finlands svenska författareförening. Vi gjorde vårt bästa för att skapa synliggöra svensk service på biblioteket.

Sen kom internet och revolutionerade allt, eller hur?

Datoriseringen har funnits närvarande under min hela tid som bibliotekarie. Först kom den i form av ett utlåningssystem, men småningom tog datorerna allt mera plats, i början också rent fysiskt. Ett roligt mellanspel var cd-romen. Tölö bibliotek hade en av landets första cd-romspelplatser för barn något som på den tiden var väldigt nytt och märkvärdigt. Jag hade förresten förmånen att fara till Danmark för att berätta om den för kolleger.

Men den riktigt stora revolutionen kom ju med World Wide Web! Efter det har ingenting på biblioteken eller i hela världen sett riktigt lika ut som förr. Jag fick från sidan följa med hur det lilla, men viktiga biblioteket i Kabel fabriken, Kaapeli, uppstod. Den utvecklade bl.a. den landsomfattande bibliotekswebbplatsen Syke/Puls, som har utvecklats till webbplatsen Kirjastot.fi/Biblioteken.fi. Vi bibliotekarier hade mycket att lära oss om allt det nya, samtidigt som vi hade ett ansvar att lära våra låntagare.

Det blev visst en hel del undervisning för din del?

Ja det blev det. De första kurserna jag höll för biblioteksbesökare var små. Grupper på en till tre, högst fyra personer samsades om en dator. Utgångspunkten för undervisningen var ofta webbplatsen Puls, men ibland räckte det att helt enkelt visa hur en dator fungerar och när man ska trycka på Enter. Jag kom med i samarbetsprojektet SVIT, där Sydkustens landskapsförbund var en viktig aktör.

I samband med SVIT hade jag en tid tjänstledigt för att undervisa i Internets grunder för lärare. Jag fortsatte länge med internetkurser på biblioteket, som en av få som höll sådana på svenska. Men till slut upplevde jag att den nya tekniken i form av mobila apparater kört förbi mig och mina kunskaper.

Du var visst med också i andra projekt än SVIT?

Jo, jag var relativt aktivt med i Finlands svenska biblioteks förening och via den kom jag med i ett och annat. Jag var t.ex. en tid tjänstledigt för att katalogisera svenskspråkiga webbsidor till det s.k. Länkbiblioteket på Biblioteken.fi. Senare var jag med och forskade i skolbibliotek i ett projekt som kallades Bittis. Det var betydelsefullt att lära känna kolleger i Svenskfinland via föreningen.

Du jobbade länge på Tölö bibliotek, du trivdes tydligen.

Ja, Tölö bibba var en dynamisk arbetsplats där man fick utveckla sitt eget kunnande och skapa nytt tillsammans med kollegerna. Många av dem kändes lika mycket som vänner som arbetskamrater. Att jag fick ta hand om s.k. Svenska galleriet där alla svenska vuxenböcker var samlade, också faktaböckerna, gjorde ju inte trivseln sämre.

Men tiden på Tölö bibliotek tog slut. Hur kom det sig?

En kronisk sjukdom satte käppar i hjulet, så att det rent fysiskt inte mera gick att göra vanligt biblioteksarbete. Jag fick den stora förmånen att skapa mig en egen arbetsbild. Det blev svenskt arbete för vuxna. Mycket av min arbetstid under de senaste åren har gått till översättningar, men också till arrangemang av olika program. Jag har fått vara med i samarbetsprojektet Senior nätverket

och fått jobba ihop med svenskspråkiga aktörer från många olika håll. Mitt hjärtesak under de senaste åren har varit Novellkaféerna på Drumsö bibliotek. Där har jag fått läsa högt alla slags texter tillsammans med många olika frivilliga läsare. Åhörarskaran har blivit en viktig grupp, som jag kommer att sakna – eller återvända till som frivillig, vem vet?

Vad händer nu?

Som sagt, jag kommer kanhända tillbaka till Novellkaféet på Drumsö. Annars blir det mycket bokläsning med både ögon och öron. Jag älskar ljudböcker. Säkert blir det surfande och navigering på Internet och förhoppningsvis också mycket mänskliga kontakter och vistelse i naturen. ■

Bombanfall

Iljusjin Il-4:ns motorer brummade. Ivan Kazachov tänkte för femtioelfte gången på arga björnar.

De två motorerna var avsiktligt osynkroniserade så att de åstadkom ett svävande ljud, rrrrrrrrrRRRRRRRRRRRRRRrrrrrrrrr ... På det viset var det svårt för luftvärnets lyssnarapparater att lokalisera bombplanet eller något av de 729 andra planen.

Ivan, som var navigatör och bombfällare, låg framstupa i planets inglasade nos. Egentligen behövde han inte bekymra sig om navigation, det var ledarplanets navigatör som fick sköta om den. Så Ivan hade gott om tid att tänka medan bombflottan borrhade sig fram genom luften över Finska vikens nordkust. Det var i de här vattnen som hans morfar ibland hade rest som matros på tsar Alexander III:s lustjakt Shtandart, och han hade haft bara gott att berätta om Finlands skärgård, mestadels också om folket.

Och nu var Ivan på väg att fälla bomber över Helsingfors. Rakt på civila. Det skulle han gärna ha sluppit. Nå, krig är krig. De sluskarna hade allierat sig med Hitler. Nu fick de ligga som de hade bäddat.

Långt framför syntes en strålkastares ljuskägla. Den svepte snabbt närmare och strök förbi Ivans plan på nära håll, fångade in närmaste grannen till höger, gick förbi, svepte tillbaka, fångade in planet på nytt och fortsatte att belysa det trots alla dess undanmanövrer.

Nu brakade luftvärnselden lös. Bländande vita explosioner bildade en eldmur just framför de sovjetiska bombplanen. Hur många plan skulle klara sig igenom spärrelden?

Det här var konstigt. Inte borde de vara över Helsingfors riktigt ännu. Hade de haft en oväntad medvind? I mörkret kunde Ivan inte se var de var – vänta nu, där syntes några svaga ljussken. Mörkläggningen var tydligen inte riktigt fullständig.

Ett bombplan skadades och gick i spinn. Ett annat träffades och fattade eld. Det började bli hett om örönen. Hur länge skulle Ivans tur räcka till? Bombplansbesättningar brukade ofta inte bli så värst långlivade. När skulle chefen ge order att fälla bomberna och vända om? Snart skulle planen vara så nära ljusskenen att det skulle vara dags att fälla bomberna.

Nu kom ordern. Ivan drog i spaken som öppnade bombluckorna och fällde

bomberna. Befriad från 2 500 kilo bomber tog Il-4:n ett skutt uppåt. Sedan vände den helt vänster om, hemåt mot tryggheten.

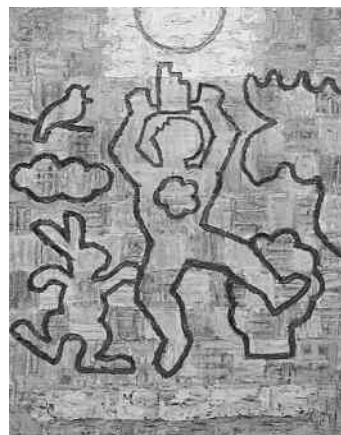
Några plan till blev nerskjutna. Men resten var snart utom skotthåll för luftvärnet. Ivan drog en suck av lättnad.

Bomberna föll på några holmar i Sibbo skärgård. Tricket att placera strålkastarna och luftvärnet öster om Helsingfors och göra upp några små eldar för att lura ryssarna hade lyckats. Största delen av bomberna föll i Sibbo. Omkring 350 av nästan 7 000 bomber träffade Helsingfors, där hundra personer dog och trehundra skadades. Huvuddelen av förlusterna drabbade igelkottar, ekorrar, näbbmöss, fåglar och fiskar i Sibbo.

Den bomb som annars skulle ha dödat min mamma, och mig där jag låg i hennes livmoder, föll på en holme där den sprängde en ekorres nötförråd i luften och skrämde ett par ugglor gruvligt. Splittret samlades senare in av en familj sommargäster. ■

Anders Pan

*I solens ljus på stigen
skuttar Anders Pan
spelande på silverflöjten.
Flöjtens fagra toner
får haren att stampa takten,
får älgen att belåtet brumma,
får näktergalen att härma efter
och får mänskan att bli munter
– mindre sur och missnöjd.*

*Men i skuggan
står en missbelåten man,
filosofmagister Mörk.
Han grubblar över livet,
hur man bäst bör leva.
Anders stannar framför Mörk
och spelar en munter låt.
Kanske kan toner i dur
fösa undan hans grubbel och grunn
– få hans håg att ljusna.*

*Men magistern säger surt:
Dina sorglösa muntra toner
passar inte alls i våran värld,
där krigen pågår för jämnan,
där guld och pengar styr,
där självisheten segrar.
Sorgemusik passar bäst.
Eller – en evig tyst minut!*

*Anders Pan slutar sitt spel
och säger åt mannen Mörk:
Jag tror inte alls att grunn och grubbel
förmår minska världens mörker.*

*Men jag tror att äkta musik
kan få vårt sinne ljusare,
få oss att älska livet mer
och strunta i allt man borde
– bara vara den man är.*

*Magister Mörk blir förvirrad
men biter ihop och tänker:
Mina känslor ska inte påverkas,
inte berusas av musik.
Han drar sig sakta undan,
ställer sig i skuggan
och börjar åter grubbla över livet,
om hans tankar stämmer:
Att det vore bäst
– att vara död eller ickefödd.*

*Anders Pan skuttar vidare
och ser sig glatt omkring,
nöjd med allt som livet bjuder.
Han sätter flöjten till munnen
och den förtrollande musiken
får haren att stampa takten,
får älgen att belåtet brumma,
får näktergalen att härma efter
och får mänskan att bli munter
– utom en och annan.*

*Anders hjärtliga musik
höres ända upp till himlen.
Självaste Mozart vaknar till.
Och som han lyssnar! Och blir belåten!
Han öppnar munnen och säger
åt änglar som knäpper slött på harpor:
Änglaåsnor, lyssna noga!
Hör på Anders ljuva toner
som kommer direkt från varma hjärtat.
– Så ska minsann musiken låta!*

Sommarpratare

Har följt med den här serien av radioprogram under några somrar och ofta fått stor behållning att lyssna till dem som pratat. Ibland har personen eller temat varit främmande för mig men jag inser att lyssnare med många olika intressen ska tillfredsställas. I det stora hela har redaktionen som sammanställer programmen lyckats.

Det sista inslaget denna sommar var av Tua Forström och jag var fascinerad som alltid när jag hört henne tala. Hennes lugna röst och stillsamma sätt att berätta är fängslande. Där hörs inga yviga gester utan endast sakligt konstaterande av det hon upplevt. Tua Forsströms redogörelse av saknaden efter barnbarnet som dog var gripande och riktade sig på ett intimt sätt till lyssnarna. Liknande sorger har många upplevt.

Beskrivningen av inträdet i Svenska Akademien var upplysande. Att Tua vid så pass mogen ålder vågade ta emot denna inbjudan visar både mod och medvetenhet att inse vilken betydelse som Sverige visat Finlandssvenska författare genom utnämningen.

Jag var också mycket förtjust i Tuas musikval. Hon nämnde Claes Andersson. Kanske några pianostycken som vi fick höra var komponerade av honom? Mest gav det mig en lugn stund att begrunda vad Tua hade sagt. Detta var en utmärkt avslutning på sommarpratarna och jag ser fram emot nästa säsong ned flera deltagare med orden i sin makt. ■

Boktips: Tara Westovers bok *Allt jag fått lära mig*, Natur & Kultur.

Flyttning med komplikationer

I det ögonblick Viola steg in i trappan till höghuset i sju våningar kändes det som hennes hus. Därför var det en besvikelse när hon kom in i den bostad som var till salu. En fyrarummare i sjätte våningen. Aningen för stor för en person och väldigt sliten. Alla rum hade golv av olika material. Hon kände genast att det inte var hennes hem.

Men nästa veckoslut var en annan bostad till salu i samma hus. Den här gången med tre rum och kök och inglasad balkong i översta våningen. Bostaden var inte lika sliten som föregående och alla rum hade golv av samma mörkbruna laminat. Hon gillade färgen och hon gillade bostaden så mycket att hon gav ett anbud efter att ha konsulterat banken. Ja hon skulle få ett så stort bostadslån som hon behövde.

Hon skrev på köpebrevet med säljarna fredagen den 13 mars. Samma dag som coronaviruset stängde ner nästan allt. Var hon galen? Men hon ville flytta. Hon ville inte längre bo på hyra i en 40 kvadrats bostad där grannen sprang på tobak på sin balkong nästan dygnet runt. All rök kom rakt in i Violas sovrum. På det nya stället gick man ut på balkongen från vardagsrummet, och sovrummet hade fönstret åt ett annat håll. Alltså kunde grannen springa på sin balkong hur mycket hen ville. Det skulle inte störa Violas nattsömn eller göra henne inpyrd av tobaksrök.

Hon flyttade in sista veckan i april och trivdes genast. De första kvällarna stod hon på balkongen och tittade på då solen gick ner och färgade himlen orange och sedan hur himlen gradvis blev allt mörkare blå. Det var så vackert. Kunde man någonsin bli mätt på solnedgångar. Hela maj och juni gick i ett huj. Hon bodde in sig och vande sig sakta men säkert vid att bo i flera rum och ha bara fyra kvarter till jobbet. Det var småstadslyx, något som den som kom från Helsingfors förstod att uppskatta.

I juli fick hon semester och det var också trevligt, att inte behöva stiga upp så tidigt. Kunna dricka sitt morgonkaffe på balkongen och läsa dagens tidning i lugn och ro.

Den tredje semesterveckan började hon som vanligt med morgonkaffe och tidningen. Sedan klädde hon på sig, gick till torget och handlade en låda med jordgubbar. Hon bar hem lådan och åkte upp med hissen till sjunde våningen. Där ställde hon ner lådan på golvet utanför sin dörr medan hon grävde efter nyckeln i sin lilla axelremsväska. Det var konstigt att det var så svårt att

hitta något i väskan fastän den var så liten. Till slut, när hon plockat ut plånbok, mobil, kam, näsduk och diverse kvitton fick hon tag i nycklarna längst nere på botten av väskan.

Hon stack nyckeln i låset och vred om, men när hon kommit halvvägs blev det stopp. Det gick inte att vrida längre. Hon vände och vred, tog ut nyckeln och försökte på nytt men inget hände. Den stannade varje gång halvvägs. Hon knuffade till dörren med hela sin tyngd medan hon vred om nyckeln i låset men inget hjälpte.

Till slut gav hon upp, stack nyckeln i fickan och åkte ner med hissen. Det tog en stund att hitta tavlan med information om bl.a. servicefirman för den satt på väggen på ett undanskymt ställe i trappan. Hon knappade in numret på sin mobil och ringde. Det var mitt på dagen så firman var öppen. En dam svarade och lovade skicka en serviceman så fort som möjligt.

Viola åkte upp till sina jordgubbar, slog sig ner i trappan till vinden och stoppade en jordgubbe i munnen. Det var ju bra att hon hade något att göra medan hon väntade.

Tjugo minuter och ganska många jordgubbar senare hojtade någon till några våningar längre ner och hon svarade. En yngre man i overall med verktyg utstickande ur fickorna kom energiskt upp för trapporna.

”Hej! Vad var det för problem här då?”

”Jag kommer inte in fast jag har nyckel.”

Han tog fram huvudnyckeln, vred om den i låset och dörren öppnades. Viola kände sig jättekorkad när hon stack sin nyckel i låset. Nu gick också den runt men något motsträvigt. Servicemannen tog hennes nyckel och synade den.

”Kan det vara något fel på nyckeln?” Han vred den några varv fram och tillbaka i låset. Sedan tog han fram en liten oljeflaska och oljade låset.

”Här har inte bott någon på tre år innan jag flyttade in. Kan det bero på det?” funderade Viola. ”Fast de första två månaderna var helt okej. Jag förstår inte varför låset började krångla just nu.”

Hon tackade för hjälpen och gick in med sin jordgubbslåda. Den följande timmen sysselsatte hon sig med att skiva jordgubbarna, sätta dem i frysburkar, sockra på och in i frysen.

Nästa morgon gick hon ut tidigt och var borta hela dagen. Hon kom hem igen på kvällen och stack nyckeln i låset. Samma resultat som i går, nyckeln gick bara halvvägs runt. Det var inte sant!

Hon ringde till servicebolaget igen och lyssnade på den automatiska telefonsvararen som svarade på tre språk att bolaget var stängt och skulle öppna klockan åtta nästa morgon. Om det var akut, kunde man ringa till jourhavande servicemannen och så kom det ett telefonnummer.

Viola avslutade samtalet och grävde febrilt efter papper och penna i väskan. Hon hittade en pennstump och ett litet kvitto längst ner i väskan. Då ringde hon på nytt till bolaget och den här gången lyckades hon skriva journalnumret på papperslappen medan hon lyssnade. Vissa gånger var det en fördel att all information kom på tre språk. Man hann skriva ner telefonnumret och kontrollera det.

Så ringde hon och en ung mansröst svarade med ett efternamn. Hon frågade om det var jourhavande servicemannen och det var det. Då berättade hon att hon för andra gången blivit utestängd från sin bostad. Han lovade komma så fort han kunde. Men det skulle nog dröja en stund för han var på en annan uttryckning.

Hon slog sig ner på ett kallt och hårt trappsteg och satt där och väntade medan minuterna släpade sig fram. Undrade småningom om man kunde få blåskatarr av att sitta länge på en kall stentrappa? Om hon ens hade haft något att läsa! Mobilen hade så lite laddning så hon vågade inte gå in på Facebook. Vad hände om hon behövde ringa en gång till och laddningen tagit slut? Nej bäst att inte göra något.

Efter en timme kom hissen upp till sjunde våningen och hon tittade hoppfullt mot hissdörren, men det var bara en utdelare av gratistidningar, som hejade glatt när han gick förbi. Hon besvarade hälsningen och fortsatte att vänta.

En halv timme senare kom äntligen samma serviceman som föregående dag gående upp för trapporna.

”Ursäkta att det dröjde ett tag. Samma problem som i går?” ”Jo.”

Han öppnade dörren med huvudnyckeln men när de provade med Violas nyckel ville det sig inte. När han försökte en gång till med huvudnyckeln började den också krångla.

”Kan det vara så att en liten fjäder inne i låset har gått av? Om du är hemma i morgon på morgonen kommer jag och tar med mig hela innandömet i låset till en låsfirma. De får byta det. Jag har en annan grej genast på morgonen men så där 10-tiden kan jag vara här.”

”Jo jag är hemma då.”

Han gick och hon stängde sin dörr. Nog var det nu jobbigt det här!

På morgonen steg hon upp lite tidigare än hon brukade så här på semesteren, duschade och klädde på sig innan hon laddade kaffebryggaren. Hon åt sin frukost i lugn och ro och läste tidningarna, först Vasabladet och sedan Hufvudstadsbladet.

Halv tio ringde det på dörren. Hon öppnade och där stod servicekillen. Han skruvade loss låset och tog det med sig.

”Det tar säkert en halv timme.” ”Okej.”

Han försvann och hon drog igen ytterdörren. Den hölls inte öppen bara en

springa och eftersom hissen var precis bakom den kunde hon inte ha dörren på vid gavel, ifall någon ville komma ut ur hissen. Hon drog helt igen dörren. Det sa "klick" och sedan gick den inte att öppna inifrån. Strålande! Nu hade hon låst in sig också. Hon såg för sig hur servicekillen kom tillbaka och dörren inte gick att öppna mera. Men han måste väl få upp den med en skruvmejsel eller något. Hon hade ingen skruvmejsel, bara en hammare i sitt verktygsskåp och det var kanske inte rätt verktyg att öppna en dörr med. Efter en halv timme ringde det på dörren.

"Du måste öppna den. Den går inte att öppna inifrån", sa hon.

Hon hörde att han gjorde något där ute och sedan sa han: "Tryck ner handtaget."

Hon gjorde det och dörren gick upp.

"Nu har jag bytt allt inne i låset så nu borde det nog funka." Han skruvade fast låset, stack huvudnyckeln i och vred runt. Det gick utan problem. Viola provade både sin nyckel och reservnyckeln och båda gick runt utan motstånd.

Hon tackade översvallande och han försvann ner för trapporna. Resten av dagen städade hon och tvättade en maskin med kläder som hon hängde på tork på balkongen. Hon åt sitt kvällsmål på balkongen och njöt av solnedgången och den ljumma vinden. Måsar flög förbi och hon beundrade deras vita magar som skimrade i skymningen. Det var lite speciellt att bo på samma höjd som fåglarna flög på. Man kunde iakttä dem och deras flyguppvisningar på närmare håll än om man bodde på marknivå.

Nästa morgon gav hon sig iväg på en promenad runt Metviken. Det var en så skön morgon med sol från en knallblå himmel. Hon satt länge i solen på en bänk och tittade på humlorna som surrade runt en rosenbuske. Småningom, när magen började kurra, begav hon sig hemåt, gick via närbutikerna och handlade lunch åt sig. I ett anfall av energi spurtade hon upp för trapporna till sjunde våningen, räknade stegen: 112. Hon hade sin egen motionstrappa, de som var så populära just nu. Förstås var det ingen utsikt från de här trapporna, men samma mängd motion fick man genom att gå i dem. Fast hennes knän tyckte inte om att gå neråt. Men upp gick det bra.

Hon gick fram till sin dörr och stack nyckeln i låset. Den stannade halvvägs ... ■

Boktips: Karin Smirnoffs bok *Jag for ner till bror*, Polaris förlag.

Höst

*Fem år till pensionen
och arbetslös
kommer inte vidare
i rekryteringsprocessen
”dessvärre ligger du steget efter
toppkandidaterna”
en gång tillhörde vi eliten
korsorden samlar damm
i väntan på Godot
läser att Leif Salmén är död
vem ska nu tänka alla stora tankar
ordnar om hans böcker i bokhyllan
går en veckoslutskurs i jiddisch
krumelurerna är som hebreiska för mig
men jag får en förklaring
till getterna i Chagalls målningar
messar en väninna
och frågar om hon vill ha min korsordssamling
hon har fem år till pensionen
och är arbetslös
vi ses på Arbis kafé
det var länge sen
jag sov på nätterna*

Nya Zeeland

*Vi gick till butiken över ängarna
på andra sidan jorden
det gällde att hinna
innan korna kom
och inte falla ner
i kaninhålen
vi skulle köpa mjölk och glass
mjölk åt dig, glass åt mig
din kompis kom på besök
undrade om man inte kunde
skjuta en ko
eller bara köra över en
det fanns inte mycket att äta
kompisen drack mörk rom
du rökte marijuana som du själv odlat
och torkat i köksugnen
hela huset doftade kantarell
och jag ...
minnet sviker mig
på Nordön
fladdrar gulnade spetsgardiner
i ett övergivet hus*

Recensioner

Jungfrustigen

Philip Teir: *Jungfrustigen*. Schildts & Söderströms, 2020.

Förr när det var olidligt kallt om vintrarna brukade jag läsa böcker som utspe-
lade sig långt borta, i länder där det var så hett att luften dallrade. Dags att se
om det fungerar också omvänt. Det har varit en svettig dag med 29 grader i
skuggan i Helsingfors centrum. Halv tio på kvällen är det fortfarande 26 gra-
der.

I Philip Teirs tredje roman *Jungfrustigen* är det vinter. Romanen börjar
med en julfest på ett förlag. Stora, blöta flingor yr runt i vintermörkret, som
om Helsingfors var ”en stor glaskula som någon skakat om”.

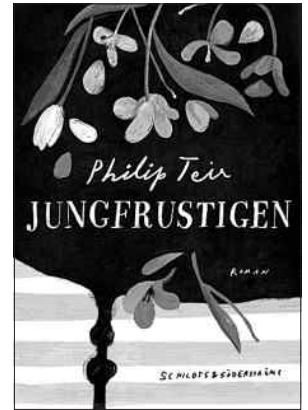
Huvudpersonen Richard faller för en vacker kvinna, och jag är inte förvå-
nad (också om han är det). Redan på andra raden i första dikten i Philip Teirs
tyvärr enda diktsamling *Någonting ur hennes mun faller i min mun* (2007)
finns det en vacker kvinna. Intressant, i följande dikt finns det ”en flaska med
en liten stad inuti”. Jag läser diktsamlingen från pärm till pärm på samma tid
som det tog för mig att hitta den. Tänker avundsjukt på personer som har alla
sina böcker i alfabetisk ordning, eller ordnat efter färg, eller någon ordning
överhuvudtaget.

Richard lever ett ordnat liv, tills den vackra kvinnan stiger in i rökrummet
på förlagets julfest och tänder lampan.

”Det var som om kvällen omslöt dem, den seglade iväg just där och då och när
han kände hennes hår i sin ena hand var det som att kliva av planet på en flyg-
plats i ett varmt land, främmande och exotiskt, med en sällsam och bekant
doft där under, bekant men ändå omöjlig att placera.”

Det går som det går, och mycket snabbt, även om kärleken länge är platonisk.

Den gifta tvåbarnspappan Richard framstår som ansvarslös fastän han tar
sig själv på (alltför) stort allvar. Han säger upp sig från sitt välbetalda jobb för
att vara författare på heltid, och han sönndrar familjen för att leva ut sin plato-
niska passion. Men han tror sig ha hittat sin själsfrände och då är inget pris för

högt. Richards frus terapeut säger att han låter ”som en person som alltid fått precis som han vill”.

Man frågar sig varför hans känslor ska vara viktigare än t.ex. barnens. Varannan vecka ska de plötsligt leva med en främmande kvinna som agerar som en socialarbetare med krav på att de ska utföra hushållssysslor som ”normala” barn. Själv hade hon ingen normal barndom utan fick axla vuxenansvar redan som mycket liten.

Nu ska hon plötsligt, i 50-årsåldern, byta ut sitt bekväma singelliv mot att vara ”mamma” i en fyrapersonsfamilj, vilket förstås innebär en massa arbete. Hon vill också genast leka kärnfamilj och gå på promenader och museibesök och har förstås ingen känsla för hur barnen egentligen mår. Och vad gör Richard? Han dammsuger och räddar de av henne i vredesmod bortslängda tulpanerna från soplådan.

Jungfrustigen är en nyckelroman. Den är skriven i tredje person, vilket är ovanligt för en bekännelseroman.

Kvart över tre på natten har jag läst ut boken och luften utanför fönstret känns svalare. Temperaturen har sjunkit till 18 grader. Tropiska nätter finns bara i tropikerna.

Petra Österman

Under isen

Karin Collins: *Under isen*. Schildts & Söderströms, 2020.

Om möjligt ännu hetare i kväll. Här räcker det inte med helsingforsisk blöt-snö. Det behövs en rejäl vinter. I *Under isen* är det januari 1984, och kallt. Karin Collins andra spänningsroman utspelar sig i Hangö, liksom hennes debutroman *Flickan på udden* (2019).

Här kastas man rakt in i sin egen barndom med skridskoåkning och knarande snö under fötterna. På den tiden var vintrarna smällkalla också i Helsingfors.

En av huvudpersonerna, 11-årige Peter, tycker inte om ishockey och är på hemväg i den mörka kvällen när han möter Prinsessan. Hon har blivit utkastad av sin fulla pojkvän och står barfota i snön iklädd endast trosor och linne. Filten som hon gömt i en buske för kommande behov är djupfryst och går inte att vira kring axlarna.

Peter erbjuder henne sina vinterstövlar, sin mössa, sin halsduk och sina vantar. Han räddar hennes liv. Han beslutar sig också för att hämnas på pojkvännen, som han med all anledning kallar för Monstret.

Han är också den enda som försöker hjälpa Prinsessan, av vuxna får hon ingen hjälp. Polisen säger att ”hon ska vara en snäll flicka bara” och grannen Åke kan inte ens hjälpa sig själv, än mindre någon annan. Han är djupt alkoholiserad.

En annan viktig person i boken är Gunilla. Hon är en frustrerad hemmafru som sköter om man och tre barn. Däremellan vinterbadar hon och spionerar på den ensamstående mamman i grannvillan:

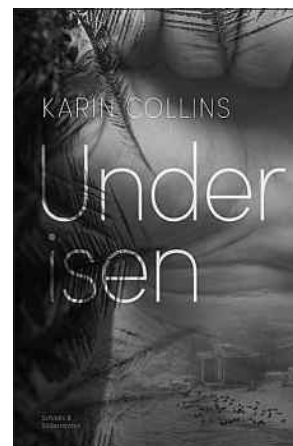
”Ingalill hade nya stövlar.

Stövlarna var en så lysande blå färg att Gunilla kunde se dem ända från sitt köksfönster.

’Klackar på vinterstövlar’, fnös Gunilla, men väntade sig inget svar eftersom köket var tomt. ’Snart skaffar hon väl en vinterbikini också.’”

Vintern har huvudrollen i boken vid sidan av staden Hangö. Karin Collins är en mycket skicklig författare. Hon står nog för den bästa beskrivningen som jag läst av hur det är att vara alkoholist som Åke, eller Åkaren. En gång körde han taxi.

Om jag beskrev boken med ett enda ord så skulle jag säga att den var ”trevlig”. Det här trots att den handlar om kvinnovåld och alkoholism, ja och så finns där förstås ett mord också.

I ett modigt kapitel beskriver hon också den enligt modersmål segregerade skolvärlden:

”Peter var osäker på varför det var så viktigt att de svenska och finska barnen aldrig umgicks. Det fanns inget synligt staket mellan de två halvorna av skolgården, men det kunde lika gärna ha varit ett elstängsel med beväpnade vakter. Att tala med varandra var förbjudet, och dessutom så gott som omöjligt för många av barnen eftersom de inte förstod varandra. [...]

Nu ringde klockan, och några okända finska lärare närmade sig med raska steg. ”Tulkaa nyt pois sieltä”, ropade de barskt, och de finska barnen dröp nerför sluttningarna och började bege sig tillbaka till sin egen gårdshalva.

De finska lärarna stod kvar med armarna korsade tills de sista av deras elever hade begett sig över till sin halva. De såg inte ens på de svenska barnen. De kunde ha varit osynliga.”

Läs boken, om inte annat så för att få uppleva vinterstämning. Ta bara en mening som denna: ”Det droppade från takrännorna.” När har det droppat från takrännor senast?

Petra Österman

Körsbär i snön

Sanna Tahvanainen: Körsbär i snön. Schildts & Söderströms, 2019.

Titeln på romanen är missvisande. Det är hett i Helsingfors och det är hett i New York. Körsbär i snön är namnet på läppstiftet som den 20-åriga Sylvia Plath använder, en stekhet sommarmånad i New York. Sanna Tahvanainens roman inleds med ett citat av Simone de Beauvoir: ”Det är något med luften i New York som gör sömnen helt onödig; kanske är det för att hjärtat slår snabbare här än någon annanstans.” Och Sylvia hinner inte sova, hon har bråttom att leva. Hon vill bli författare och måste skaffa sig erfarenheter att skriva om.

”Tidningsautomater, frimärken, läsk. Det finns maskiner för nästan varje behov i den här stan. Önskar det fanns en maskin som fyllde på energi så att jag slapp gå omkring och känna mig halvdöd efter ännu en natt utan någon sömn att tala om.

”Mina drömmar är så stora att jag inte hinner sova.”

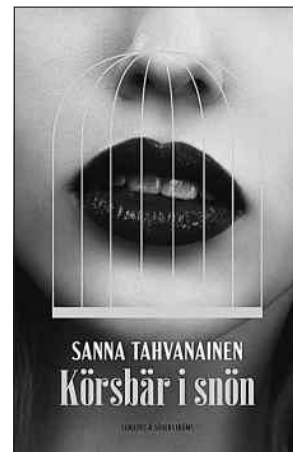
Sylvia praktiserar på modemagasinet Mademoiselle tillsammans med 19 andra, utvalda unga kvinnor. De bor på hotell Barbizon, kallat ”Dockhuset”. Dagarna är modemagasinet, men nätterna är Sylvias. Naturligtvis får ”flickorna” inte springa ute om nätterna, men Sylvia klättrar ner för brandstegen, från femtonde våningen. Nämnas kan att hon har höjdskräck, dåligt balanssinne och ofta är full när hon ska klättra tillbaka. Allt annat köper jag med hull och hår, och det kan nämnas att boken är fantastisk (också i betydelsen otrolig), men det nattliga klättrandet på brandstegen har jag svårt att tro på.

”Jag borde heta Sylvior, inte Sylvia. Sylvia Plathor. Jag är pluralis, inte singularis. I mig finns hur många Sylvior som helst. En på varje sida. Ibland ännu flera.”

Flickorna besöker den 80-åriga legenden Helena Rubinstein. Hon målar tjocka streck över ansiktet med ett av sina berömda läppstift.

”Ni är så unga, så unga, säger hon när hon målat klart. Nu vet ni vad som kommer sedan. När ni inte längre är unga.”

Till er som ännu är unga och undrar över hur Sylvia och de andra flickorna träffade män, bara så där. Så gjorde man en gång i tiden, före sociala medier och dejtningssappar, som jag inte vet något om.

För det flesta av flickorna var månaden i New York bara en andningspaus innan livet började på riktigt, som gift. Men så var det inte för Sylvia.

”Veckorna i New York är bara en hållplats på vägen, medan de andra flickorna försvinner till förorter efter månadens slut, till rader av likadana hus med fyrkantiga gräsmattor framför.”

Men det fanns också flickor som kom till New York med stora drömmar och blev tvungna att åka därifrån fyllda av besvikelse.

”Flickor som går sekreterarkurser ’för säkerhets skull’ och som i och med det begraver sina drömmar. Det som skulle vara en reservplan blir verklighet, den enda verkligheten de har. När det är för sent inser de att de gått i fällan.”

Tillbaka till boktiteln. Körsbär betyder också annat än läppstiftsfärg. Det finns körsbär i drinken Manhattan, bland annat. Någon snö finns det inte i boken, annat än som Marilyn Monroes hårfärg och i en romanfigurs fantasi.

Sanna Tahvanainen lånar friskt från Sylvia Plaths självbiografiska roman *Glaskupan*. Hon ger Sylvia en ny, och roligare, junimånad i det svettiga New York.

Boken har en härlig slutscen där Sylvia låter uttjänta klädesplagg regna ner från taket. Den slitna behån, nylonstrumporna, den lilla hatten och sist men inte minst handskarna, som krävdes för att flickorna skulle vara klädda.

”Må femtiotalet snart ta slut, ropar jag och så slänger jag handskarna.

Flickorna protesterar i bakgrunden.

Vad är det för fel på femtiotalet?

Jag vänder mig om. Tittar länge på dem utan att svara.

Sedan säger jag:

Sextiotalet kommer att vara något helt annorlunda. Jag har en känsla av att jag kommer att blomma då.”

Petra Österman

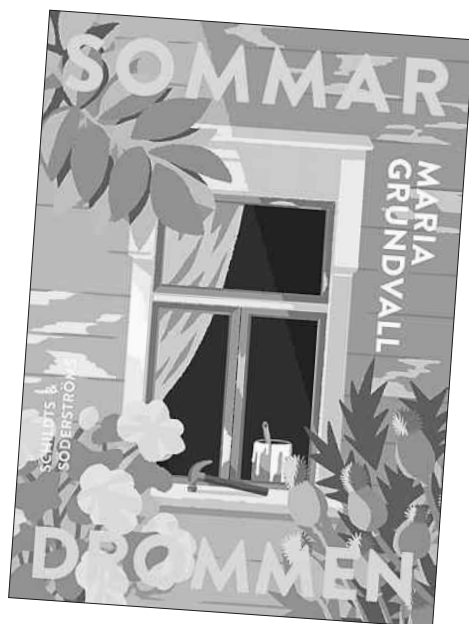
Fotnot: Sylvia Plath begick självmord 1963.

Sommardrömmen

Maria Grundvall: Somnardrömmen. Schildts & Söderströms, 2020.

Ösregn och 16 grader i början av juli. Dags för Maria Grundvalls debutroman *Sommardrömmen*. Inget regn här inte, utan evig sommar. Bibliotekarien Anna flyttar hem till Kaskö och öppnar ett Bed & Breakfast-ställe som bara har en betalande gäst, men så är det ju heller inte officiellt öppet och renoveringskarlarna, med betoning på karlarna, springer ut och in. Anna har inte en lugn stund för också hennes väninnor från skoltiden och hennes mamma och moster samt grannarna lägger sig i allt, från hennes diskande till hennes eventuella romanser.

Sommardrömmen är något så sällsynt som en finlandssvensk feelgood-roman. Personligen skulle jag gärna ha läst mer om inredning och mindre om relationer, men feelgood handlar alltid om relationer. Slår upp Wikipedias definition för feelgood; "Vanligtvis finns det en kärlekshistoria i centrum, men det kan även finnas andra förvecklingar." Här finns bland annat en grannfejld.

Sommardrömmen är en rolig bok. Man småmyser mest hela tiden och ibland skrattar man högt. Redan det är komiskt att precis alla i omgivningen ser bekanta ut, men Anna vet inte vilka de är för det har gått nästan 20 år sedan hon sett dem, och samma personer dyker upp överallt eftersom orten är så li-

ten. I Helsingfors, där Anna bott sedan skolan slutade, träffar man inte sin rör-mokare på en fest, och han är heller inte någon som man minns från högstadiet som Jocke i 9B.

Själv gick jag högstadiet i Munksnäs och jag blir lite sårad när Anna kallar stadsdelen "vattenkammad". När jag var liten fanns där en fiskbutik och en bokhandel och krigstida kratrar att leka i, lumpbodnar och sumpmark (nuvarande Lillhoplax) och var hur spännande som helst. Men allt det där var förstås borta när Anna sällskapade med Chrisu G från Munksnäs.

Boken är välskriven och kryddad med fyndiga liknelser som: "Vet du hur din aura ser ut, va? Den ser ut som en sån där instruktionsmanual från Skatteverket som man slänger i återvinningen utan att läsa den." Och "Katarina låter som om hon själv just blivit serverad en portion havregrynsgröt toppad med sork".

Problemet är bara att det blir lite för mycket. Man kan inte ha två liknelser i samma stycke, eller kanske de till och med fanns i samma mening, läsaren tröttnar. Här borde en vaken förlagsredaktör ha reagerat och sagt "Kill your darlings". Ofta är Maria Grundvall ännu bättre när hon lämnar bort bildspråket. Ett litet smakprov:

"Såna är mammor", svarar hon obekymrat och börjar torka bort sockret från bordet. Hon ser ut som om hon gärna skulle dra några tag med disktrasan över mig också.

"Jag slår vad om att hon kommer hit snart och har med sig ett par hundra såna där små torkpåsar som ligger i botten på nya väskor. Som hon har sparat ifall hennes korkade dotter någon gång köper ett hus med fuktskador."

Sommardrömmen vann första pris i Schildts & Söderströms romantävling "Läs mig!". Konkurrenten är väl närmast obefintlig, men jag vågar redan nu kora Maria Grundvall till Svenskfinlands feelgooddrottning.

Petra Österman

För han var redan dö

Eva Frantz: För han var redan dö. Schildts & Söderströms, 2020.

Regn och rusk. En sommarbok till, men denna gång en deckare. Eva Frantz tredje bok om äldre kriminalkonstapel Anna Glad, denna gång gravid, och väldigt mycket så.

Boken börjar också med en extra baby som ingen tycks sakna ...

Titeln *För han var redan dö* anspelar på en barnramsa om icke Picke Pö. Därför saknas bokstaven d i slutet av titeln. Personligen skulle jag ha skrivit ut d:et och tagit bort de i mitt tycke irriterande ramsorna i början på varje kapitel.

Men det är också nästan den enda invändningen. I övrigt sträckläser man boken, som överrumplar en, trots att man tror att man redan listat ut vad som hänt.

Temat i årets båda finlandssvenska deckare råkar vara kvinnomisshandel. I *För han var redan dö* finns det flera intriger, men allt hänger ihop och får sin förklaring.

Först är det två utredningar, en om baby X och en annan om den försvunne enstöringen Börje Bohman. Men det visar sig att precis allt handlar om en och samma utredning. Anna Glad hinner bli mammaledig innan den får en lösning.

Innan det får jobbet till och med henne att glömma sin egen förlossningsförberedelse. Hennes pojkvän Tomas blir helarg:

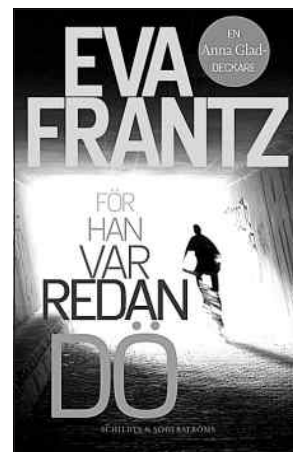
”När jobbet kallar finns ingenting annat för Anna Glad! Inte möten du bokat in, inte jag, inte mina föräldrar, inte ens ditt eget barn fast du bär med dig det hela tiden? Om du var pappan hade du stuckit, inser du det? Nu kan du inte göra det eftersom babyn sitter fast i dig, men vad händer när den är ute?”

Anna börjar inse att hon och Tomas kanske inte passar ihop.

”Anna var en sådan som samlade på kylskåpsmagneter medan Tomas hade ett kylskåp i borstat stål där magneter inte fäste. Anna var stökig, Tomas ordentlig.”

Men samtidigt så älskar hon ju Tomas. Också deras relation får en lösning som innebär att Anna Glad snart kan fortsätta jobba, vilket ju krävs om det ska bli några fler Anna Glad-deckare, och det tror jag nog att det blir. Det har säkert varit lika underhållande för Eva Frantz att skriva boken som det är för oss att läsa den.

Petra Österman

Hjärtat

Malin Kivelä: Hjärtat. Förlaget, 2019.

Och så är vi tillbaka i ett magiskt vinterlandskap med rimfrost på björkarna som hänger över strandpromenaden. Där går unga människor med röda kinder och romanjaget är nästan en av dem, men bara nästan, för på sjukhuset ligger hennes nyfödde son och behöver hjärtopereras och ingenting är som det ska.

”... det är ett nytt år och alla talar betryggande. Det finns kompetens, det finns statistik, det finns elektricitet, det finns krishjälp. Solljuset vadar in genom det här smutsiga fönstret. Det här går att fixa, det gick att fixa, jag går ut.”

Men hon når aldrig kaféet bakom de övergivna båtarna. Hon återvänder utmattad till ”doften av mediciner, spädbarnshjässor, blodigt avslag, vinterskor, desinfektionsmedel, skräck, kaffe. Det hade gått fyrtiovå minuter”. Hon måste vara närvarande för sin son, hålla liv i honom med tankens kraft.

”Som när man höll hela flygplan i luften med sin personliga tankekraft.
Jag håller dig levande genom att koncentrera mig fullkomligt, oupphörligt.
Det är inte en sekunds vila.”

Romanjaget sover på sjukhusgolvet bredvid barnets spjäsäng, i 16 dagar. Själv har jag bara behövt sova där en natt, när min pojke opererades för tonsillerna.

Personalen kunde ingen svenska och barnet kunde ännu inte finska. Jag minns att jag erbjöds en sjukhuspyjamas och tackade nej. Ville inte att någon skulle tro att jag var patient och hade förrrat mig till barnavdelningen. Romanjaget svettas om nätterna och byter pyjamas och lakan. Till sist säger sjukhuset till, att de hade menat att hon bara kunde använda sjukhusets persedlar den första natten.

Boken handlar om hur vardagen förändras när man skall hålla liv i ett litet barn med bara tankekraft (och sjukhusets expertis).

”Jag tog på mig rena, vida kläder, torkade håret och klev ut ur duschrummet. I några sekunder kände jag mig som en vanlig människa. Vid kaffebordet utanför satt mammorna från hjärtföreningarna och ville bjuda mig på kex. Men jag ville inte ha deras broschyrer om änglabarnen, mitt barn skulle ju leva. För vår del var det här med hjärtsjukdom temporärt.”

Romanjaget har också två andra barn och en man. ”Klaus åkte hem till bröderna, dem hade jag glömt. De togs om hand av någon, antagligen min mamma.”

Och så kommer dagen för hjärtoperationen och det är oklart hur det ska gå. Romanen är ett bra exempel på att man inte kan kontrollera skeendena i sitt eller andras liv. Romanjagets barn föds med ett allvarligt hjärtfel trots att hon var bäst i klassen på förlossningsyogan och smorde in sin mellangård med ringblomsolja. Hjärtfelet berodde inte på henne eller hennes man.

Boken är uppbyggd lite som en thriller, och in i det sista svävar vi i ovisshet om hur det går. Det känns lite som att författaren med flit för oss åt ett håll, medan slutet sedan blir ett annat.

Hjärtat är en skicklig rapport om vardagen då inget är som normalt. Samtidigt som den är konkret och detaljerad är den skriven på ett lyriskt språk. Malin Kivelä fick Svenska Yles litteraturpris 2019.

Petra Österman

Skulle vi alla kunna samsas?

Merete Mazzarella: *Skulle vi alla kunna samsas? Essäer om vår samtid.* Schildts & Söderströms, 2020.

Sällan har väl en bok blivit gammal så snabbt, över en natt. Merete Mazzarellas essäsamling *Skulle vi alla kunna samsas? Essäer om vår samtid* utkom den 10 mars. Dagen därpå meddelade Världshälsoorganisationen WHO att coronavirusutbrottet var en pandemi. Merete Mazzarella hänvisar till den brittiska journalisten David Goodharts analys av polariseringen i Storbritannien och hans indelning av medborgarna i rörliga och rotade, det vill säga "Anywheres" (varsomhelst-människor) och "Somewheres" (någonstans-människor).

Men sedan boken kom ut har varsomhelst-människorna tvingats bli någonstans-människor eftersom coronan tvingat alla att befinna sig någonstans och helst inte röra sig i någon riktning. Men det är möjligt att Anywheres bara gick över till att befinna sig överallt på nätet, medan Somewheres blev ännu mer isolerade.

Digitaliseringen är ett stort tema i Mazzarellas bok. Och också här kan man bara djupt beklaga att sedan boken utkom har digitaliseringen tagit över helt, på grund av coronan. Får mig att tänka på den fiktiva privatdetektiven Ture Sventons replik "Ständigt denna Vessla". "Ständigt denna corona."

Men trots att samtiden galopperar iväg, samtidigt som allt står stilla, är Mazzarellas essäer om samtiden förstås aktuella och lika tankeväckande som

alltid. Mazzarella är intresserad av goda samtal och går här i polemik med Facebook-grundaren Mark Zuckerberg. I sin essä om globala gemenskaper skriver Zuckerberg:

”Forskning tyder på att de bästa lösningarna för att förbättra samtal kommer när man lär känna varandra som hela människor, inte bara som åsikter. Just här har Facebook unika förutsättningar att leverera.”

”Nej, Zuckerberg. Det är verkligen inte på Facebook vi lär känna varandra som *hela människor*”, skriver Mazzarella.

Mazzarella försöker få oss att lyssna på varandra. Hon efterlyser mera hyfs. Här kommer bokens titel in: *Skulle vi alla kunna samsas?*

”Den stora frågan är vilket ansvar vi har för varandra”, skriver Mazzarella. För närvarande handlar ansvaret främst om ”trygga” avstånd och frågan om att bära eller inte bära mask. Snart kommer det också att handla om ekonomi.

Jag antar att den hiskeliga pärm bilden, en böjd städmopp, refererar till arbetslivet.

Coronan har också satt käppar i hjulet för de flestas resplaner, men personligen hoppas jag att Merete Mazzarella kommer iväg på sin planerade resa till Australien i höst, och att hon skriver om den. Kan inte tänka mig något bättre än att läsa om exotiska Australien om vintern. Om inte så får jag läsa om hennes förra bok *Den försiktiga resenären* (2019).

Petra Österman

Vers

Tomas Mikael Bäck: Vers. Schildts & Söderströms, 2020.

Tomas Mikael Bäck skriver enkla, små vardagsdikter. Jag tycker mest om de nostalgiska dikterna, som vanligtvis handlar om barndomen. Ett annat kännetecken för Bäckes poesi är de korta dikterna. I Vers har han utvecklat kortdikten till enradningar, ibland till och med enordningar. Det är otroligt att man kan skriva en dikt på en rad men det fungerar oftast:

Rinnande-vatten-istadigt.

Här ser jag för mig våren och vatten som rinner med lite is i, en försenad vår? Men man kan säkert tolka dikten på flera sätt. Det behövs lite fantasi och lyhördhet för att läsa Bäckes dikter. Man måste ge dikterna tid och läsa boken flera gånger. En annan enradning:

Utochinvändningsfri?

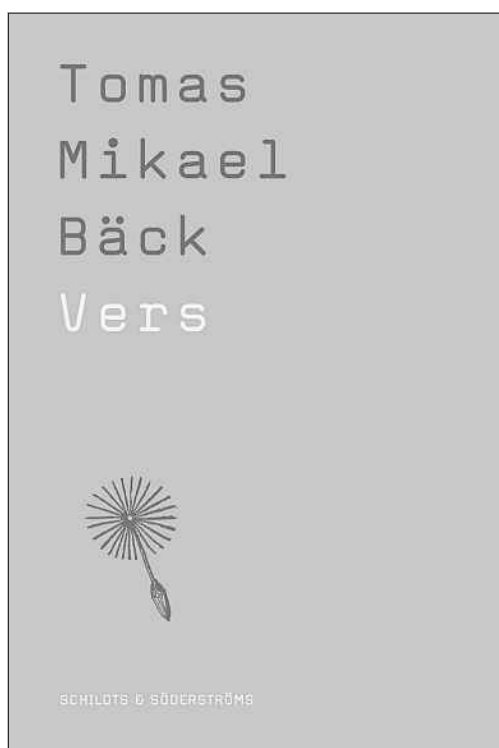
Här ser jag för mig ett plagg som är likadant hur man än vänder på det, eller en absolut sanning, om det finns sådana. Just nu kan jag inte komma på någon annan än döden.

Samtidigt som Bäck är nostalgisk är han modern. Det krävs lite interaktivitet för att läsa hans kortdikter:

*Mer som morgonen
efter onödigt ...*

Här kan man fylla i något, t.ex. grubbel, gräl, sex ...

Jag har slutligen insett att det kanske inte blir något av Greklandssemestern den här pandemiska sommaren. Torkar av en ihopvikbar stol och en köksstege att ha som bord på den ostädade balkongen. Hittar inte parasollet, som en gång inhandlats för hotellbalkongen i Grekland under lyckligare stjär-

nor. Spänner upp ett stort, gult paraply och försöker balansera det i famnen tillsammans med ett stort rutat block och diktboken.

*Åter öppna boken med prosadikt –
inhandlad för ett kvarts sekel sedan
till husapoteket av viktiga dubletter
i sommarstugan.
Smörpappret har mörknat på volymens rygg.
Sjöbris virvlar runt fjolårsförna.*

Nå inte riktigt som på min hemmabalkong, men hur var det nu jag sa, man behöver fantasi ... Kommer till den mest filosofiska dikten i *Vers*:

Evighetsavbrott

I mitt fall får evigheten stå för sommaren i Grekland, lyckan, odödligheten, medan coronan är avbrottet.

Nu har jag ett dilemma, måste vända på bladet i blocket och då faller paraplyet. Det tar mig evigheter att få det att hållas upprätt igen, och nu börjar jag få kramper i foten och ryggen av att balansera allt och hålla fötterna ovanför det smutsiga balkonggolvet.

Man kan heller inte tycka om alla dikter i en diktsamling:

*Jag ligger i kajutan
på en båt.
Havet känns
ofullbordat.*

Den här får mig att protestera "ljudligt". Havet kan inte kännas ofullbordat. Havet är. Däremot känns sommaren, och semestern, ofullbordad (paraplyet faller igen).

*Man säger till den splittrade:
ta itu!*

Man längtar till:

*Den ordlösa stillheten –
att inte spilla bort.*

Man kan bara trösta sig med följande rader (och hoppas):

*Det riktningslösa
svårmodet
fångas upp, någonstans.*

Det är klart att här också finns pratiga dikter, men det behövs, mellan verserna. men om någon ännu tvivlar på Tomas Mikael Bäckes storhet så kommer den sista dikten och slår knockout, rakt i solar plexus:

*Knappt har du
lyckats lirka upp
den stängda rigeln
för att spana ut i det fria.
Så skymmer det.
Obegripligt.*

Petra Österman

Nattmusik för dagsländor

Eva-Stina Byggmästar:
Nattmusik för dagslän-
dor. Schildts & Söder-
ströms, 2019.

Vi är vana vid att Eva-Stina Byggmästar skriver om älvdrottningar och små poeter, glatt och med lätt hand. I *Nattmusik för dagsländor* byts ljuset ut mot mörker och obesvarad, eller åtminstone kort, kärlek. Olycklig kärlek är väl det rätta ordet. Det känns ofta som tonårskärlek och risken är att det blir banalt. Teatraliskt är det åtminstone.

*Jag målar natten,
målar mitt hus pianosvart,
möbler och allt – medan
moraklockan mäter upp
sitt eget månansikte,
sin egen kaukasiska kritcirkel
och tidsplym efter tidsplym sveper
över den eviga gryningens horisont*

Men visst märks det att det är en stor poet som har kärlekssorger:

*För ett ögonblick
sedan gick stjärnhavet
på grund i den blå timmen*

Och alla har vi väl varit olyckligt kära och kan känna igen oss. De som just nu är det kan säkert hämta tröst i rader som ”det går över, det måste”.

Och ibland glimtar den gamla Byggmästar fram mellan verserna, om inte glad, så åtminstone arg:

*Tänk, en skog
av tigerliljor – att jag sitter
där inne och morrar för mig själv
tills du kommer*

Fåglarna från senaste diktsamling *Fåglarna sover i luften* finns med även här:

*Jag hörde
om en fullfjädrad fågeldiktare
som körde fast i karriären,
men till all lycka påbörjade en diet
av fågelfrö och brödsulor*

*För att sedan slå
sig i lag med fredsduvorna
i den närliggande parken
och efter det kommunicerade
med sin omvärld endast
genom kutter*

Petra Österman

När vändkrets läggs mot vändkrets

Mikaela Nyman: När vändkrets läggs mot vändkrets. Ellips, 2019.

Coronan förändrar vårt sätt att se på film och också vårt sätt att läsa. Mikaela Nymans diktsamling *När vändkrets läggs mot vändkrets* kändes exotisk när den utgavs för mindre än ett år sedan med maoriord och en annan flora och fauna än den nordiska. Plötsligt är den också ett dokument över en försvunnen värld där man kunde resa fritt. Mikaela Nymans debutsamling handlar om saknaden efter en kär syster som dör.

”Allt handlar om logistik. Hur man tar sig snabbast med / minimalt bagage från en ö på andra sidan jorden ...”

Diktjaget tar sig från Stilla havet till Åland. I dag är det närmast omöjligt att genomföra en sådan resa. Åtminstone skulle man inte hinna fram till en dödsbädd. Kanske skulle man heller inte få besöka patienten och först skulle man vara tvungen att sitta i karantän i två veckor.

Men också i boken rinner sanden i timglasets. ”Tiden är opålitlig, trög/ men ändå alltför kvick.”

*Att vara ung är att utmana döden.
Det är ju så långt till mållinjen, inte som att*

*sitta här, följa pärlbandet av blå nålstick som blommor
på din månbleka hud.*

Att förlora någon är att förlora en del av sig själv. Nyman skriver om det i dikten Flyktfågel:

*Nu när du är borta är signalen för svag
hittar inte hem trots sändare och ljudvågskarta. Vem*

*ska nu hålla koll på flyttstråken? Vem ska säga
”Flyg försiktigt”?*

Fem år senare är saknaden fortfarande smärtsam.

*Skjuter upp din mobil
i rymdraket*

*lyssnar till glömt
kosmiskt brus*

*hör ditt yngre du svara
berättar hur mycket*

*vi saknar dig
allt du gått miste om.*

Numera tänker man inte bara på allt vad de bortgångna går miste om utan osökt också på allt som de slipper; oron, reserestriktioner, ansiktsskydd ... värsta fall respiratorer och död, dvs. andras död. Själv kan man väl inte dö två gånger.

Mot slutet av boken får vi följa med till världen på andra sidan jorden. Att mycket är annorlunda där förstår man av rader som: "Om du visste hur sago- likt den första/bananen efter en cyklon smakar."

Korallsanden skaver

*hudlös min kärlek klibbar tills
stigande havsvatten slickar
våra vader medan sjökorna råmar.*

Det är magiskt och i slutet sammanblandas världarna:

*under hägg och ormbunksträd
i den tredje blå månens anlete
när vändkrets läggs mot vändkrets*

*– minns mina anvisningar
så möts vi igen.*

Mikaela Nyman känns trots debuten som en färdig poet. Det här beror antagligen på att hon tidigare har publicerat sig skönlitterärt på engelska. Och för den som undrar, ja, hon är barnbarn till den åländske romanförfattaren och prästen Valdemar Nyman (1904–1998).

Petra Österman

Fotnot: Mikaela Nyman är Ålands kandidat till Nordiska rådets litteraturpris 2020.

Innehåll

<i>Gerd-Peter Löcke</i>	Kära läsare!	3
<i>Iris Backlund</i>	Stalker.	4
<i>Ulrica Brunberg</i>	Fem dagar i februari	7
<i>Agneta von Essen</i>	Instängd	11
	Grannosämja.	14
	En misstanke.	16
<i>Ann-Marie Forsberg</i>	Mina vitvingade vänner	17
<i>Christine Grandell</i>	Undantagstillstånd.	19
<i>Eivor Holm</i>	Förvecklingar	23
	Krigsminnen.	26
<i>Minkki Huldén</i>	Dikter	28
	Varför är det värre att säga hen än v***u ?	29
	Ordning på torpet?.	31
<i>Linnéa Landelin</i>	Uppgörelsen	33
<i>Lars Leden</i>	Uppståndelseglädje	38
	Paulo Coelho och jag	39
<i>Stefan Lindqvist</i>	Söndag.	40
	Haiku.	41
<i>Carina Lund</i>	Limerickar	42
<i>Gerd-Peter Löcke</i>	Livet i Småkrafts	43
	Corona lime (-ricks)	44
	Bra att tiga	44
<i>Rita Lönnroth</i>	På väg bort.	46
<i>Elisabeth Morand</i>	Corona m.m..	48
	Gumman med säcken på ryggen	51
<i>Elisabeth Sandelin</i>	Behåll din krona	52
<i>Catherine Sid</i>	Stugliv – efter Coronavåren	55
<i>Rainer Silfverberg</i>	Smällen i Gumfors.	59
<i>Misan Starck</i>	Albatrossen, min pappa	65
<i>Susanna Söderholm</i>	Biblioteket, drömjobbet	70
<i>Frej Wasastjerna</i>	Bombanfall.	75
<i>Tage Wilén</i>	Anders Pan.	77
<i>Solveig Williams</i>	Sommarpratare	79
<i>Ursula Vuorenlinna</i>	Flyttning med komplikationer	80
<i>Petra Österman</i>	Höst	84
	Nya Zeeland	85

Recensioner

Petra Österman

Philip Teir: Jungfrustigen	86
Karin Collins: Under isen	88
Sanna Tahvanainen: Körsbär i snön	90
Maria Grundvall: Somnardrömmen	92
Eva Frantz: För han var redan dö	94
Malin Kivelä: Hjärtat	95
Merete Mazzarella: Skulle vi alla kunna samsas? Essäer om vår samtid	97
Tomas Mikael Bäck: Vers	99
Eva-Stina Byggmästar: Nattmusik för dagsländor	102
Mikaela Nyman: När vändkrets läggs mot vändkrets	104

Mera uppgifter om Nylands litteraturförenings verksamhet
och aktuella aktiviteter hittar du på vår hemsida
nylitt.webbhuset.fi

Anslut dig nu!

